

SUOMEN MAATALOUS 1994

Lauri Kettunen

Prof. Lauri Kettunen
Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos
Luutnantintie 13
00410 HELSINKI

Postiosoite: PL 3, 00411 HELSINKI

Puhelin: (90) 504 471

Telefax: (90) 563 1164

Sähköposti: lauri.kettunen@mmm.agrifin.mailnet.fi

JULKAISUJA 76

SUOMEN MAATALOUS 1994

Lauri Kettunen

MAATALOUDEN TALOUDELLINEN TUTKIMUSLAITOS
AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH INSTITUTE, FINLAND
RESEARCH PUBLICATIONS 76

Abstract. Finnish agriculture in 1994

The summer 1994 was favourable for farmers. The average hectare yield was 3,201 f.u./ha, and the total yield was 5,260 mill. f.u., which is 3 % smaller than in 1993, but clearly above the trend value. The cultivated area was 1.67 mill. ha, i.e. 1.0 % larger than in the previous year. About half a million hectares of arable land was under set-aside.

Livestock production started to increase slightly in 1994. The amount of milk delivered to dairies grew by about 2 %. Beef and pork meat production stayed at about the earlier levels. Egg production grew slightly whereas poultry meat production increased considerably.

Farm income settlements aroused very little interest in 1994. The new Act on Marketing Systems, which replaced the earlier Farm Income Act, was applied for the first and last year. The new marketing system resembles the price system of the EU.

According to the new act, the cost compensation was not as automatic as earlier, but the decisions on this were left to the negotiators. As the economic situation is very difficult and wages were not raised in the other sectors of the national economy, incomes were not raised in agriculture, either. Price policy support was raised slightly.

In 1994, agricultural income rose by about 26

%, mainly as a result of the increase in the cereal quantities coming into the market. The growth in milk production also had a favourable impact on income development. A slight decrease occurred in the price of production inputs.

The most important issue during the year was the membership in the EU. The negotiation outcome was the main topic in the early part of the year. According to the Accession Treaty, Finland is allowed to pay national support north of the 62nd parallel and in adjacent areas to the south.

In the beginning of the transitional period, compensation is paid for the reduction in the value of stocks. In addition, costs resulting from earlier investments are compensated for during a couple of transitional years.

Agriculture started the year 1995 with feelings of expectation and uncertainty. During the first days of the year, market prices dropped even more than was expected. In most studies, it has been estimated that milk producers would cope the best in the EU, whereas in pigmeat and egg production profitability seems now very poor. A dramatic income drop is to be expected in cereal production, too.

Index words: Finland, agriculture, production, price, income, policy

---

Esipuhe

Suomen liittyminen Euroopan Unioniin askarrutti maataloutta koko vuoden 1994. Maatalous vastusti integroitumista, koska se pelkäsi hintatason putoamisen alentavan tuloja niin voimakkaasti, ettei tuotannon jatkaminen olisi mahdollista. Aivan vuoden alussa jännitettiin neuvottelutulosta. Liittymissopimuksen synnyttyä mielenkiinto kohdistui kansallisen tukipaketin sisältöön ja siirtymäkauden tuen muotoihin.

Maatalous aloitti EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan sopeutumisen jo vuonna 1994. Hintajärjestelmä uudistettiin jo vuoden alussa vastaamaan EU:n hintajärjestelmää. Varsinaisen maatalouden osalta sopeutuminen merkitsi varautumista uuteen tilanteeseen. Tuotantoa jatkettiin entiseen tapaan, mutta investoinnit jäivät hyvin pieniksi. Tulevaisuus oli epävarma, mikä vaikutti varovaisuuteen päätöksen teossa.

Tämä julkaisu sisältää katsauksen vuoden 1994 maatalouteen: tuotantoon, kulutukseen, hintoihin ja tuloihin. Monet luvut ovat vielä ennakkollisia ja ne tulevat tarkentumaan vuoden alkupuolella.

Julkaisussa on myös katsaus maatalouspolitiikan keskeisimpiin osiin. Tähänkin osaan liittyy jonkin verran ennakkollisia tilastotietoja. Maatalouspolitiikan osalta vuosi 1994 oli viimeinen itsenäisen maatalouspolitiikan vuosi.

Vuoden 1995 katsaus tulee tältä osin olemaan aivan toisenlainen.

Julkaisu on säilyttänyt aikaisemman rakenteensa. Olen jättänyt sen tähden osan tekstistä ennalleen. Tilastotiedot olen kuitenkin pyrkinyt saattamaan ajantasalle niin paljon kuin mahdollista.

Tutkimuslaitoksen henkilökunta on monin tavoin auttanut minua julkaisun laatimisessa. Haluan kiittää erityisesti Jaana Ahlstedtiä, Ossi Ala-Mantilaa, Marja Hokkasta, Xavier Kawulaa, Jussi Lankoskea ja Hannu Linjakumpua saamastani tuesta ja avusta tekstin viimeistelyssä ja tilastojen hankinnassa. Kiitän myös Jaana Kolaa, joka on kääntänyt julkaisun englannin kielelle.

Mahdolliset virheet ja puutteet ovat tekijän vastuulla. Samoin tässä esitetyt arviot ja kannanotot ovat tekijän omia, eivätkä välttämättä edusta tutkimuslaitoksen tai maan virallisen maatalouspolitiikan harjoittajien kantaa.

Julkaisu ilmestyy englanninkielisenä tutkimuslaitoksen julkaisuja sarjassa no. 76a.

Helsingissä tammikuun 31. päivänä 1995

Lauri Kettunen

SISÄLLYSLUETTELO

I	Yleiskuva Suomen maataloudesta	5
	1. Maatalous ja kansantalous	5
	2. Suomalainen maatalous	8
	3. Sivuelinkeinot	10
II	Tuotanto, hinnat ja maataloustulo	12
	4. Kasvinviljelytuotanto	12
	4.1. Sääolot	12
	4.2. Pinta-alat ja sadot	12
	5. Kotieläintuotanto	15
	6. Kulutus	16
	7. Ulkomaankauppa	18
	8. Hintakehitys	19
	8.1. Maataloustuotteiden markkinajärjestelmä	19
	8.2. Tuloneuvottelut	20
	8.3. Tuottajahinnat	21
	8.4. Tuotantokustannukset	22
	8.5. Vähittäishinnat	23
	9. Tulokehitys maataloudessa	24
	9.1. Tulolähteet	24
	9.2. Maataloustulo vuonna 1994	25
	9.3. Verotus	26
	9.4. Arvonlisäverotus	27
III	Maatalouspolitiikka	28
	10. Suomen liittyminen Euroopan Unioniin	28
	10.1. Liittymissopimus	28
	10.2. Tuotantoa koskevat sopimukset	29
	10.3. Tukipäätökset	29
	10.4. Elintarviketeollisuus	30
	10.5. Siirtymäkauden järjestelyt	30
	11. EU:n hintajärjestelmä	31
	11.1. Tuotejärjestelyt	31
	12. Suomen ja EU:n maatalouspolitiikka	33
	12.1. Tavoitteet ja keinot	33
	12.2. Hintapolitiikka	34
	12.3. Tuotantopolitiikan vertailu	34
	12.4. Maatalouden ympäristökysymykset	34
	12.5. GATT-ratkaisu	36
	13. Tuotantopolitiikka	36
	13.1. Tuotantotavoitteet	36
	13.2. Tuotannon rajoittamistoimet	37
	13.3. Maataloustuotannon vähentämissopimukset	37
	13.4. Kesannointi	38
	13.5. Vientikustannusmaksut	39
	13.6. Maidon kaksihintajärjestelmä	39
	13.7. Kanamunantuotannon kaksihintajärjestelmä	40
	13.8. Perustamislupajärjestelmä	40
	13.9. Tuotannon tukeminen	41
	14. Maatalouden tuki	41
	14.1. Tuki yleensä	41
	14.2. Hintapoliittinen tuki	42
	14.3. Uudet EU-tuet	44
	15. Rakennetuki	45
	16. Sosiaalipolitiikka	46
IV	Yhteenveto	48
	Liitteet	50

I YLEISKUVA SUOMEN MAATALOUDESTA

1. Maatalous ja kansantalous

Maatalouden osuus bruttokansantuotteesta oli 2.8 % vuonna 1993. Osuus on kasvanut hieman taloudellisen laman aikana, mutta sen voi olettaa jälleen alenevan, kunhan talous kasvaa muutaman vuoden ajan. Maatalouden osuus on pudonnut siitä syystä, että maatalouden tuotannon kasvu on ollut hitaampaa kuin muun kansantalouden. Toisaalta maatalouden ostamien tarvikkeiden ja palvelujen määrä on lisääntynyt, joten osa maatalouden jalostusarvosta on siirtynyt maatalouden ulkopuolelle.

Koko elintarvikeketjun merkitys kansantaloudessa on huomattavasti suurempi kuin mitä pelkkä maatalouden bruttokansantuoteosuus osoittaa. Maataloutta palvelevat tuotantopanos-, keräily- ja jalostussektorit nostavat huo-

mattavasti elintarviketalouden asemaa koko kansantaloudessa.

Elintarvikemenot olivat yhteensä 56 mrd. mk vuonna 1992. Niiden osuus kulutusmenoista oli 16 %. Tähän lukuun eivät kuulu ravintolapalvelut eivätkä alkoholijuomat. Elintarvike-sektorissa työskentelee noin 300 000 henkeä, kun maatalouden lisäksi lasketaan mukaan tuotantopanoksia tuottava teollisuus, palvelut ja elintarviketeollisuus, mutta jätetään pois vähittäiskauppa.

Maatalouden investoinnit ovat pienentyneet viime vuosina alle puoleen siitä, mitä ne olivat 1980-luvun lopulla. Kehitys on ollut sama kuin koko kansantaloudessa. Epävarmuus tulevaisuudesta on tehnyt viljelijät varovaisiksi. Maatalouden osuus koko kansantalouden investoinneista oli vain 2.9 % vuonna 1993. Luku on

Taulukko 1. Bruttokansantuote (tuottajahintaan) ja investoinnit koko kansantaloudessa ja maataloudessa.

Vuosi	Bruttokansantuote			Investoinnit		
	yhteensä mrd. mk	maatalous mrd. mk	%	yhteensä mrd. mk	maatalous mrd. mk	%
1985	298.67	12.43	4.2	80.05	4.80	6.0
1986	315.90	13.05	4.1	83.51	4.59	5.5
1987	344.93	10.93	3.2	93.27	4.25	4.6
1988	384.46	11.01	2.9	111.05	4.54	4.1
1989	422.53	14.19	3.4	136.15	5.06	3.7
1990	448.11	15.18	3.4	139.14	5.08	3.7
1991	427.78	13.09	3.0	110.06	3.75	3.4
1992	415.49	10.90	2.6	87.95	2.28	2.6
1993 ^e	417.51	11.51	2.8	71.27	2.08	2.9

Lähde: Tilastollinen vuosikirja eri vuosilta.

ehkä vieläkin alentunut vuonna 1994.

Maatalous on varsin pääomavaltainen elinkeino. Yksi työpaikka maataloudessa maksaa huomattavasti enemmän kuin keskimäärin koko kansantaloudessa. Nykyaikainen maatila vaatii paljon peltoa, rakennuksia ja koneita, mutta tarjoaa työtä vain parille työntekijälle. On selvää, että investointeja ei ole uskallettu tehdä ennen muuta EU:iin liittyvien epävarmuustekijöiden takia. Yleinen lama on myös vaikuttanut maatalouden tuotanto- ja investointipäätöksiin.

Maatalouden työllisen työvoiman osuus koko kansantaloudessa on noin 7 % (liitetaulukko 2). Se on siis huomattavasti suurempi kuin maatalouden bruttokansantuoteosuus. Työn tuottavuus ei ilmeisesti ole maataloudessa niin hyvä kuin muussa kansantaloudessa. Maatalouden työvoiman ja työpanoksen tilastointi on kuitenkin vaikeaa. Viljelijäperheen jäsenet työskentelevät usein maatalouden ulkopuolella, joten tilastot voivat osittain yliarvioida maatalouden työvoimaosuutta. Viljelijäperheiden tuloista on vain noin puolet maataloudesta saatuja tuloja.

Taloudellinen tilanne

Suomen taloudellinen tilanne on kääntymässä parempaan suuntaan. Bruttokansantuote kasvoi vuonna 1994 noin 4 % edellisvuoteen verrattuna, kun se aleni vielä noin 2 % vuonna 1993. Käänte nousuun tapahtui vuoden 1993 puolivälissä, jonka jälkeen nousu on jatkunut kiihtyvänä. Taloudellinen elpyminen on nyt tosiasia ja kasvu on ripeää. Vuoden 1995 kasvun oletetaan olevan 5 - 6 %. Kuitenkin vasta vuonna 1997 saavutetaan vuoden vaihteen 1989-90 tuotannon taso.

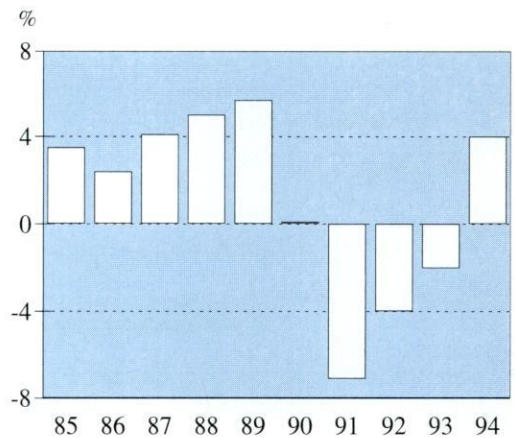
Ulkomaankauppa on ollut talouden veturi, mutta vähitellen myös kotimarkkinat ovat elpyneet. Vuoden 1993 lopulla myös yksityinen kulutus ja investoinnit kääntyivät nousuun. Myös rakennustoiminta on vilkastunut hieman vuoden 1994 puolivälin jälkeen.

Ainoastaan julkinen sektori leikkaa vielä toimintojaan ja hidastaa siten nousua. Valtiontalouden alijäämä on edelleen hyvin suuri. Nettovelanotto oli vuonna 1994 noin 60 mrd.

mk ja valtion velka on noussut 325 mrd. markkaan, mikä on noin 61 % bruttokansantuotteesta. Vuonna 1995 velkaantuminen jatkuu samaa tahtia ja velan osuus kasvaa edelleen. Velkaantumisen pysäyttäminen tulee viemään useita vuosia ja sen jälkeen velka tulee rasittamaan valtiontaloutta pitkään. Pelkäästään korkomenot tulevat olemaan yli 10 % valtion budjetista tulevina vuosina.

Talouden kasvu on ollut viennin ansiota. Viennin määrä kasvoi 17 % vuonna 1993 ja noin 15 % vuonna 1994 ja sen ennustetaan kasvavan 10 - 11 % vuonna 1995. Tuonti on sen sijaan pysynyt vakaana useita vuosia kääntyen kuitenkin kasvuun vuonna 1994, mikä olikin odotettavissa taloudellisen kasvun takia. Kauppatase on ollut voimakkaasti ylijäämäinen ja vaihtotase kääntyi positiiviseksi vuonna 1994 ollen noin 15 mrd. mk.

Näin ulkomainen velkaantuminen on pysähtynyt. Luottamus Suomen talouteen on palannut, mikä näkyy erityisesti markan ulkoisen arvon vahvistumisena. Varsinkin vuoden 1994 loppupuolella markka vahvistui nopeasti. Sen arvo nousi noin 9 % vuoden alusta vuoden loppuun mennessä (ecun kurssi oli 6,48 mk vuoden 1993 lopussa ja 5,80 mk vuoden 1994 lopussa). Markan arvo on palannut lähes vuoden 1992 syyskuun tasolle, jolloin markka päätettiin kellumaan.

Kuvio 1. Markkinahintaisen bruttokansantuotteen volyymin kasvu, %/vuosi (vuoden 1990 hinnoin).

Ulkomaankaupan vahva kasvu on näkynyt erityisesti teollisuuden voimakkaana kasvuna. Teollisuustuotanto nousi noin 12 % edellisvuoteen verrattuna. Metsä- ja metalliteollisuuden kasvu on ollut noin kymmenen prosentin luokkaa. Erityisen hyvin on menestynyt sähkö- ja elektroniikkateollisuus, joiden tuotannon kasvu on ollut noin 20 %.

Investointien kasvua on odotettu kuumeisesti, sillä investointien taso on pudonnut lähes puoleen lamaa edeltäneestä tasosta. Tuotannon kasvu ei voi jatkua ilman investointien selvää lisäystä. Vuonna 1995 ei ole vielä nähtävissä kapasiteetin puutetta, mutta kovin kaukana raja ei ole. Investoinnit olisivat myös taloudellisen kasvun kannalta piristysruiske kotimarkkinoille. Ne kasvoivat jo 5 % vuonna 1994 ja ennuste vuodelle 1995 on noin 15 %.

Talouden kasvua on tukenut myös matala inflaatio. Kuluttajahinnat nousivat vuositasona vain noin 2 %. Suomi siirtyi arvonlisäverojärjestelmään kesäkuun alussa 1994. Sen seurauksena hintataso nousi noin yhden prosentin. Maataloustuotteiden tavoitehinnat ovat pysyneet ennallaan, ja niin ruoan hintakin on pysynyt vakaana. Vaikka palkkoja korotettiin jonkin verran vuoden 1994 lopulla, niiden vaikutuksen uskotaan jäävän vähäiseksi, eikä inflaation oleteta kiihtyvän vielä vuonna 1995.

Suuri työttömyys pitää kulutuskysynnän matalana, mikä osaltaan pitää inflaatiota alhaisena. Yksityisen kulutuksen kasvu oli 2.5 % vuonna 1994, kun se aleni 4 % edellisellä vuonna. Käytettävissä olevat tulot olivat samalla tasolla kuin vuonna 1993, mutta säästämisaste aleni hieman, mikä selittää kulutuksen kasvun.

Lamavuosilta on lisäksi jäljellä valtava velka, joka hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua. Velan maksamista riittää moniksi vuosiksi eteenpäin. Mikäli työllisyys paranee huomattavasti, koko kansantalouden käytettävissä olevat tulot kasvavat ja tukevat siten kulutuksen ja koko talouden kasvua.

Talouden negatiivisia puolia ovat suuri työttömyys ja valtionvelka. Keskimääräinen työttömyys oli 20 % vuonna 1994. Työttömyys saavutti huippunsa vuoden 1993 lopussa ja on nyt kääntynyt selvään laskuun. Vuoden 1995

työttömyyden arvioidaan olevan noin 16 %. Työllisyyden paraneminen on tavallisesti hieman jäljessä talouden kasvua, mikä selittää suuret työttömyysluvut. Talouden kasvun tulisi olla vieläkin nopeampaa, jotta tilanne korjautuisi edes siedettäväksi verrattuna 1980-luvun lopun 4 %:n työttömyyteen.

Valtiontalouden alijäämä on seurausta talouden taantumasta. Työttömyyden kasvu on merkinnyt verotulojen vähenemistä monella tavalla. Tuloverokertymä on pienentynyt ja kulutus on laskenut, jolloin liikevaihtoverotulot ovat pienentyneet, jne. Työttömyyskorvaukset ovat toisaalta lisääntyneet voimakkaasti. Korkomenojen kasvu rasittaa hyvin voimakkaasti budjettia ja pakottaa karsimaan valtion menoja voimakkaasti. Se on välttämätön tulevana vuosinakin hidastaen talouden kasvua jossain määrin.

Valtiontalouden katsotaan vaikuttavan voimakkaasti rahamarkkinoihin, erityisesti korkotasoon, sillä valtio on suuri lainaaja kotimarkkinoillakin. Lyhyet korot olivat koko vuoden ajan eurooppalaisella tasolla 5 - 6 %, mutta pitkät korot ovat olleet selvästi korkeammat kuin keskimäärin EU-maissa. Tämän on katsottu heijastavan inflaatio-odotuksia ja ennakoivan markan devalvoitumista. Korkeiden pitkien korkojen pelätään myös jatkuvasti hidastavan talouden elpymistä, vaikka se onkin kääntynyt jo selvään nousuun.

Maatalouteen lama on vaikuttanut siten, että maatalouden kannattavaksi on tullut yhä suurrempi osa ylituotannon vientikustannuksista. Maatalouden keskimääräiset tuottajahinnat ovat siten alentuneet ja viljelijäin tulot ovat pienentyneet. Maatalous on kuitenkin välttynyt varsinaiselta romahtamiselta. Mitään konkurssiaaltoa ei ole tullut.

Vaikka metsätulot muodostavatkin keskimäärin vain noin 15 % viljelijäperheiden tuloista, maatalouden kannalta on tärkeää se myönteinen kehitys, mikä on tapahtunut metsäsektorissa. Metsätaloustuotteiden vienti on kasvanut voimakkaasti ja kantohinnat sen mukana noin 15 %. Hakkuut ovat lisääntyneet jopa kolmanneksella edellisvuodesta. Viljelijät ovat näin voineet saada huomattavasti lisätuloja ja paikata mah-

dollisesti maatalouden itsensä aiheuttamaa tulojen menetystä.

Suomi liittyi Euroopan Unioniin tammikuun ensimmäisenä päivänä 1995. Liittymissopimus hyväksyttiin eduskunnassa marraskuun 18. päivänä sen jälkeen kun neuvoa antavassa kansanäänestyksessä lokakuun 16. päivänä 57 % äänestäneistä oli kannattanut sen hyväksymistä. Kansantalous on jo sopeutunut EU:iin melko hyvin aikaisempien sopimusten ja vuonna 1994 voimaan tulleen ETA-sopimuksen takia, mutta täyttä jäsenyyttä pidettiin kuitenkin välttämättömänä talouden uskottavuuden ja päätöksentekoon vaikuttamisen takia. Maataloudelle EU:n jäsenyys on kuitenkin uusi asia, mikä tulee voimakkaasti vaikuttamaan koko elintarvike-sektoriin.

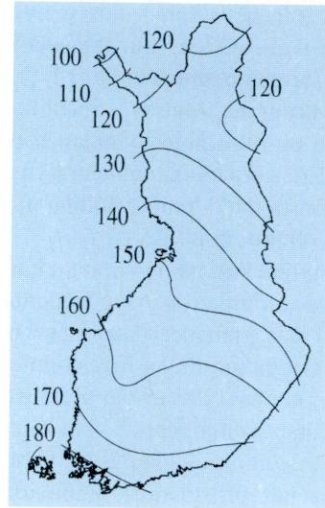
2. Suomalainen maatila

Suomi sijaitsee 60:n ja 70:n leveysasteen välillä. Maatalouden harjoittaminen on mahdollista Golf-virran ansiosta. Sen takia lämpötila on Suomessa 3 - 4 Celsius-astetta korkeampi kuin yleensä samalla leveysasteella muualla maapallolla.

Suomi on noin 1 100 km pitkä etelä-pohjois-suunnassa ja ilmasto-olot vaihtelevat huomattavasti. Kasvukausi on Etelä-Suomessa 170 päivää, mutta Pohjois-Suomessa vain 100 päivää. Tehoisa lämpösumma vaihtelee myös huomattavasti: etelässä se on noin 1 300 ja pohjoisessa 500 astevuorokautta. Hallaa esiintyy aika ajoin koko maassa jopa keskikesällä.

Valoisa kesäaika tasoittaa hieman kasvuolosuhteita maan eri osien välillä. Yöt ovat lyhyitä varsinkin maan keski- ja pohjoisosissa. Toisaalta säteilyolot rajoittavat kasvilajikkeiden valintaa. Kasvit on jalostettava suomalaisia olosuhteita vastaaviksi.

Ilmasto-olot vaikuttavat merkittävästi kasvinviljelyn sijoittumiseen. Vehnän ja öljykasvien viljely rajoittuu eteläiseen Suomeen. Ohraa, kauraa, heinää ja perunaa voidaan sen sijaan viljellä koko maassa. Suuressa osassa maata karjatalous, ennen muuta maidontuotanto, on ainoa järkevä tuotantomuoto.

Kuvio 2. Kasvukauden pituus maan eri osissa.

Suomen maatalous perustuu perheviljelmiin. Valtion ja kuntien laitokset kuten koulut ja tutkimuslaitokset omistavat muutamia suurempia tiloja, mutta niiden osuus koko Suomen maataloudessa on vähäinen.

Vuonna 1993 yksityiset henkilöt omistivat 78.2 % kaikista tiloista, perikunnat ja perheyhtiöt 20.6 %, osakeyhtiöt ja osuuskunnat 0.4 % sekä valtio, kunnat ja seurakunnat 0.7 %. Perikuntien omistamien tilojen osuus on lievästi noussut. Niiden lukumäärällä on maatalouspoliittisia vaikutuksia. Ne ovat tuottavuudeltaan heikompia ja niiden olemassaolo hidastaa rakennekehitystä. Yksityisten henkilöiden omistamista maatiloista oli 17.6 % eläkeläisten hallussa vuonna 1993.

Vuoden 1993 maatilarekisterin mukaan yli yhden hehtaarin maatiloja oli kaikkiaan 191 853. Niiden keskimääräinen peltoala oli 13.5 ha. Tuotantotoimintaa harjoitti kuitenkin vain 116 281 tilaa, joiden keskimääräinen tilakoko oli 18.78 ha. Tilastoissa olevat pienet tilat väärin käyttävät usein keskustelua Suomen maatalouden rakenteesta. Jos tarkastelu kohdistetaan varsinaisiin aktiivisiin päätoimisiin maatiloihin, tilojen lukumäärä on selvästi pienempi ja keskikoko vastaavasti suurempi. Tosin silloinkin tilakoko jää vielä pieneksi varsinkin karjataloudessa.

Taulukko 2. Kaikkien maatilojen ja tuotantoa harjoittavien aktiivitulojen jakaantuminen eri suuruusluokkiin ja keskimääräinen tilakoko (yli 1 ha tilat).

	1993		1993 ¹⁾	
	1 000 kpl	%	1 000 kpl	%
1 - 4.9	65.3	34.4	17.6	15.1
5 - 9.9	40.3	21.0	22.2	19.1
10 - 19.9	44.5	23.2	36.3	31.2
20 - 49.9	36.3	18.9	34.9	30.0
50 -	5.5	2.9	5.4	4.6
Yht.	191.9		116.3	
Peltoala				
1 000 ha	2 582.5		2 183.9	
Tilakoko ha	13.46		18.78	

¹⁾Aktiivitulat.

Lähde: Maatilatilastollinen vuosikirja 1994.

Pieniä tiloja jää jatkuvasti pois tuotannosta, mutta muutoin rakennekehitys on hidasta. Suurempien tilojen lukumäärä ei ole paljoakaan lisääntynyt. Tilojen yhdistyminen on ollut vähäistä. Tilakokoa voi käytännössä nostaa pellon vuokrauksella. Se onkin jatkuvasti kasvanut ja vuokrapeltoa oli vuonna 1993 yhteensä 401 529 ha eli 15.5 % peltoalasta. Vuokra-ala oli keskimäärin 9.1 ha.

Metsä on oleellinen osa suomalaista maatalaa. Keskimääräisellä maatilalla on peltoa 13.5 ha ja metsää 49 ha. Alueellinen jakaantuma on kuitenkin vaihteleva. Yleisesti ottaen etelässä on enemmän peltoa, mutta vastaavasti vähemmän metsää kuin pohjoisessa (taulukko 3).

Maataloustuotantomme on hyvin kotieläinvaltaista. Pinta-alasta käytetään suoraan kulutukseen meneviin kasvituotteisiin vain 15 %. Maidontuotannon osuus maatalouden kokonaistuotosta on noin 30 %, ja kun otetaan huomioon vielä naudanliha, nautakarjatalouden osuus nousee noin puoleen koko tuotannosta. Niinpä heinän, säilörehun ja laitumen osuus koko peltoalasta on noin kolmannes.

Tuotantorakenne on muuttunut ajan kuluessa

Taulukko 3. Pelto- ja metsäalat ha/tila eri puolella Suomea vuonna 1980 ja 1993¹⁾.

	Peltoa ja puutarhaa		Kasvullista metsää	
	1980	1993	1980	1993
Uudenmaan lääni	18.2	20.9	28.2	31.1
Hämeen lääni	14.1	15.3	31.0	37.0
Kuopion lääni	9.4	20.0	37.2	45.5
Vaasan lääni	11.3	14.1	26.4	29.6
Oulun lääni	9.2	11.2	45.8	85.3
Lapin lääni	6.1	7.0	78.8	121.8
Koko maa	11.0	13.5	35.5	48.7

¹⁾ Tilasto muuttunut v. 1992. Sisältää osan metsätiloista.

Lähde: Maatilarekisteri 1980 ja vuoden 1994 maatilatilastollinen vuosikirja.

siten, että maidon osuus on alentunut, mutta lihan osuus on kasvanut. Maatalouden erikoistuminen kiihtyi erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla. Aikaisemmin lähes kaikilla tiloilla tuotettiin maitoa, mutta viime vuoden kesäkuussa maidonlähettäjätiloja oli vain noin 33 700 (liite-taulukko 2). Noin puolet tiloista harjoittaa pelkäästään kasvinviljelyä.

Suomen maatilat ovat hyvin koneistettuja. Tilalla on tavallisesti traktori ja tuotantosuuntaan kuuluvat muut koneet. Traktoreita on arvioitu mukaan noin 234 000 ja leikkuupuimureita noin 49 000. Hehtaaria kohti laskettuna koneistus on varsin korkea. Lypsykone on lähes jokaisella maitotilalla.

Maatalouden koko pääomakannan on arvioitu olevan 85 mrd. mk, josta aktiivitulojen osuudeksi arvioidaan 77 mrd. mk. Maan osuus on noin 31 mrd. mk, jolloin pellon hintana on käytetty 13 400 mk/ha. Pellon hinta, jota taulukossa 4 on arvioitu usean eri lähteen avulla, vaihtelee suhdanteiden mukaan ja on muutoin vaikea tehdä koko maan osalta. Maakauppoja tehdään vuosittain noin 1 000, ja niistäkin osa on pieniä peltoaloja koskevia. Talousrakennusten ja muiden omaisuserien arviointi on josain määrin helpompaa.

Velkaa maatalouden harjoittajilla on noin 28

Taulukko 4. Maatalouden pääomakanta vuonna 1992, mrd. mk.

Pelto	31
Talouksrakennukset	23
Koneet ja kalusto	17
Kotieläimet	10
Varastot	4
Yhteensä	85

Lähde: PYYKKÖNEN 1994.

mrd. mk. Tilakohtaisesti velat jakaantuvat siten, että noin neljännes tiloista on täysin velattomia. Toisaalta velkaisimmalla kymmenen-neksellä on noin puolet kaikista veloista. Vuonna 1991 tehdyssä selvityksessä todettiin, että noin 8 000 tilalla velkojen määrä oli huolestuttava. Näitä tiloja varten laadittiinkin saneerausohjelma, jonka turvin ne voivat jatkaa tuotantoon ilman välitöntä konkurssin pelkoa.

Maatilojen omistamien metsien arvo on noin 49 mrd. mk hehtaarihintaa 7 200 mk käyttäen ja muun varallisuuden arvo 58 mrd. mk, josta asuinrakennusten osuus on 27 mrd. mk. Kaikkien maatilojen varallisuus oli siis yllä mainitun selvityksen mukaan yhteensä 193 mrd. mk, josta aktiivitulojen osuus on 156 mrd. mk.

3. Sivuelinkeinot

Metsätalouden lisäksi viljelijät harjoittavat varsinaisen maatalouden rinnalla monia muitakin elinkeinoja kuten puutarhataloutta, kalastusta, turkistarhausta ja maaseutumatkailua. Niistä turkistarhaus on taloudellisesti merkittävin, mutta samalla se on hyvin suhdanneherkkä ja sen tuotot voivat vaihdella hyvin voimakkaasti. Muut ovat vakiinnuttaneet asemansa.

Seuraavassa on annettu muutamia yleistietoja näistä elinkeinoista viime vuosilta. Kaikkia tilastoja ei ole vielä vuodelta 1994, ja muutoinkin tilastot ovat puutteellisia.

Tässä julkaisussa tarkastellaan varsinaista maataloutta, johon kuuluu ainoastaan avomaa-

puutarhatuotanto. *Kasvihuonetuotanto* on siis sen ulkopuolella. Sen tuotannon arvo oli vuonna 1993 noin 1.27 mrd. mk, josta vihannesten (pääasiassa kurkun, tomaatin ja salaatin) osuus oli noin 585 milj. mk ja kukkien osuus noin 681 milj. mk. Kasvihuonetuotantoa harjoittavia yrittäjiä oli noin 3 000 ja kasvihuoneala 465 ha. Keskimääräinen yrityskoko oli siis 1 450 neliömetriä. Alan työvoimatarve on noin 20 000 henkilötyövuotta.

Kasvihuonetuotanto ei saa varsinaista valtion tukea. Tuontia säädellään kuitenkin tuontimaksuin ja -lisenssein. Kurkun, tomaatin ja salaatin hinta on pysynyt ennallaan tai hieman alentunut 1980-luvulla, joten reaalisesti tuottajahinnat ovat alentuneet huomattavasti.

Maassamme oli vuonna 1993 4 100 *ammattikalastajaa*, joista 1 300 oli päätoimisia ja 2 800 sivutoimisia. Noin 67 % näistä oli merialueiden kalastajia. Lukumäärä on ollut voimakkaassa laskussa. Kalastajat harjoittavat sivuammattinaan useimmiten maataloutta.

Kalansaaliin arvo oli vuonna 1993 arvion mukaan 194 milj. mk. Tämän lisäksi ruokakalaa (pääasiassa kirjolohta) kasvatettiin *kalanviljelylaitoksissa* noin 375 milj. mk:n arvosta vuonna 1993. Kirjolohti on ajoittain merkittävä vientituote. Vuoden 1993 tuotannosta, joka oli 17.5 milj. kg, vietiin noin 1.1 milj. kg, arvoltaan 33 milj. mk. Pelkkää kirjolohen mätiä vietiin 22 milj. mk:n arvosta. Kalakannan parantamisen kannalta on merkittävää istutustuotanto, jonka arvo oli 81 milj. mk vuonna 1993. Vesistöjen hoito on ilmeisesti parantanut myös kalansaaliita. Moni maatila on järven rannalla, jolloin kotitarvekalastus on mahdollista.

E erityisen merkittävä maatalouden sivuelinkeino on *turkiseläinten kasvatusta*, jota tosin harjoitetaan myös omana ammattina. Se työllistää nykyään noin 5 000 henkeä. Toiminnassa on noin 2 200 turkistarhaa. Turkistuotanto on keskittynyt Vaasan lääneihin, josta tulee noin 85 % Suomen kokonaistuotannosta. Suomen osuus koko maailman turkistuotannosta on ketun osalta noin 70 mutta minkin osalta vain vajaa 10 %.

Viime vuodet ovat kuitenkin olleet vaikeaa aikaa turkistaloudessa. Maailmanmarkkinahin-

Taulukko 5. Eräitä lukuja sivuelinkeinoista.

	yrityksiä kpl	tuotannon arvo milj. mk
Kasvihuonetuotanto	3 000	1 270
Kalastus	-	650
Turkistalous	2 200	-
Poronhoito	7 100	84
Hevostalous	6 000	230
Mehiläisten hoito	4 500	56
Maaseutumatkailu	2 000	130

tojen romahtaminen on pakottanut monet tarhat lopettamaan tuotantonsa. Talousvuonna 1993/94 hinnat nousivat huomattavasti ja kannattavuus parani erityisesti ketun osalta. Minkinnahkojen hinta on kuitenkin edelleenkin kannattavuustason alapuolella.

Turkisnahkojen käyttö on siirtynyt yhä enemmän uusille markkina-alueille, kuten Kauko-Itään, jossa taloudellinen kasvu on ollut nopeaa. Sen sijaan Euroopassa ja Amerikassa kysyntä on laskenut huomattavasti, mihin on ollut ilmeisesti syynä talouslama ja lämpimät säät.

Turkistarhaus on hyvin suhdanneherkkä ala. Se joutuu sopeutumaan maailmanmarkkinoiden vaihteluihin, jotka ovat joskus voimakkaat. Jalostuksen avulla suomalaiset turkistuottajat ovat kuitenkin pyrkinet sopeutumaan kansainväliseen kilpailuun.

Poronhoito antaa toimeentulon noin 800 ruokakunnalle Lapissa. Sen lisäksi se on merkittävä sivuammatti noin 1 500 taloudelle. Poronomistajia oli poronhoitovuonna 1993/94 noin 7 100. Poroja oli vuoden 1993/94 poroerotuksessa 346 000, joista teurastettiin 131 000. Lihantuotanto oli 3.21 milj. kg, ja sen arvo noin 84 milj. mk. Poronliha on kulutettu pääasiassa

kotimaassa. Vientä ei ollut juuri lainkaan.

Vuonna 1994 maassamme oli 49 000 hevosta, joista maataloilla noin puolet. Hevosten lukumäärä on kasvanut aivan viime vuosina, vaikka niitä ei juuri enää käytetäkään maataloudessa. *Hevostaloutta* harjoitetaan maassamme noin 6 000 maatilalla. Hevosia käytetään ennen muuta ratsastukseen ja raviurheiluun. Maataloilla hevostalous työllistää päätoimisesti noin 1 300 henkilöä sekä osa-aikaisesti hieman yli 5 000 henkilöä. Hevostalouden tuotannon arvoksi maataloilla arvioitiin noin 230 milj. mk vuonna 1990.

Mehiläisten hoito antaa lisäansioita noin 4 500 mehiläishoitajalle. Vuonna 1993 hunajaa tuotettiin 2.1 milj. kg eli noin 56 milj. mk:n edestä.

Luonnonmarjojen (lakan, mustikan ja puolukan) keruu on merkittävä tulolähde ennen muuta Pohjois-Suomen asukkaille.

Poimintatulot olivat vuonna 1990 noin 52.1 milj. mk. Sen lisäksi tulee kotitalouksien käyttämien marjojen arvo. *Sienien poimintatulot* olivat vuonna 1990 noin 6.8 milj. mk. Marjoja poimittiin myytiin vuonna 1991 10.1 milj. kiloa ja sienä 0.5 milj. kiloa.

Maaseutumatkailu on myös merkittävä maatalouden sivuelinkeino. Maatila- ja mökkimatkailupalveluja tarjoaa noin 2 000 yrittäjää, joista noin puolet on maatalousyrittäjiä. Toimintaan kuuluu aamiaismajoituksen, puoli- ja täysihoitopalvelujen lisäksi pito- yms. ravintolapalveluja. Maaseutumatkailu on laajentunut vuosittain ja kaikkien loma- ja matkailupalvelujen tuotoksi arvioidaan hieman yli 130 milj. mk/vuosi. Tilastointi on alan heterogeenisuuden vuoksi vaikeaa.

Maataloutta lähellä olevien sivuelinkeinojen lisäksi viljelijät voivat harjoittaa muitakin elinkeinoja, joita julkinen valta on tukenut avustuksin ja lainoin. Niitä ovat olleet pienet teollisuusyritykset ja työliikkeet.

II TUOTANTO, HINNAT JA MAATALOUSTULO

4. Kasvinviljelytuotanto

4.1. Sääolot

Talven sääoloilla ei ole kovin suurta merkitystä koko maataloutta ajatellen, sillä syysviljojen (ruis ja syysvehnä) ala on vain noin 1 - 2 % koko viljelyalasta. Niiden talvehtiminen vaihtelee tosin juuri talven lumitilanteen mukaan. Lumen määrä vaikuttaa jossain määrin kevät-kylvöjen alkamisaikaan.

Talvi 1993-94 oli pitkästä aikaa kunnan talvi: lunta oli tavanomainen määrä ja keskitalvella oli pakkasia. Kevät-kylvöihin päästiin normaaliin aikaan eli toukokuun alkuvuikoina, pohjoisessa hieman myöhemmin.

Alkukesä oli viileä ja sateinen, mikä on edullista kasvien orastumiselle. Keskikesällä odotettiin sen takia erittäin hyvää satoa. Heinäkuu oli kuitenkin hyvin kuiva ja varsin lämmin, oikea lomakuukausi, mikä yleensä merkitsee huonoa maataloudelle. Maatalous kärsi siitä jonkin verran, sillä jyväkoko jäi paikoin pieneksi.

Elokuussa satoi runsaasti. Viljanpuinti alkoi siitä huolimatta noin viikon etuajassa normaaliin verrattuna ja saatiin tehtyä kaikkialla Suomessa suuremmitta ongelmitta.

Kesä 1994 oli peltoviljelyä ajatellen melko normaali huolimatta pitkästä kuivasta kaudesta heinäkuussa. Lämpösummien mukaan se alkoi normaalisti, oli hieman normaalia jäljessä keski-kesällä, mutta puinnin aikoihin kasvukausi oli normaalissa aikataulussa. Sademäärä oli koko kasvukauden osalta pitkän aikavälin keskiarvojen mukainen.

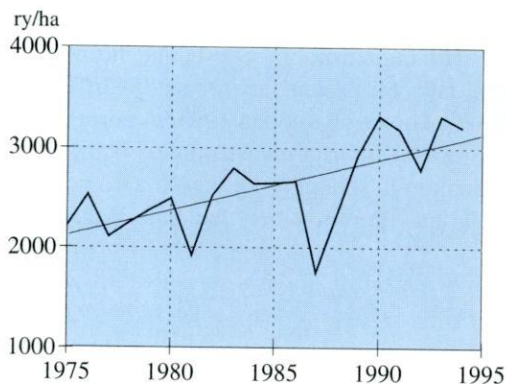
Syyskylvöt voitiin tehdä tyydyttävissä olois-

sa. Ylituotannon takia ruista kylvettiin vain noin 20 000 ha, mikä on vähemmän kuin mitä kulutus edellyttää (noin 50 000 ha). Syysvehnää kylvettiin noin 15 000 hehtaaria.

4.2. Pinta-alat ja sadot

Kokonaispeltoala säilyi edellisvuoden tasolla, jopa nousten siitä hieman. Osa pellosto on jatkuvasti viljelemättä ja suuri osa on ollut kesannoituna tuotannon rajoittamiseksi. Viljelty ala oli 1.67 milj. ha vuonna 1994 eli 72 % koko peltoalasta. Viljelty laidun kuuluu edellä mainittuun lukuun. Luonnon laitumia ei juuri ole.

Viljakasvien ala kasvoi pari prosenttia. Leipäviljan alat pienenivät melkoisesti, mihin oli syynä pyrkimys vähentää erityisesti rukiin viljelyä, koska varastot ovat suuret. Ohran pinta-ala kasvoi vastaavasti. Kauran ja nurmikasvien viljelyalat pysyivät lähes ennallaan.

Kuvio 3. Kokonaissato ilman olkia vuosina 1975 - 1994, ry/ha.

Sokerijuurikkaan ja öljykasvien viljely on pääasiassa sopimusviljelyä, jonka laajuutta säädelään yleisillä hintasopimuksilla. Niinpä niiden osalta ei tapahdu suuria vuosittaisia muutoksia.

Viljojen hehtaarisadot olivat hyvät. Lähes kaikkien kasvien hehtaarisadot olivat normaalia suuremmat. Kevätvehnän hehtaarisato oli 3 800 kg eli noin 15 % yli normaalisadon. Se on kaikkien aikojen korkein hehtaarisato. Syysvehnän hehtaarisato oli myös erittäin hyvä.

Leipäviljan kokonaissato oli määrältään pienempi kuin edellisvuonna viljelyalan piene-
nemisen takia.

Rehuviljan satotaso oli myös hyvä. Ohran hehtaarisato oli 3 680 kg ja kauran hehtaarisato 3 460 kg. Molemmat ovat suuremmat kuin pitkän ajan trendiarvot ja ohran sato oli kaikkien aikojen ennätys. Rehuviljaa saatiin 2 % enemmän kuin edellisvuonna. Rehuviljan tuotanto ylitti jälleen selvästi kotimaisen tarpeen, vaikka kesannoinnilla on pyritty pääsemään

Taulukko 6. Tärkeimpien viljelykasvien korjatut pinta-alat ja sadot vuosina 1993 ja 1994¹⁾.

	1993			1994		
	Ala 1 000 ha	Sato 100 kg/ha	yht. milj. kg	Ala 1 000 ha	Sato 100 kg/ha	yht. milj. kg
Syysvehnä	18.1	34.3	62	11.3	37.4	42
Kevätvehnä	80.9	36.6	296	77.6	38.0	295
Ruis	22.7	27.7	63	8.6	25.8	22
Ohra	457.7	36.7	1 679	504.9	36.8	1 858
Kaura	330.6	36.4	1 202	332.5	34.6	1 150
Peruna	36.4	213.5	777	36.5	198.8	726
Sokerijuurikas	32.9	302.7	996	33.9	323.6	1 097
Heinä	228.9	40.1	918	259.0	39.2	1 016
Tuorerehu	37.9	178.4	676	32.7	158.4	518
Säilörehu	280.2	190.5	5 337	257.8	167.2	4 309
Öljykasvit	69.4	18.4	127	67.1	16.1	108
Muut kasvit	56.6			51.3		
Yhteensä	1 652.3	3 316²⁾	5 403³⁾	1 673.2	3 201²⁾	5 260³⁾
Laidun	131.7			123.6		
Palkkiokesanto	452.9			464.2		
Muu kesanto	40.8			40.9		
Muu peltoala	225.8			203.8		
Peltoala yht.	2 503.5			2 505.7		

¹⁾ Vuonna 1990 suoritettiin yleinen maatalouslaskenta. Sen seurauksena tilastot ovat muuttuneet jonkin verran. Kokonaispeltoala on suurempi kuin otantaan perustunut ala. Aikaisempi vuoden 1990 luku oli 2.436 milj. ha ja maatalouslaskennan mukainen luku on 2.544 milj. ha. Tämä on otettava huomioon tehtäessä vertailuja 1980-luvun tilastoihin.

²⁾ ry/ha ilman olkia. Rehuyksikkönormit muuttuivat vuoden 1990 alusta viljojen osalta. Keskimääräinen nousu oli noin 2 %.

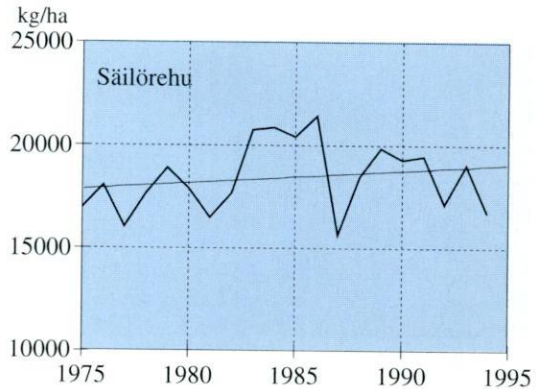
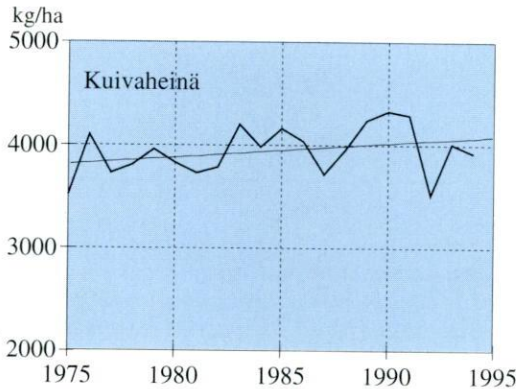
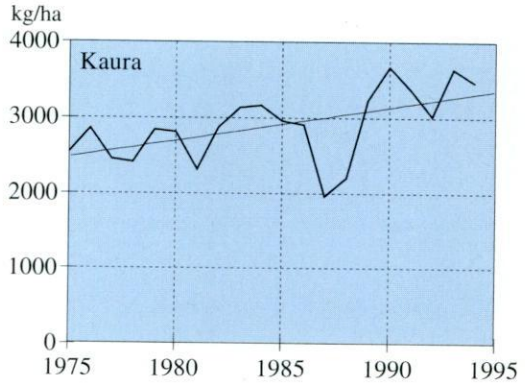
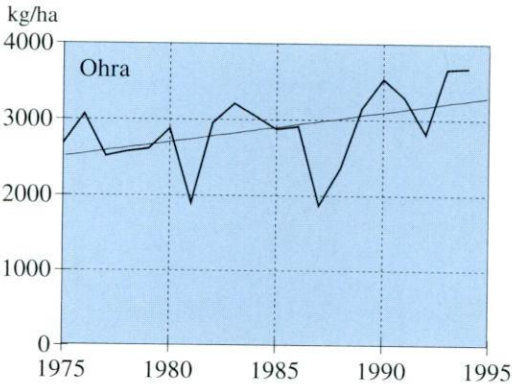
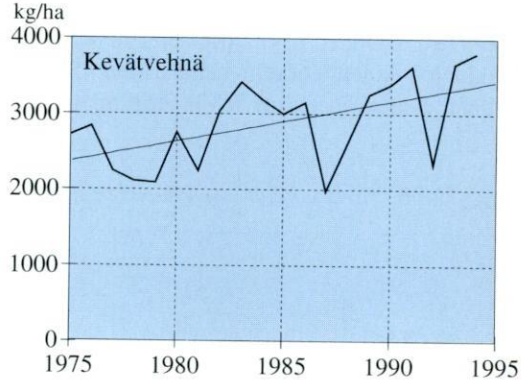
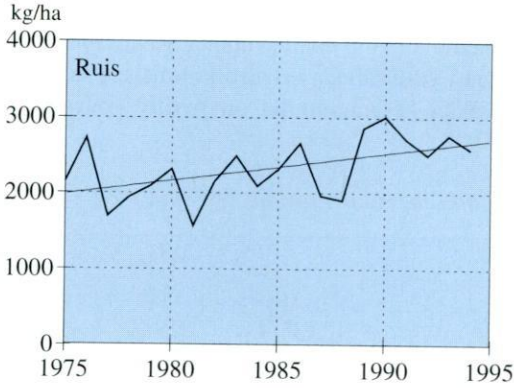
³⁾ milj.ry ilman olkia.

tasapainoon. Niin leipä- kuin rehuviljankin sato oli laadultaan erittäin hyvä.

Kuivaheinän ja säilörehun sadot jäivät selvästi edellisvuoden ja pitkän aikavälin trendin alapuolelle. Alkukesän sääolot eivät suosineet

niitä, ja varsinkin heinäkuun kuivuus alensi säilörehusatoa.

Perunan hehtaarisato oli hieman edellisvuotta pienempi, mutta laadultaan se oli hyvä ja se riittää hyvin kotimaiseen kulutukseen. Sokeri-

Kuvio 4. Tärkeimpien kasvien hehtaarisadot vuosina 1975 - 1994.

juurikkaan hehtaarisato oli erittäin hyvä ja määrältään sato oli noin 10 % suurempi kuin vuonna 1993. Öljykasvien satotaso oli poikkeus hyvään yleiskuvaan. Satotaso jäi selvästi alle normaalin tason.

Rehuyksikköinä mitattuna sato oli 3 201 ry/ha, mikä on selvästi trendiarvoa suurempi. Kokonaissato, 5 260 milj. ry, oli noin 3 % pienempi kuin edellisvuonna.

5. Kotieläintuotanto

Kotieläintuotanto lisääntyi kautta linjan vuonna 1994, vaikka tuotannon lisäys olikin vähäinen. Aktiivisia tuotannonrajoitustoimia ei ollut käytössä, joskin edellisvuosien toimenpiteet vaikuttivat vielä vuonna 1994.

Merkittävintä oli *maidontuotannon* kasvu noin 51 milj. litraa eli 2.2 % vuoteen 1993 verrattuna. Tämä oli yllättävän suuri tuotannon lisäys. Syitä tähän on useita. Uusia tuotannon vähentämissopimuksia ei tehty vuonna 1994. Maidonlähettäjien lukumäärän putoaminen on hidastunut. Vielä vuosikymmenen vaihteessa 3 000 - 4 000 viljelijää lopetti maidontuotannon vuosittain. Vuonna 1993 tuotannosta luopui vajaa 2 000 maidontuottajaa ja viime vuonna runsas 1 000 viljelijää lopetti maidontuotannon.

Lehmien lukumäärä aleni hieman vuonna 1994, mutta keskituotokset nousivat vastaavasti. Varsinkin vuoden alkupuolella, mutta myös loppupuolella maitotuotos oli selvästi edellisvuotta korkeammalla tasolla. Suomen oma kiintiökausi päättyi elokuun lopussa 1994 ja EU:n mukainen kiintiökausi alkaa huhtikuun 1995 alussa. Kiintiöiden ylitys oli noin 55 milj. litraa, mutta kiintiösakko 1.65 mk/l oli aikaisempaa (2.05 mk/l) alempi. Se lienee hieman hidastanut tuotannon vähentämistarvetta. EU:ssa kiintiömaksu on 2.30 mk/l.

Maidontuotannon lisäyksen syyksi on mainittu myös yritys käyttää varastoissa oleva hyvä rehu mahdollisimman tehokkaasti syksyn kuluessa, jolloin markkinahinta oli vielä korkea verrattuna EU:n markkinahintoihin.

Maidontuottajien ongelmana EU:ssa tulee

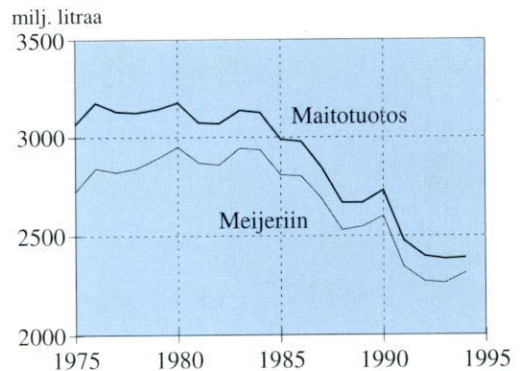
olemaan kokonaiskiintiö 2 342 milj. kg, joka perustuu vuoden 1992 tuotannon määrään. Tuotanto on nimittäin yleensä jäänyt kiintiön alle. Viljelijöiden kiintiö ylittää sen.

Maidon tuotanto ylittää selvästi kotimaisen kysynnän. Kulutus on vähentynyt ja niin oma-varaisuusaste oli vuonna 1994 nesteen mukaan laskettuna noin 112 %. Rasvaomavaraisuus on sitä suurempi.

Naudanlihantuotanto oli vuonna 1994 noin 107 milj. kg eli se kasvoi hieman vuodesta 1993. Teuraspainojen nousu on hidastanut tuotannon alenemista, mikä on ollut seurauksena teuraseläinten vähenemisestä maidontuotannon laskun takia. Tuotanto säilynee ennallaan vuonna 1995.

Naudanlihan ylitarjonta on ollut vielä runsasta, sillä kulutus on laskenut. On kuitenkin oletettavissa, että naudanlihasta tulee niukkuutta tuotannon aletessa vielä huomattavasti ja kysynnän elpessä laman väistyttyä.

Sianlihantuotannon aleneminen pysähtyi vuonna 1994, joskin tuotanto säilyi edellisvuoden tasolla. Tuotantoa on rajoittanut vientimaksulaki, joka pakottaa teuraspainot alle 74 kilon. Mikäli teuraspaino on ollut korkeampi, siitä on joutunut maksamaan markkinointimaksua, joka on 100 p/kg koko ruhon osalta. Teuraspainot ovat kuitenkin hieman nousseet, mikä selittää tuotannon kasvun. Tuotannon arvioidaan säilyvän ennallaan tai alenevan hieman vuonna 1995.

Kuvio 5. Maidontuotanto ja meijereiden vastaanottama maitomäärä vuosina 1975 - 1994.

Taulukko 7. Kotieläintuotanto vuosina 1988 - 1994¹⁾.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ^e
Meijerimaito, milj. l	2 531	2 547	2 600	2 345	2 274	2 264	2 315
Naudanliha, milj. kg	111	107	118	122	117	106	107
Sianliha "	169	174	187	177	176	168	168
Kananmunat "	77	76	76	67	67	70	71
Siipikarjanliha "	28	30	33	37	36	35	39

¹⁾ Lihan kuumapainovähennys poistettiin maaliskuun alusta 1990. Sen takia tuotantomäärät ovat 3 % aikaisempia suuremmat. Hintoja alennettiin vastaavasti 3 %.

Kananmunantuotanto kasvoi vuonna 1994 noin miljoona kiloa. Vuonna 1991 tuotanto aleni huomattavasti, mutta sen jälkeen tapahtui käänne nousuun, jota on nyt jatkunut pari vuotta. Tuotannonrajoittamistoimia ei ollut käytössä, ja aikaisempia sopimuksia purkautui, mikä selittää tuotannon kasvun. Kananmunien omavaraisuusaste on jo noussut 133 %:iin. Vuosi 1995 tulee olemaan vaikea kananmunan tuottajille, sillä markkinahinnat alenevat hyvin voimakkaasti.

Siipikarjanlihan kulutus on kasvanut melko tasaisesti jo pitemmän aikaa. Kuluttajat ovat suosineet broileria ja hinnat ovat olleet kilpailukykyisiä muuhun lihaan verrattuna. Tuotanto ja kulutus kasvoivat jälleen vuonna 1994, tuotanto peräti 11 %. Tämä kehitys jatkunee edelleen tulevaisuudessakin.

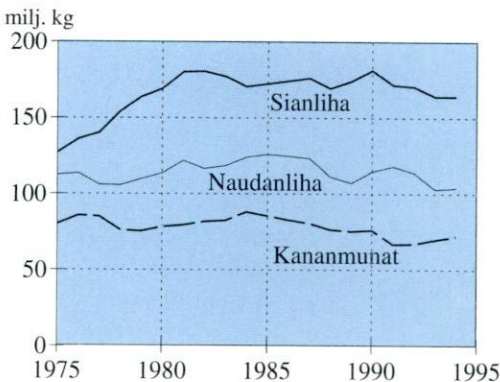
Muun lihan (lampaan ja hevosen lihan) tuotanto ja kulutus on pientä Suomessa, noin 2 milj. kg. Lampaanlihan tuotantoa on yritetty elvyttää monin keinoin, mutta tulokset ovat jääneet toistaiseksi laihoiksi. Maahamme tuodaan hie-man lampaanlihaa, joten tuotannon lisäämiseen olisi jossain määrin mahdollisuuksia. Lampaanlihan tuottajahinta on kuitenkin jäänyt alle tavoitehinnan. Poronlihan tuotanto on noin 3 - 3.5 milj. kg vuodessa. Muuhun lihaan voidaan lukea hirvenliha, jonka määrä on vuosittain noin 5 - 6 milj. kg.

6. Kulutus

Taloudellinen lama on vaikuttanut kulutukseen. Käytettävissä olevat tulot ovat reaalisesti laskeneet ja toisaalta säästämisaste on noussut velkojen maksamisen takia. Kulutukseen on tämän takia käytetty rahaa huomattavasti aikaisempaa vähemmän. Tämä tuntuu myös elintarvikkeiden kulutuksessa.

Elintarvikkeiden hinnat ovat pysyneet melko vakaina viime vuosina. Syynä on sekä tuottajahintojen alentuminen että kaupan marginaalien pienentyminen. Tarjoukset ovat yleistyneet vähittäiskaupoissa. Virallinen kuluttajahinta-indeksi osoittaa elintarvikkeiden hintojen alentuneen noin 0.2 % vuoden 1994 aikana.

Maitotuotteiden kulutuksen aleneminen jatkui vuonna 1994. Nestemäisten maitotuotteiden kulutus on jatkuvasti alentunut. Erityisesti kulutusmaidon, jonka rasvapitoisuus on 2.9 %,

Kuvio 6. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien tuotanto vuosina 1975 - 1994.

kulutus on vähentynyt. Sen sijaan rasvattoman maidon kulutus on vastaavasti kasvanut. Muiden nestemäisten maitotuotteiden kulutus pysyi suurin piirtein ennallaan.

Varsinaisen meijerivoin kulutus laski huomattavasti vuonna 1994. Voikasviöljyseoksissa kulutettavan voion määrä on noin 2 kg/henki. Voi-kasviöljyseosten kulutus on yhteensä noin 3 kg/henki. Niiden kulutus on saavuttanut jo melko pysyvän tason.

Juuston kulutus on kasvanut jatkuvasti vuodesta toiseen, eikä lamakaan näytä siihen vaikuttaneen. Vuonna 1994 kulutus nousi jälleen hieman. Henkeä kohti laskettu kulutus on jo lähes 14 kiloa, mikä on sama kuin monissa Euroopan maissa.

Sianlihan kulutus putosi lähes 5 % vuonna 1993 ja oli enää noin 30 kg/henki vuonna 1994, kun se muutama vuosi aikaisemmin oli 33 kg/henki. Kulutuksen oletettiin säilyvän ainakin kyseisellä tasolla tai jopa kasvavan vielä siitä edelleen. Voisi olettaa, että ostovoiman lisääntyminen ja vähittäishinnan lasku EU:iin liittymisen myötä nostaisivat jälleen kulutusta.

Naudanlihan kulutus alenee myös jatkuvasti. Syynä tähän lienee hintasuhteiden muuttuminen sian- ja siipikarjanlihan eduksi, mutta parina viime vuonna suurin syy lienee ollut laman

Taulukko 8. Maitotuotteiden ja margariinin kulutus henkeä kohti vuosina 1986 - 1994.

	Maito- nesteet litraa	Voi kg	Juusto kg	Marga- riini kg	Voi- ¹⁾ seokset kg
1986	235.7	8.8	10.3	7.2	1.7
1987	232.8	8.2	11.5	7.1	2.2
1988	228.9	7.0	11.7	7.3	2.1
1989	224.7	6.5	12.5	8.0	2.1
1990	222.9	5.5	12.7	7.6	2.2
1991	215.7	6.2	12.8	7.9	2.6
1992	214.7	5.8	13.1	8.5	2.8
1993	214.5	5.7	13.5	8.6	2.9
1994 ^e	211.0	5.1	13.7	8.0	2.7

¹⁾ voi-kasviöljyseokset

Lähde: MITL:n ravintotaseet, ETT

Taulukko 9. Lihan ja kananmunien kulutus vuosina 1986 - 1994, kg/capita¹⁾.

	Naudan- liha	Sian- liha	Siipi- karjan- liha	Kanan- munat
1986	21.1	32.7	4.5	11.7
1987	20.9	32.6	5.2	11.8
1988	20.8	32.7	5.6	11.6
1989	20.4	31.6	6.2	11.1
1990	21.6	33.0	6.5	11.1
1991	21.3	32.9	7.2	10.7
1992	19.7	32.4	7.4	10.9
1993	18.8	30.5	7.2	10.9
1994 ^e	19.0	29.7	7.8	10.8

¹⁾ Lihan kulutusluvut ovat vuodesta 1990 alkaen noin 3 % aikaisempia lukuja korkeammat kuuma-painovähennyksen jäätyä pois punnituksessa.

aiheuttama ostovoiman väheneminen. Vuonna 1993 kulutuksen lasku oli 4 %, mutta vuonna 1994 kulutus säilyi ennallaan.

Siipikarjan lihan kulutus on kasvanut jo pitemmän ajan muiden lihojen kustannuksella. Tosin 1990-luvulla kasvu on lähes kokonaan pysähtynyt todennäköisesti taloudellisen laman takia. Vuonna 1993 kulutus jopa laski hieman, mutta ennakoarvion mukaan kulutus nousi jälleen vuonna 1994. Varastojen muutokset sekoittavat hieman kulutuslukujen laskemista. Todennäköistä on, että kulutuksen kasvu on edelleen jatkuvaa joskin hidasta.

Kananmunien kulutus vakiintui nykyiselle tasolle noin 11 kg/henki vuonna 1989 tehtyään pienen nousun sitä ennen hintojen pudottua kaksihintajärjestelmän takia. Kulutustottumukset ovat kananmunien osalta varsin vakaat, joten kulutuksessa ei ole odotettavissa muutoksia.

Lihan ja kananmunien kulutus on Suomessa kansainvälisesti vertailtuna varsin matala. Näin on asianlaita myös Ruotsissa. Kulutustottumukset on muotoutuneet tällaisiksi aikojen kuluessa, eivätkä ne muutu kovin nopeasti. Lihan sijasta suomalaiset syövät kalaa ja juovat maitoa. Näin eläinvalkuaisen osuus kulutuk-

sessä on kuitenkin samaa tasoa kuin yleensä teollistuneissa maissa. Energiana mitattuna kulutuksemme (2 800 kcal tai 11.7 MJ) on kansainvälisesti verrattuna matala.

7. Ulkomaankauppa

Koska Suomen maatalouden tavoitteena on omavaraisuus ja koska maa on ollut suljettu ulkomaiselta kilpailulta, viennin ja tuonnin tehtävä on pääasiassa ollut kysynnän ja tarjonnan vaihtelujen tasoittaminen. Niinpä ulkomaankaupan tehtävänä on ollut viedä maasta ylituotanto, jotta kotimainen hintataso voidaan säilyttää asetetulla tasolla. Peruselintarvikkeita tuodaan vähän. Ainoastaan viljaa joudutaan tuomaan suuremmissa määrin silloin, kun viljasato jää pieneksi sääolojen takia. Näin kävi mm. vuosina 1987 ja 1988.

Hedelmiä ja vihanneksia tuodaan kysynnän mukaan, koska kotimainen tuotanto on vähäistä. Kahvi on eräs merkittävimmistä vapaista tuontiartikkeleista. Eräiden trooppisten tuotteiden ulkomaankauppa on myös suhteellisen vapaata. Markkamääräisesti tuonti on suurempaa kuin vienti (taulukko 10), vaikka ylituotantoa pidetäänkin maatalouden suurimpana ongelmana.

Maataloustuotannon aleneminen on pudottanut jossain määrin maataloustuotteiden vientiä. Maidontuotannon väheneminen on merkinnyt erityisesti maitojauheiden tuotannon supistamista ja vienti on lähes kokonaan loppunut parissa vuodessa (taulukko 11). Myös voin vienti on pienentynyt jossain määrin, mutta viime vuonna se kääntyi jälleen lievään nousuun maidontuotannon kasvun takia. Juuston vienti on jatkunut melko tasaisena erilaisten sopimusten ansiosta. Juuston vientiä haluttaisiin jatkaa entisessä määrin, sillä juustoillamme on hyvä maine maailmalla. Raaka-aineen vähentyminen pakottaa supistamaan juuston tuotantoa, joten on odotettavissa juuston viennin pieneneminen tulevaisuudessa. Maahamme tuodaan kolme miljoonaa kiloa juustoa EU:n kanssa tehdyn sopimuksen mukaan ja tuonti Ruotista on myös alkanut.

Lihan vienti vaihtelee ylituotantotilanteen mukaan. Sianlihan vienti oli noin 19 milj. kg ja naudanlihan vienti noin 11 milj. kg vuonna 1994. Lihan vientiä on haluttu vähentää tuotantoa leikkaamalla, mutta kulutus on vastaavasti vähentynyt, eikä ylituotannosta ole siten päästy eroon. Suomella on ollut erityissopimus lihan tuonnista alennetuin tuontimaksuin Ruotista.

Kananmunien vienti on pysynyt parina viime

Taulukko 10. Maataloustuotteiden vienti ja tuonti vuosina 1985 - 1993, milj. mk.

	Vienti yht.	Tuonti yht.	Tuonti Kahvi, tee ja mausteet	Hedelmät	Juomat ja tupakka
1985	2 876.2	5 388.9	1 125.5	814.0	358.9
1986	2 256.3	5 713.2	1 376.9	855.2	405.0
1987	2 074.7	5 798.1	990.9	978.7	401.7
1988	1 815.8	5 705.2	787.6	915.4	372.6
1989	2 098.5	6 111.3	825.5	942.1	494.3
1990	2 508.7	5 613.9	562.5	963.3	537.8
1991	2 375.1	5 794.5	562.1	1 016.4	561.4
1992	2 796.1	6 488.4	526.2	1 132.7	613.9
1993	4 298.8	7 545.3	814.1	1 239.1	717.5

Lähde: Suomen virallinen tilasto. Ulkomaankauppa.

Taulukko 11. Eräiden maataloustuotteiden vienti vuosina 1985 - 1994, milj. kg.

	Voi	Juusto	Maito- jauhe	Sian- liha	Naudan- liha	Kanan- munat	Vilja
1985	18.6	37.0	40.1	17.8	21.5	32.9	561.0
1986	14.9	34.5	33.9	10.2	21.3	25.1	664.3
1987	21.3	34.4	31.7	17.3	22.0	21.6	294.9
1988	19.2	32.5	18.4	9.2	10.5	18.6	25.0
1989	20.3	26.3	8.0	14.0	5.5	19.1	334.8
1990	35.9	28.9	25.9	22.7	10.0	20.4	513.6
1991	22.7	27.8	16.5	14.5	18.5	12.9	1 113.8
1992	17.3	24.9	7.8	13.4	16.2	11.9	717.8
1993	16.6	24.9	3.3	16.0	14.7	15.1	762.2
1994 ^e	23	25	3	19	11	18	991

Lähde: Suomen virallinen tilasto. Ulkomaankauppa.

vuonna ennallaan, mutta se kasvoi hieman viime vuonna tuotannon kasvun takia.

Viljan vienti on rasittanut hyvin voimakkaasti niin julkisen vallan kuin viljelijöidenkin taloutta viime vuosina. Vuonna 1994 viljan vienti oli 991 milj. kg. Lisäksi kotimaassa käytettiin maailmanmarkkinahintaista viljaa muihin tarkoituksiin 256 milj. kg.

EFTA:n ja EU:n välinen ETA-sopimus tuli voimaan vuonna 1994. Sen merkitys jäi varsin vähäiseksi. GATT-sopimus hyväksyttiin lopullisesti vuonna 1994 ja se tuli voimaan vuoden 1995 alussa. EU-sopimus sisältää Suomen sopeutumisen GATT-ratkaisuun, joten se ei tule vaikuttamaan enää Suomen maatalouteen. EU:n tehtäväksi jää ottaa se huomioon omissa sopimuksissaan ja laskelmissaan.

8. Hintakehitys

Suomen hintajärjestelmä muuttui huomattavasti vuoden 1994 alussa, jolloin tuli voimaan uusi maataloustulolaki tai tarkemmin sanoen laki maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä. Maataloustulolaki on ollut Suomen maatalouspolitiikan keskeisin väline. Sen avulla on säädelty tuottajahintojen muodostumista ja se on määrittänyt epäsuorasti maatalouden

tuotantotavoitteet. Ensimmäinen maataloustulolaki säädettiin vuonna 1956, mistä lähtien se on ollut voimassa muutettuna ja uusittuna vuoden 1994 loppuun saakka.

Tuottajahintojen säätely on tapahtunut valtiollan ja viljelijöiden välisissä neuvotteluissa, joissa on päätetty tavoitehinnoista ja niistä keinoista, joiden avulla viljelijöille maksetut tilityshinnat on pidetty lähellä tavoitehintoja. Lopullisena päämääränä hintajärjestelmässä on ollut maataloustuottajien tulotason kehittäminen. Tavoite on vaihdellut hintalain mukaan, mutta yleisesti voitaneen sanoa, että pyrkimyksenä on ollut viljelijöiden tulotason nostaminen muiden sektoreiden tulojen tasolle ja pitää se sillä tasolla.

8.1. Maataloustuotteiden markkinajärjestelmä

Vuonna 1994 noudatettu tulolaki jäi vain vuoden ikäiseksi. Sen tehtävänä oli osittain sopeuttaa niin maataloutta itseään kuin viranomaisiakin EU-jäsenyyteen. Seuraavassa on esitely lain keskeisimmät kohdat.

Vuoden 1994 laki oli neuvottelulaki kuten aikaisemmat maataloustulolait. Sen tavoitteena oli "turvata maataloustuottajille oikeudenmukainen tulotaso, varmistaa maataloustuot-

teiden markkinointi ja kehittää niiden laatua, edistää maatalouden tuottavuutta ja alentaa kustannustasoa sekä turvata elintarvikkeiden saatavuus ja saada aikaan kohtuulliset kuluttajahinnat”.

Neuvotteluissa tuli päättää tavoite- ja minimihinnoista, hinta- ja tulotuesta sekä markkinoinnin turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Tavoitehintana oli se hinta, joka maataloustuottajien tuli saavuttaa hinnoitteluvuoden aikana. Tavoitehintana vahvistettiin vehnälle, rukiille, ohralle, kauralle, maidolle, naudanlihalle, sianlihalle, lampaanlihalle ja kananmunille.

Minimihinta vastaa käsitteenä EU:n interventiohintaa. Se toimi perusteena laskettaessa vientitukea tai ostettaessa maataloustuotteita varastoon.

Aikaisempien maataloustulolakien keskeisin kohta oli kustannusten nousun kompensointi. Sitä varten tehtiin yksityiskohtainen laskelma tuotantopanosten hintojen noususta aiheutuneesta kustannusten noususta, joka kompensoitiin kokonaan viljelijöille tavoitehintoja ja/ tai tukea nostamalla.

Uusi laki ei maininnut enää kustannusten kompensointia. Neuvottelijoilla oli tietenkin mahdollisuus pyytää edellisen lain mukaisia laskelmia, ja näin myös tehtiin, mutta ne eivät olleet sitovia kuten aikaisemmin.

Uudesta laista puuttuivat tuotanto- ja vientikatot tai tarkemmat ohjeet valtion ja maataloustuottajien vastuusta ylituotannon viennin kustannuksista. Niistä päätettiin valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä säätämällä vientituen määrästä.

Tuontisuoja hoidettiin vuonna 1994 erillisellä tuontimaksulailla, joka hyväksyttiin vuoden 1993 lopulla eduskunnassa. Siinä on säädettyä tuotekohtaiset tuontimaksut ja menettelyn tuontimaksujen muuttamiseksi kotimaisten ja maailmanmarkkinahintojen vaihdellessa.

Hintajärjestelmästä puuttuivat siis täsmälliset kynnyshinnat, joilla olisi suojattu kotimaista hintatasoa tuonnin paineilta, mutta järjestelmä oli periaatteeltaan kuitenkin samanlainen kuin EU:n noudattama kynnyshintajärjestelmä. Tuontihinnat nostettiin tuontimaksujen avulla kotimaisten hintojen tasolle.

8.2. Tuloneuvottelut

Maataloustuloneuvottelut menivät vuonna 1994 lähes huomaamatta. Aineksia suureen konfliktiin ei ollut, sillä EU-neuvottelutuloksen soveltaminen on maatalouden tärkein huoli. Maatalouskampanjoi myös aktiivisesti EU-sopimusta vastaan. Toisaalta maataloustulon korottamiseen ei keväällä 1994 ollut suuriakaan mahdollisuuksia, sillä muillakaan kansantalouden sektoreilla ei oltu vielä nostettu palkkoja.

Maataloustuloneuvottelut on ollut tapana saada päätökseen helmikuun loppuun mennessä, koska hinnoitteluvuosi on alkanut maaliskuun alussa. Neuvottelut saatiin kuitenkin päätökseen vasta huhtikuun lopulla. Tällä ei kuitenkaan ollut varsinaista merkitystä, koska hintojen muutoksia ei ollut odotettavissa. Inflaatiovuosina oli tietenkin tärkeää saada hinnat voimaan mahdollisimman pian.

Neuvottelujen lopputuloksena oli päätös, että hinta- ja tulotukea nostetaan 300 milj. markalla. Perusteluissa sanotaan, että ratkaisussa on otettu huomioon maataloustuloksi luettavien erien muutokset sekä maatalouden tuotoissa, kustannuksissa ja tuloissa tapahtuneet muutokset.

Aikaisemman kustannuskompensaatiolaskelman mukainen kompensatio olisi ollut noin 300 milj. mk. Kustannusten nousu oli noin 1.1 % (167 milj. mk). Muiden kuin tavoitehintatuotteiden tuotto oli alentunut 148 milj. mk, mikä aikaisemman lain mukaan olisi pitänyt kompensoida viljelijöille. Muiden erien nettovaikutus oli vähäinen.

Viljelijöiden tulonmuodostukseen vaikuttavat myös oleellisesti monet valtion budjetista maksettavat korvaukset, kuten työeläkemaksut, lomitus jne., jotka viljelijöiden pitäisi maksaa itse. Neuvotteluissa ne on sovittu maksettavaksi kuitenkin suoraan valtion varoista, mutta samalla on sovittu, että nämä maksut vähennetään viljelijöiden tuista tai tavoitehinnoista. Eräs merkittävä erä viime vuosina on ollut viljelijöiden osallistuminen tuotannon rajoitustoimiin. Hinnoitteluvuonna 1993/94 maatalous osallistui näihin kustannuksiin 245 milj. markalla. Mainittu summa tulee palauttaa takaisin

tavoitehintoihin ja/tai tukeen. Kaikki korjauserät huomioon ottaen näitä palautuksia oli vajaa 300 milj. mk.

Kokonaisratkaisu jäi 300 milj. markkaan, minkä voisi tulkita korvaavan em. korjauserien muutoksen. Näin ollen kustannusten kompensoitua ei olisi ollut lainkaan. Laki ei sitä myöskään edellytä.

Hintapäätös tehtiin nyt ensimmäistä kertaa uusien määräysten mukaan siten, että tuotteille asetettiin tavoitehinnat ja vähimmäishinnat (ks. liitetaulukko 7). Viljan hinnan määrittely muutettiin neuvottelujen tuloksena niin, että se oli hinta vastaanottajan varastolla. Laatuluokitusta muutettiin hieman aikaisemmasta, joten uudet viljan hinnat eivät ole täysin vertailukelpoiset aikaisempien tavoitehintojen kanssa.

Hintaratkaisussa viljan hintoja laskettiin 20 penniä kilolta. Kotieläintuotteiden tavoitehinnat säilyivät sen sijaan ennallaan.

Samalla sovittiin viljan vientikustannusmaksujen poistamisesta, ja syksyn 1994 ruissadolta peritty markkinoimismaksu poistettiin. Lisättyjen markkinoimismaksujen perimisestä päätettiin myös luopua. Hintaratkaisun mukaan käytetään kuitenkin maataloustuottajien vientikustannusosuuden kattamiseen hinta- ja tulotukea 150 milj. mk vuonna 1994. Lannoitevero poistettiin heinäkuun alusta 1994.

Syksyn hintaneuvottelut eivät myöskään herättäneet paljoa huomiota. Kustannusten seuranta ei enää ollut. Neuvottelut koskivat pääasiassa maataloustuottajien osuutta markkinoimiskustannuksista. Kyseinen summa oli jo nostettu heinäkuun alussa pidetyissä neuvotteluissa 420 milj. markkaan, josta se nostettiin elokuussa käydyissä neuvotteluissa 680 milj. markkaan. Lisäksi sovittiin, että kyseisten markkinointikustannusten osuuden kattamiseen käytetään 60 milj. mk satovahinkojärjestelmästä säästyneitä varoja.

8.3. Tuottajahinnat

Tavoitehinnat (ks. liitetaulukko 7) eivät anna täysin tarkkaa kuvaa siitä, miten paljon viljelijät saavat tuotteistaan kaikkine lisineen. Esim. maidon tuotantotuki oli vuonna 1994 keski-

määrin 33 p/litra. Näin ollen maidosta maksettiin keskimäärin 3.24 mk/l.

Taulukossa 12 on esitetty tärkeimpien tuotteiden tuottajahintojen kehitys vuosina 1985 - 1994. Näistä hinnoista on vähennetty vientikustannusmaksut.

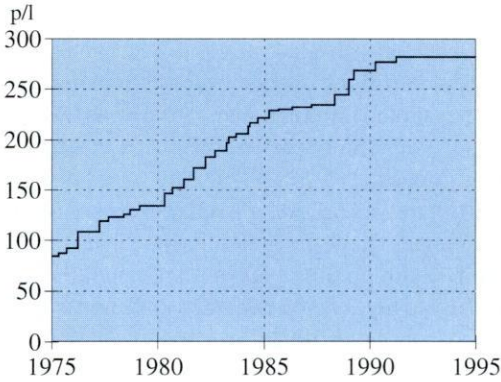
Merkittävää on, että lihan tuottajahinnat ovat alentuneet vuodesta 1989 alkaen. Syynä hintojen laskuun on ollut vaikea markkinatilanne ja ilmeisesti myös teurastamoiden kustannuskriisi. Kapasiteettia on liikaa.

Tuottajahintaindeksi aleni vuodesta 1990 vuoteen 1994 noin 5 %. Tavoitehintoja onkin nostettu varsin vähän, eivätkä ne lihojen osalta ole edes toteutuneet. Toisaalta pinta-alalisät ja hehtaarituet ovat nousseet. Niiden osuus kaikista tuotoista on noin 7 %, mutta niiden osoittaminen eri tuotteille ei ole mahdollista.

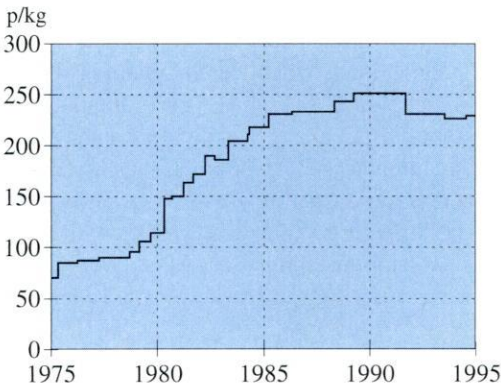
Tuottajahinnat ovat olleet huomattavasti korkeammat Suomessa kuin EU:ssa (taulukko 13). Tuotantokustannukset ovat korkeat ennen kaikkea luonnonolojen takia. Satotaso jää matalaksi Suomessa ja se kertautuu myös kotieläintuotannossa. Suljettu talous voi olla eräs syy korkeisiin tuotantokustannuksiin. Maatalouden rakenne ei ole riittävän hyvä kovaan kilpailuun EU:ssa.

Taulukko 12. Tärkeimpien maataloustuotteiden maksetut tuottajahinnat kaikkine lisineen ja vientikustannusmaksut ja maidon kiintiömaksut vähennettynä vuosina 1985 - 1994.

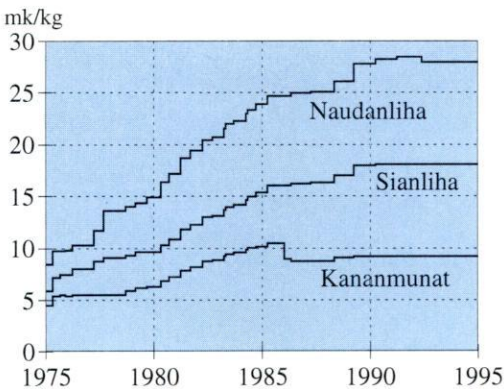
Vuosi	Maito p/l	Naudan- liha mk/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat mk/kg
1985	273.9	27.62	16.17	10.72
1986	276.4	28.28	16.49	10.68
1987	283.3	28.77	16.52	10.71
1988	292.6	30.62	17.28	11.06
1989	312.6	32.86	18.02	11.76
1990	316.5	32.11	17.66	11.81
1991	321.2	29.44	16.62	11.86
1992	317.2	30.04	16.30	11.95
1993	328.3	29.32	16.25	11.58
1994 ^e	324.0	30.40	16.20	11.05

Kuvio 7. Maidon tavoitehinta vuosina 1975 - 1994.

Kuvio 8. Vehnän tavoitehinta vuosina 1975 - 1994.

Kuvio 9. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien tavoitehinnat vuosina 1975 - 1994.

Taulukko 13. Tuottajahintoja eräissä Euroopan maissa vuonna 1993 29.12. 1994 valuuttakurssien mukaan.

	Maito p/l	Naudan- liha mk/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat mk/kg
Tanska	204.68	15.22	6.45	5.54
Saksa	191.72	16.39	-	7.54
Ranska	176.36	17.47	-	5.11
Italia	184.09	13.32	8.67	6.01
Ruotsi	183.00	16.40	9.38	7.92

Lähde: Eurostat ja OECD:n tilastot.

Syrjäinen asema Euroopassa antaa pienen rajasuojan Suomen maataloudelle. Kuljetuskustannukset tekevät mahdolliseksi pitää hie-man korkeampaa hintatasoa kuin manner-Euroopassa. Markkinoiden pienuus voi myös vähentää ulkoa tulevaa kilpailua. Toisaalta hintaeroja on myös nykyisissä EU-maissa. Ei ole kuitenkaan varmaa, että Suomen tuottajahintatase voisi kovin oleellisesti poiketa EU:n keskimääräisestä hintatasosta. Suomen elintarviketeollisuuden kilpailukyvyistä riippuu myös, mil-laista hintaa se pystyy maksamaan suomalaisil-le tuottajille.

8.4. Tuotantokustannukset

Maatalouden tuotantokustannuksia lasketaan monella tavalla. Kokonaislaskelma antaa kuan koko maatalouden kustannuksista, mutta siitä ei voi laskea eri tuotteiden tuotantokustannuksia. Niinpä tuotekohtaiset kustannukset on laskettava mallilaskelmien tai kirjanpitolosten pohjalta.

Mallilaskelmissa tehdään kaavamainen las-kelma tuotteen tuotantokustannuksista. Siinä käytetään ns. normilukuja ja käytännön tuotan-nosta saatavia lukuja. Mallin pohjana on annetun kokoinen yritys ja tuotantoteknologia oletetaan useimmiten viimeaikaisimmaksi. Mallilaskelmaa voidaan ehkä parhaiten soveltaa uut-ta yritystä perustettaessa.

Yksityiskohtaista kirjanpitoa pitäviltä tiloilta saadaan todellista aineistoa kustannusten laskemiseksi. Tulokset eivät yleensä ole täysin yleistettävissä koko maahan. Näin on asianlaita Suomessa olevan kirjanpito toiminnan osalta. Kirjanpitotietoja saadaan vuosittain noin 1 100 tilalta. Nämä tilat ovat vapaaehtoisesti mukana kirjanpito toiminnassa, eivätkä ne muodosta mitään satunnaisotosta kaikista tiloista. Ne ovat keskimäärin suurempia tiloja kuin kaikki maan aktiivitilat. Niitä on kaikkialta maasta, mutta ei välttämättä sillä tavoin kuin tieteelliset kriteerit täyttävä satunnaisotos vaatisi.

Kirjanpitotiloilta saatava aineisto on kuitenkin hyvä moniin tarkoituksiin, eikä se välttämättä poikkea kovin paljoa keskiarvotuloksista. Tämä on todettu mm. verotustiedoista saatujen karkeampien tilastojen avulla tehtyjen vertailujen perusteella.

Käytännön maatiloilla harjoitetaan usean tuotteen tuottamista, jolloin kustannusten kohdistaminen esimerkiksi maitoon on vaikeaa. Valitsemalla kirjanpitotiloilta tiettyyn tuotantosuuntaan erikoistuneita tiloja ongelmaa voidaan pienentää. Niinpä valitsemalla tilat, joilla nautakarjatuoton osuus on vähintään 80 % kaikista tuotoista ja maitotuotto vähintään 50 % päästään tiloihin, joilta saadaan pienten korjauslaskelmien avulla arvio maitolitran tuotantokustannuksista. Näin tehden on päädytty taulukossa 14 esitettyihin yksikkökustannuksiin. Ne antavat kuvan tuotantokustannusten tasosta vuonna 1993. Sen jälkeen ei ole tapahtunut kovin suuria muutoksia tuotantopanosten hinnoissa, joten esitetyt luvut antavat kuvan myös vuoden 1994 lopun tilanteesta. Vuonna 1995 voi kustannusten olettaa muuttuvan huomattavasti.

Kustannusjakauma paljastaa, että pääomakustannukset ovat korkeat viljanviljelyssä. Maidontuotannossa työkustannus ja oman pääoman korkovaatimus ovat puolet yksikkökustannuksista. Se merkitsee sitä, että välitöntä konkurssivaaraa ei tavallisilla tiloilla ole, joskin työtulot näyttävät alenevan EU:iin liittymisen seurauksena.

EU:iin liittymisen seurauksena kustannus-säästöjä syntyy erityisesti paljon ostorehuja

Taulukko 14. Yksikkökustannus 20 - 30 lehmän maitotiloilla ja 30 - 50 ha viljailoilla vuonna 1993.

	maito mk/l	vilja mk/kg
Ostorehut	0.79	-
Lannoitteet	0.28	0.30
Kone- ja kalustokustannus	0.49	0.35
Muu kustannus	1.12	0.85
Palkkovaatimus	1.59	0.48
Pääoman korkovaatimus	0.37	0.50
- Sivutuotto	0.72	0.34
Yksikkökustannus	3.92	2.14

käytävillä kotieläintiloilla. Rehujen hintojen odotetaan alenevan noin 40 %. Varsinkin sika- ja kanataloudessa, joissa rehujen osuus on noin 70 % tuotantokustannuksista, kustannukset tulevat alenemaan huomattavasti. Pääomakustannukset tulevat alenemaan arvonlisäverotuksen uudistuksen myötä arvion mukaan noin 7 %. Lannoitteiden hinnat alenivat jo vuoden 1994 puolivälissä, kun lannoiteverot poistuivat. Maatalouden sisäsyntyiset kustannukset, kuten porsaiden ja vasikoiden hinnat tulevat myös alenemaan.

8.5. Vähittäishinnat

EU:iin liittymisen on arvioitu alentavan elintarvikkeiden vähittäishintoja noin 10 %. Tämä arvio perustuu markkinahintojen alenemiseen ja arvonlisäverotuksen nousuun. Jalostuksen ja kaupan marginaalien on oletettu säilyvän tällöin ennallaan, eikä tuonnin ole oletettu vaikuttavan hintoihin suoranaisesti. Aivan kaavamaisesti laskien raaka-aineen hinnan alenemisen vaikutus olisi hieman suurempi, mutta arvonlisävero, joka elintarvikkeiden osalta on aluksi 17 %, nostaa hintoja jonkin verran.

Vielä vuonna 1994 voimassa ollut verotusjärjestelmä perustui alkutuotevähennyksiin, jotka vaikuttivat verotukseen hyvin eri tavoin. Esimerkiksi maitotuotteiden arvonlisävero oli

vain muutaman prosentin (voin hintaa jopa alennettiin), mutta pitkälle jalostettujen elintarvikkeiden vero oli lähellä yleistä arvonlisäverokantaa 22 %. Keskimääräisen elintarvikkeiden arvonlisäveron arvioitiin olleen noin 15 % vuonna 1994, joten nousu olisi noin kaksi prosenttiyksikköä vuonna 1995.

Uuden verojärjestelmän takia hintasuhteet tulevat muuttumaan huomattavasti. Kulutusmaidon hinta nousee hieman, mutta voin ja juuston hinnat alenevat. Lihan hintojen tulisi laskea jopa huomattavasti. Jauhojen ja leipomotuotteiden hinnat laskenevat myös selvästi. On toisaalta mahdollista, että hintakehitys ei ole niin edullinen kuin arvioidaan. Noususuhdanne voi nostaa marginaaleja ja muutoinkin on kiusaus nostaa hintaa tässä tilanteessa. Joidenkin tuontituotteiden, kuten hedelmien hinnat nousevat, sillä niiden tullit nousevat EU:iin liittymisen takia.

Elintarvikkeiden hinnat olivat vuoden 1994 lopulla hieman korkeammat kuin EU:ssa keskimäärin. Erot johtuvat mm. erilaisista arvonlisäverokannoista. Markan arvonnousu noin 9 %:lla vuodessa on vaikuttanut merkittävästi hintavertailuihin. EU:iin liittymisen myötä Suomen asema hintavertailuissa ilmeisesti paranee, ellei vähittäishintakehitys poikke oleellisesti arvioidusta kehityksestä ja ellei markka vahvistu edelleen huomattavasti.

Taulukko 15. Eräitä vähittäishintoja syyskuussa vuosina 1992 - 1994.

Tuote	1992 mk/kg	1993 mk/kg	1994 mk/kg
Kulutusmaito (mk/l)	4.04	3.90	3.94
Voi	32.70	32.14	31.50
Emmental-juusto	49.99	49.69	49.38
Naudanliha (jauheliha)	47.93	45.68	47.18
Sianliha (keskikylki)	35.61	35.24	35.84
Kananmunat	17.14	16.77	16.74
Vehnäjauhot	5.83	5.51	5.45
Hienosokeri	7.52	7.38	7.19
Peruna	3.54	2.78	3.81

Lähde: Tilastokeskuksen kuluttajahintatilasto.

9. Tulokehitys maataloudessa

9.1. Tulolähteet

Viljelijäperheet saavat noin puolet tuloistaan maataloudesta (taulukko 16). Nämä tiedot perustuvat maatilatalouden yritys- ja tulotilastoon, jonka perusjoukossa oli 113 000 luonnollisten henkilöiden tilaa vuonna 1990. Peltoa näillä tiloilla oli keskimäärin 17.5 ha ja metsää 38.1 ha.

Keskimääräinen laskelma vääristää hieman kuvaa tulonmuodostuksesta. Eläketulot on eräs tällainen tekijä. Iän mukaan ryhmiteltynä tilastossa olevista tiloista on runsas 11 % yli 65 vuotiaiden viljelijöiden hallussa.

Metsätalouden tulot ovat verotuksen mukaiset, eivätkä siis vastaa todellisia tuloja.

Palkkatulot ovat merkittävä tulolähde monella tilalla. Toinen puolisoista voi olla kokonaan ansiotyössä, mutta myös molemmilla voi olla ansiotuloja.

Tulovertailut maatalouden ja muiden sektoreiden välillä ovat mielenkiintoisia mutta vaikeita tehdä, koska viljelijät saavat tuloja monesta eri lähteestä. Vaikeuksia aiheutuu myös siitä, että viljelijäperheen jäsenet voivat osallistua tilan töihin osa-aikaisesti, jolloin tilalta saatavien tulojen jakaminen perheen jäsenten kesken on lähes mahdoton tehtävä. Eräs tapa

Taulukko 16. Viljelijän ja puolison veronalaiset tulot tulolähteittäin valtionverotuksessa vuonna 1991.

	Tulot mk/tila	%
Maatalous	61 700	42.6
Metsätalous	10 700	7.4
Palkkatulot	46 100	31.9
Muut	9 500	6.6
Eläketulot	16 700	11.5
Yhteensä	144 700	100.0

Lähde: Maatilatalouden tulo- ja verotilasto 1991.

ratkaista asia on valita vertailuihin sellaiset viljelijät, jotka saavat toimeentulonsa pääasiassa maataloudesta. Päätoimisiksi viljelijöiksi on tällöin luokiteltu sellaiset viljelijäpuolisot, joilla maatilatalouden tulo-osuus on yli 75 % kokonaistuloista. Tällaisia tiloja oli 40 000 vuonna 1990. Niiden peltoala oli keskimäärin 21.4 ha. Henkilöä kohti laskettu maataloustulo niillä oli 52 430 mk. Ammattitaitoisen teollisuustyöntekijän palkkatulo oli samana vuonna 83 860 mk.

9.2. Maataloustulo vuonna 1994

Maataloustulo nousi ennakoarvion mukaan noin 26 %. Viljan markkinoille tulleet määrät lisääntyivät 25 %. Määrän kasvuun vaikutti kaksi perättäistä hyvää satoa. Myös kotieläintuotanto nousi hieman. Maidontuotanto oli 2 % suurempi kuin edellisenä vuonna.

Lannoitteita, rehuja ja siemeniä lukuunottamatta tuotantopanosten käyttö väheni. Lannoitteiden myynnin lisääntymiseen noin 13 %:lla ja rehuseosten yli 5 %:lla vaikutti lannoite- ja rehuverojen poistuminen.

Tuottajahinnat pysyivät edellisen vuoden tasolla. Kevään maataloustuloratkaisussa kotieläintuotteiden tavoitehintoja ei muutettu ja viljojen tavoitehintoja alennettiin 20 p/kg. Hinta- ja tulotukea ratkaisussa lisättiin 300 milj. markalla.

Tuotantopanosten hinnat laskivat noin 6 %. Lannoitteiden hinnat laskivat huomattavasti verojen poistumisen seurauksena, mutta muiden tuotantopanosten hinnat pysyivät lähes ennallaan.

EU seuraa maatalouden tulokehitystä laskeamalla koko maatalouden reaalisen nettokansantuoteosuuden vuosittaista työpanosyksikköä kohti. Taulukossa 18 on esitetty vastaava laskelma Suomen osalta. Lähtökohtana on kansantalouden tilinpidon mukainen koko maatalouden bruttokansantuoteosuus. Siihen kuuluu siis varsinaisen maatalouden lisäksi puutarhatalous, turkistarhaus, porotalous, metsästyks ja keräilytalous. Tästä vähennetään koko sektorin poistot, jolloin päästään maatalouden nettokansantuoteosuuteen. Se deflatoidaan bruttokansantuotteen hintaindeksillä (price index of GDP). Suomen osalta on käytetty koko kansantalouden tuotannon hintaindeksiä (production price index), joka on lähes sama kuin BKT:n hintaindeksi. Näin saadaan maatalouden reaalin nettokansantuoteosuus (real net value added at factor cost).

EU käyttää työpanosyksikkönä vuosittaista työpanosyksikköä (annual work unit, AWU), jonka pituus vaihtelee maasta toiseen. Suomessa käytetään tavallisesti maatalouden vuosittaisena työpanoksena 1 860 tuntia. Tilastokeskus laatii maatalouden työpanostilaston tunteina vuotta kohti. Jakamalla se 1 860:llä päästään

Taulukko 17. Maataloustulon kehitys vuosina 1985 - 1994, milj. mk ja indeksinä.

	Kokonais- tuotto	Kokonais- kustannus	Maatalous- tulo	Indeksi
1985	22 526.3	15 156.0	7 369.7	100.0
1986	23 273.4	15 626.0	7 647.4	103.8
1987	22 486.1	16 291.7	6 194.4	84.1
1988	24 027.5	16 469.2	7 558.3	102.6
1989	25 830.1	17 780.6	8 049.5	109.2
1990	27 525.5	18 168.0	9 357.5	127.0
1991	25 756.8	17 785.7	7 971.0	108.2
1992	24 989.9	17 460.5	7 529.4	102.2
1993	23 494.3	17 719.7	5 774.6	78.4
1994 ^e	24 634.9	17 331.4	7 303.5	99.1

Taulukko 18. Työpanosyksikköä kohti lasketun reaalisien maatalouden nettokansantuoteosuuden kehitys vuosina 1985 - 1994 (1984-1986=100) (Real net value added at factor cost per annual work unit, AWU (EU indicator 1).

Vuosi	NKT- ¹⁾ osuus	Työ- ²⁾ panos	Tulo- ³⁾ kehitys
1985	97.3	100.5	96.8
1986	100.6	96.3	104.4
1987	76.5	91.9	83.2
1988	79.2	89.7	88.3
1989	99.3	82.3	120.5
1990	101.6	75.4	134.5
1991	90.5	71.0	127.4
1992	76.6	69.7	109.7
1993	74.8	66.1	113.1
1994 ^e	73.6	64.4	114.2

¹⁾ Maatalouden nettokansantuoteosuus miinus poistot kuluttajahintaindeksillä defloitoituna (Real net value added at factor cost)

²⁾ Kansantulotilaston mukainen maatalouden työpanos (Total labour input in Annual Work Unit)

³⁾ BKT-osuus jaettuna työpanoksella (Real net value added at factor cost per AWU (= EU indicator 1).

vuosittaiseen työpanokseen AWU:na. Jos kuitenkin jakaja on sama koko tarkasteltavan ajanjakson ja käytetään vain indeksejä, AWU:n määrittelmällä ei ole merkitystä.

Tulotaso on noussut noin 40 % 1980-luvun alusta. Kehitys on ollut samanlainen useissa EU-maissa.

9.3. Verotus

Maatalouden harjoittaja maksaa tuloveroa todellisten tulojen mukaan. Sitä varten jokainen viljelijä pitää yksinkertaista kirjanpitoa, josta käy ilmi myyntitulot ja tuotantopanoksista maksetut menot. Viljelijän saamat suorat tuet (tulevaisuudessa myös kaikki EU-tuet) ovat veronalaista tuloa. Käyttöomaisuudesta kuten koneista ja rakennuksista tehdään poistot. Tulojen ja kustannusten välinen ero eli maatalou-

den puhdas tulo on verotettavaa tuloa, josta viljelijä maksaa veroa samojen säännösten ja verotaulukkojen mukaan kuin muutkin tulonsaajat.

Koneista ja laitteista tehtävät poistot saavat olla korkeintaan 25 % menojäännöksestä ja tuotantorakennuksista tehtävät poistot korkeintaan 10 %.

Tilalla käytettyjen omien maataloustuotteiden arvoa ei lasketa veronalaiseksi tuloksi. Yksityistalous pyritään erottamaan mahdollisimman tarkoin tuotantotoiminnasta. Ongelmia aiheuttaa erityisesti energian käytöstä. Lämmitysöljy ja sähkö ostetaan tilalle yhdessä sekä tuotantotoimintaan että yksityistalouteen. Verottajalla on käytössään ohjeet tämän huomioon ottamiseksi. Vaikeuksia aiheuttaa myös korkomenojen jakamisessa tuotantotoimintaan ja yksityistalouteen.

Verovelvollinen maksaa Suomessa sekä kunnan että valtion veroa. Kunnallisvero on prosentuaalinen tasavero tulotasosta riippumatta (15 - 20 % tuloista), kun taas valtion vero on progressiivinen.

Verovähennyksiä tehdään monin eri perustein, ja verotettava tulo voi olla huomattavasti pienempi kuin veronalainen tulo. Vuonna 1992 viljelijän ja puolison veronalaiset tulot valtion verotuksessa olivat keskimäärin koko maassa yhteensä 142 000 mk. Siitä he maksoivat veroa noin 29 %.

Omaisuuksista maksetaan veroa erillisen progressiivisen varallisuusverotuksen mukaan (korkeintaan vajaa 2 % omaisuuden arvosta). Maatalouden tuotanto-omaisuus (kotieläimiä ja varastoja lukuunottamatta) on veron alainen päin vastoin kuin muussa yritystoiminnassa. Käytännössä kuitenkin vain suuret tilat maksavat varallisuusveroa, koska verotuksessa käytettävä tilan arvo on paljon alle todellisen arvon.

Vuonna 1993 verotus muuttui oleellisesti pääomatulojen osalta. Vero on 25 % pääomatulosta riippumatta sen lähteestä. Maataloudessa syntyy myös pääomatuloa, mutta sen arvioiminen on vaikeaa. Niinpä maatalouden pääomatulo lasketaan kaavamaisesti siten, että veronalaisista varoista vähennetään ensin puolet veloista, jolloin saadaan nettovarallisuus. Maatalouden

pääomatulo on 15 % nettovarallisuudesta. Tästä pääomatulosta maksetaan veroa mainitut 25 %.

Metsäverotus uudistettiin myös vuoden 1993 alusta. Metsänomistaja voi siirtyä suoraan myyntitulojen verotukseen tai hän voi säilyttää aikaisemman pinta-alaperusteisen verotuksen. Siirtymäkausi on 13 vuotta. Sen jälkeen metsäverotus tulee kaikilla tiloilla perustumaan myyntituloihin, joita pidetään pääomatuloina.

9.4. Arvonlisäverotus

Suomessa siirryttiin arvonlisäverotukseen (alv) kesäkuun alussa 1994. Yleinen verokanta on 22 % verottomasta hinnasta. Siihen on kuitenkin monia poikkeuksia.

Maatalous siirtyi uuteen verojärjestelmään vasta vuoden 1995 alussa. Verokanta on aluksi 17 %, mutta se alenee 12 %:iin vuoden 1998 alussa. Maataloustuotteiden ja puutavaran ostaja maksaa viljelijälle arvonlisäveron ja viljelijä tilittää veron valtiolle. Viljelijä saa kuitenkin vähentää tästä verosta tuotantopanoksissa maksamansa arvonlisäveron. Tilitys tehdään keraan vuodessa helmikuun loppuun mennessä tuloverotuksen yhteydessä. Jos viljelijän mak-

sama arvonlisävero ylittää saadun veron, valtio palauttaa erotuksen huhti-toukokuussa.

Jos alv-lain mukaisten myyntien määrä ilman käyttöomaisuuden (esim. koneet) myyntejä jää alle 50 000 markan vuodessa, viljelijä vapautetaan arvonlisäverosta.

Siirtymävaiheen aikana viljelijällä on vähennysoikeus 1.7.1994 jälkeen hankittujen investointien osalta.

Arvonlisäverotukseen siirtyminen on suuri muutos viljelijöiden verotuksessa. Vielä vuonna 1994 noudatetussa järjestelmässä viljelijöiden tuotantopanoksissa maksamaa arvonlisäveroa, jonka suuruudeksi arvioitiin keskimäärin noin 7.2 %, ei palautettu maataloudelle. Uusi järjestelmä merkitsee vastaavan suuruista tuotantokustannusten alenemista.

Elintarvikkeiden vähittäishintaan sisältyvä arvonlisäveroa säädeltiin vuoden 1994 loppuun saakka alkutuotevähennysten avulla. Niinpä eräiden tuotteiden kuten maitotuotteiden arvonlisävero oli vain muutaman prosentin, kun se pitkälle jalostettujen tuotteiden osalta oli lähellä yleistä verokantaa 22 %. Elintarvikkeiden keskimääräisen arvonlisäveron arvioitiin olleen ollen noin 15 % verottomasta hinnasta laskettuna.

III MAATALOUSPOLITIikkaA

10. Suomen liittyminen Euroopan Unioniin

Suomesta tuli Euroopan Unionin jäsen tammikuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1995. Integraationeuvottelut alkoivat helmikuussa 1992, jolloin Suomi jätti hakemuksensa päästä EU:n jäseneksi. Valmisteleva vaihe kesti lokakuuhun 1992 saakka, jolloin valmistui EU:n komission arvio liittymiseen liittyvistä ongelmista ja mahdollisuuksista.

Lainsäädännön läpikäynti, jonka tarkoituksena oli kartoittaa lainsäädännön erilaisuudet ja yhdenmukaistamistarpeet, kesti syksyyn 1993. Tällöin Suomi jätti neuvottelutarjouksensa, ns. positiopaperinsa EU:n komissiolle. Siinä määritettiin Suomen vaatimukset mm. maatalouden osalta.

Neuvottelut käynnistyivät varsinaisesti vuoden 1993 lopulla ja saavuttivat huippunsa helmi-maaliskuun vaihteessa 1994. Neuvottelutulos valmistui varsinaisesti maaliskuun 1. päivänä 1994. Sen jälkeen on vielä käyty neuvotteluja tekstin tulkinnasta ja neuvottelutuloksen käytäntöönpanosta.

Eduskunta alisti neuvottelutuloksen neuvotaan kansanäänestykseen lokakuun 16. päivänä, jossa sopimustulos hyväksyttiin äänin 57 % puolesta ja 43 % vastaan. Eduskunta hyväksyi liittymissopimuksen 18. päivänä marraskuuta. Tätä ennen oli odotettu suurella kiinnostuksella Ruotsin kansanäänestyksen tulosta. Liittymissopimuksen eduskuntakäsittelyä viivytettiin, kunnes Ruotsin kansanäänestyk-

sen tulos oli selvä.

Neuvotteluprosessiin liittyi vielä vuoden lopulla voimakas kädenvääntö siirtymäkauden tukien maksamisesta. Hallitus olisi halunnut maksaa tuet hintatukina, mutta komission vastustuksen takia hallitus päätyi sopimukseen, jonka mukaan siirtymäkauden tuet maksetaan vuonna 1995 hintatukena, mutta sen jälkeen vain maidon, vehnän, mallasohran, rukiin ja tärkkelysperunan tuki voidaan maksaa hintatukena ja muiden tuotteiden tuki on maksettava hehtaari- ja eläin kohtaisena tukena. Tuen kokonaismäärään tällä päätöksellä ei kuitenkaan ole merkitystä.

10.1. Liittymissopimus

Suomen neuvottelutavoitteena oli sopimus, joka säilyttäisi maataloustuotannon ennallaan. Maatalous on tärkeä talouden sektori yhteiskunta- ja aluepoliittisesti. Työllisyystilanne on Suomessa hyvin vaikea taloudellisen laman takia, eikä ole syytä vaikeuttaa sitä entisestään maataloustuotantoa vähentämällä. Maatalous muodostaa lisäksi tärkeän perusasutuksen maaseudulla, mikä mahdollistaa muun elinkeinotoiminnan siellä pienemmässäkin mittakaavassa infrastruktuurin ollessa olemassa jo maatalouden takia.

Liittymissopimuksen ehdot ja määräykset voidaan jakaa kolmeen osaan: tuotantoa koskeviin ehtoihin, tukialueita ja tuen tasoa koskeviin sopimuksiin ja siirtymäkauden järjestelyihin.

10.2. Tuotantoa koskevat päätökset

Tuotantoa koskeva sopimus lähtee suurin piirtein vuoden 1992 mukaisesta tuotannosta. CAP-reformin mukaiseen hehtaaritukeen oikeuttavaksi vilja-alaksi sovittiin 1.6 milj. hehtaaria. Se on jopa suurempi kuin viime vuosien vilja-ala, mutta kun otetaan huomioon nykyinen kesannointiala, joka on ollut lähes 20 % koko viljelyalasta, viljanviljely voi nousta lähelle 1.6 milj. hehtaaria. Koska niiden tilojen, joiden viljantuoanto jää alle 92 tonnin, ei tarvitse kesannoida, velvoitekesannoinnin arvioidaan jäävän noin 5 %:iin viljanviljelyalasta.

Kaura ei ole interventiotuote, eikä sitä liitetty interventiotuotteisiin Suomen vaatimuksista huolimatta. Neuvotteluissa sovittiin kuitenkin, että kauran vientiin voidaan käyttää vientitukea. Ohratärkkelyksen tuotantoon voidaan käyttää tukea 50 000 tonniin saakka.

Suomen sokerikiintiö (A-kiintiö) on 144 000 tonnia. B-kiintiö, jonka hinta on 36 % A-kiintiötä alempi, on 10 % A-kiintiöstä. Isoglukoosin A-kiintiö on 10 845 tonnia. Raakasokeria saa tuoda 40 000 tonnia. Sokerikiintiö vastaa suurin piirtein nykyistä tuotantoa, joka on 60 - 70 %:ia kotimaisesta kulutuksesta.

Maitokiintiön suuruudeksi sovittiin 2 342 milj. kg, ja suoramyyntikiintiön suuruudeksi 10 milj. kg. Kiintiö on vuoden 1992 meijeriin tulleen maitomäärän suuruinen. Se on sidottu nykyiseen verrattain korkeaan rasvaprosenttiin. Mikäli rasvaprosentti alenee, kasvaa kiintiö vastaavasti. Määräaikaisia tuotannonvähentämissopimuksia tehneitä viljelijöitä varten on ns. SLOM-kiintiö (200 milj. kg), jotta nämä viljelijät voivat palata halutessaan takaisin tuotantoon.

Sonnipalkkiokiintiö on 250 000 eläintä eli nykyisen tuotannon se takaa. Emolehmäpalkkioihin oikeuttava kiintiö on 55 000 eläintä. Lisäksi emolehmien osalta sopimustekstiin on liitetty lausuma mahdollisesta lisäystarpeesta. Uuhikiintiö on 80 000 eläintä. Naudan- ja lampaanlihan tuotannon lisäämiseen ei ole juuri mahdollisuuksia.

Neuvotteluissa sovittiin markkinahäiriöiden varalta suojalausekkeesta. Sen mukaan Suomi

voi markkinahäiriöiden torjumiseksi vaatia komissiota ryhtymään toimenpiteisiin 24 tunnin kuluessa vakavien häiriöiden toteamisesta.

10.3. Tukipäätökset

Neuvottelutuloksen mukaan 85 % viljelyalasta kuuluu LFA:n vuoristotuen piiriin. Se on noin 1.9 milj. ha. Suomen tehtäväksi jäi määrittää se 15 %:n alue, joka ei saa LFA-tukea. Tämä alue on määritetty vehnänviljelyn yleisyyden mukaan. Siihen kuluu Etelä-Suomen viljanviljely-alueita, joilla erityisesti viljellään vehnää (katso kuvio 10).

Toinen oleellinen raja on 62. leveyspiiri, jonka pohjoispuolella ja niihin läheisesti liittyvillä alueilla saa maksaa ns. pohjoista kansallista tukea. Tuki on sidottu pinta-alaan tai kotieläinmääriin sekä kiinteisiin tuotantokattoihin, joiden määrittämisessä on otettu huomioon aikaisempi tuotanto. Tuki ei saa kasvattaa tuotantoa tai sen intensiteettiä.

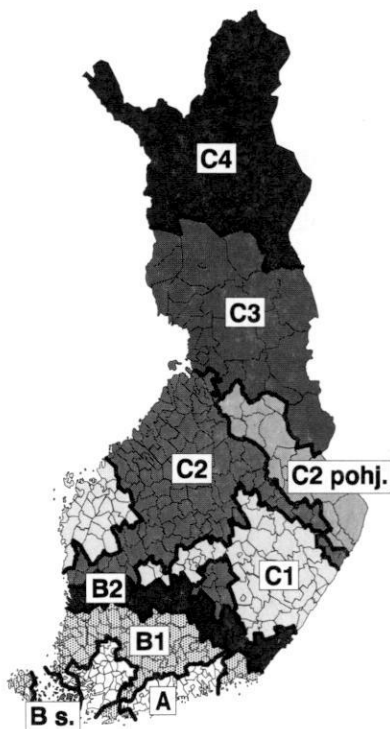
Liittymissopimukseen liittyy myös ympäristötukea koskeva sopimus. EU maksaa vuosittain 850 milj. mk ympäristötukea. Koska sen lisäksi Suomen tulee käyttää vähintään yhtä paljon omaa kansallista ympäristötukea, käytettävissä on yhteensä noin 1 700 milj. markkaa ympäristötukeen. Tukea maksetaan erityisesti Etelä-Suomessa, jossa tuotanto on intensiivisempää ja ympäristöhaitat siten suurempia kuin muissa osissa.

Tukien maksamista varten maa on jaettu yhdeksään alueeseen. Alueeseen A kuuluvat ne alueet, jotka eivät saa LFA-tukea ja jotka käsittävät siis 15 % peltoalasta. Nämä alueet on valittu luonnonolojen perusteella.

Alueen B muodostavat alueet, jotka saavat LFA-tukea, mutta eivät kuulu pohjoisen tuen piiriin. B-alue on jaettu edelleen kahteen osaan.

Alue C, joka sijaitsee 62. leveyspiirin pohjoispuolella, on jaettu neljään perusalueeseen (C1, C2, C3 ja C4), joista C2 jakautuu edelleen varsinaiseen ja pohjoiseen alueeseen. Saaristo-alue muodostaa yhdeksän tukialueen.

Tukialueet on muodostettu aikaisempien alue-tukirajojen perusteella. Lähtökohтана oli, että tulot säilyisivät mahdollisimman paljon aikai-

Kuvio 10. Tukialueet.

sempien tulojen mukaisena, mikä vaati aluejaon säilyttämistä ennallaan.

Liitetaulukossa 10 on esitetty tuen suuruus siirtymäkaudella. Tuki muodostuu pohjoisesta kansallisesta tuesta, jota maksetaan C-alueilla, kansallisesta erityistuesta, jota maksetaan mahdollisesti vuodesta 1997 alkaen A- ja B-alueilla sekä ympäristötuesta, jota maksetaan kaikilla alueilla. Näiden tukien lisäksi viljelijät saavat CAP-reformituen ja siirtymäkauden tuet (ks. luku 14.3).

10.4. Elintarviketeollisuus

Suomen elintarviketeollisuus on toiminut suljetussa taloudessa lukuunottamatta eräitä aloja, joilla kilpailu on ollut suhteellisen vapaata. Elintarviketeollisuus on kuitenkin uuden tilanteen edessä rajojen avautuessa koko EU:n kilpailulle. Niinpä se on vaatinut erikoistukea siirtymäkaudelle, jotta se olisi kilpailukykyinen siirtymäkauden jälkeen.

Elintarviketeollisuuden kilpailukykyyn parantamiseksi tukea on saatavissa a) tutkimus- ja tuotekehitykseen, b) vienninedistämiseen ja markkinointiin, c) uusiin investointeihin ja tuotannon lopettamiseen sekä d) pelastustukeen.

Vienninedistämiseen on käytettävissä tukea ETA-maiden ulkopuolisiin maihin siinä tapauksessa, että kyseessä on uuden tuotteen markkinointi tai uudelle markkina-alueelle tapahtuva viennin käynnistäminen. Tuen edellytyksenä on edelleen, että kyseessä on pitkäaikaiseen vientiin tähtäävä projekti. Etusijalle asetetaan uusi vientitoiminta.

Uusiin investointeihin ja tuotannon lopettamiseen sekä yleensä rakennemuutosohjelmiin varataan siirtymäkaudeksi määräraha. Tuen ja suunniteltujen toimenpiteiden on johdettava yrityksen elinkelpoisuuteen pitkällä aikavälillä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä tuen kilpailuvaikutuksiin. Tuki voi kohdistua normaaleihin maataloustuotteita jalostaviin yrityksiin.

EU:n säännösten mukaan pelastustukea voidaan myöntää silloin, kun on järkevää ylläpitää yritystä ja tervehdyttää se jälleen toimintakuntoiseksi. Tuki muodostuu lainatakuista tai markkinaehtoisista lainoista. Tukea voidaan maksaa yleensä vain kuuden kuukauden ajan. Se ei saa häiritä muiden yritysten toimintaa Suomessa eikä muissa EU-maissa.

10.5. Siirtymäkauden järjestelyt

Suomi siirtyi sopimuksen mukaan yhtenäiseen EU:n markkina-alueeseen heti liittymispäivästä alkaen. Kaikki rajasuoja piti tällöin purkaa. Suomi toivoi pitkää siirtymiskautta maatalouden osalta ja ACA-järjestelmän käyttöä. Tähän EU ei suostunut. Sen sijaan EU suostui korvaamaan varastojen arvon alenemisesta ja muista järjestelmän aiheuttamista kustannuksista yhteensä 457 milj. ecua neljän vuoden aikana. Ensimmäisenä vuonna korvaus on 150 milj. ecua eli noin 1 000 milj. mk.

Kaikki myyntikasvivarastot korvataan kertamaksulla tammikuun ensimmäisen päivän 1995 tilanteen mukaan. Tilat tekivät sitä varten inventaarion varastoistaan, ja korvaukset mak-

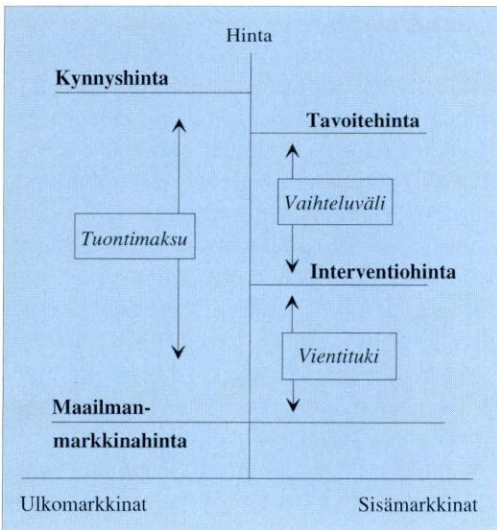
setaan kevään 1995 kuluessa.

Siirtymäkauden aikana Suomella on mahdollisuus rakennemuutoksen nopeuttamiseen ilman niitä rajoituksia, joita muutoin on EU:n tuen avulla tapahtuvalle rakennemuutokselle. EU:n investointituen säännökset rajoittavat investoinnit ylituotannon vuoksi perusparannusten ja korjausten luontoisiin investointeihin. Liittymissopimuksen perusteella mm. tilakohtaiset tuotannon laajennukset sallitaan siirtymäkaudella, kuitenkin niin, ettei koko maan tuotantokapasiteetti kasva.

Kotieläintuotteiden kustannuksiin liittyy aikaisemman hintajärjestelmän kustannuksia vielä liittymisen jälkeen. Tämä kompensoidaan maksamalla korvausta kotieläintuotteille ja erikoiskasveille. Vuonna 1995 siirtymäkauden tuki maksetaan lisähintoina lähes kaikille maataloustuotteille. Vuosina 1996 - 1999 tuki maksetaan lisähintoina maidolle, tärkkelysperunalle, vehnälle, rukiille ja mallasohralle.

11. EU:n hintajärjestelmä

EU:n hintajärjestelmä rakentuu tuotekohtaisista järjestelmistä. Niiden tavoitteena on ylläpitää asetettuja tuottajahintoja. Komissio puuttuu

Kuvio 11. EU:n hintajärjestelmä.

markkinoihin ostamalla ylijäämiä varastoihin, suojaamalla sisämarkkinoita tuonnilta tulleilla, tuontimaksuilla ja muilla rajasuojakeinoilla sekä sallimalla tuonnin hintatason noustessa liian korkeaksi. Lisäksi vientiä tuetaan vientipalkkioiden avulla.

Hintajärjestelmässä on periaatteessa kolme hintaa: tavoitehintaa, jonka suuruiseksi tuottajahinnan tulisi muodostua sekä interventiohintaa, jonka alle tuottajahinta ei saisi pudota. Jos näin käy, komissio on velvollinen vaikuttamaan markkinoihin ostamalla tuotteita varastoon tai viemään niitä ulos. Kolmas tärkeä hinta on kynnyshinta, jota halvemalla tuontituotteet eivät saa tulla maahan. Kynnyshinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotus määrittää tuontimaksun. GATT-sopimuksen mukaan tuontimaksut korvataan vuonna 1995 tulleilla.

Tuottajahinta jää ylituotannon takia yleensä alle tavoitehinnan. EU ostaa varastoihin tuotteita interventiohinnalla, joka on alempi kuin tavoitehintaa. Vientituki määrittyy periaatteessa interventiohinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotuksena. Markkinoihin ei kuitenkaan puututa heti, vaikka tuottajahinta jää alle tavoitehinnan, vaan markkinoiden toivotaan itse korjaavan syntyneen tilanteen.

Järjestelmän pohjana ovat hallinnollisia hintoja ja tukea koskevat päätökset, jotka ministerineuvosto tekee komission esityksestä tulevaisuuden satovuodeksi. Markkinatilanne ja ennusteet sen kehityksestä vaikuttavat tietenkin päätöksentekoon. Varsinaisia neuvotteluja tuottajajärjestöjen kanssa ei käydä. Eri intressipiirit vaikuttavat kuitenkin epäsuorasti päätöksentekoon.

Hinnat määrätään kotieläintuotteiden osalta tuotantovuosittain, joka on huhtikuun alusta maaliskuun loppuun ja viljan osalta markkinavuosittain, joka on heinäkuun alusta kesäkuun loppuun.

11.1. Tuotejärjestelyt

EU:lla on kaikkiaan 19 tuotejärjestelyä, jotka koskevat mm. viljaa, maitoa, naudanlihaa, sianlihaa, lampaanlihaa, kananmunia. Seuraavassa on lyhyesti käyty läpi niistä Suomen kannalta tärkeimmät.

Maito

Maidon hintajärjestelmä on periaatteessa edellä kuvatun järjestelmän kaltainen. Maidolla on ohjihinta (guide price), joka asetetaan 3.7 %:n maidolle. Se on tuotantovuonna 1994/95 (huhtikuun alusta maaliskuun loppuun) 256.6 ecua per tonni (1 800 mk/tonni). Interventio- ja kynnys hinnat asetetaan vain voille ja maitojauheelle sekä eräille italialaisille juustoille. Maitotuotteiden varastointia tuetaan. Tärkeä hintatekijä on vientituki.

Varsinaista kynnys hintaa ei ole, vaan eri maitotuotteille on asetettu markkinointimaksut, jotka johdetaan maidon ohjihinnasta ja vallitsevista maailmanmarkkinahinnoista. Vuoden 1995 alussa ne muutettiin tulleiksi.

Maidon tuotantoa rajoitetaan kaksihintajärjestelmällä. Kiintiön ylittävästä maitomäärästä joutuu maksamaan kiintiömaksua (additional levy), joka on 15 % suurempi kuin tavoitehintaa, kun maito myydään meijeriin.

Vilja

Viljan hintajärjestelmään kuuluvat tavoitehintaa, interventiohintaa ja kynnys hintaa. Vuonna 1993 käynnistettiin CAP-reformi, joka pudottaa tavoitehintaa asteittain lähelle viljan maailmanmarkkinahintaa. Tulonmenetykset korvataan viljanviljelijöille suorana hehtaaritukena.

Markkinavuonna 1995/96, vehnän tavoitehintaa on 110 ecua/tonni (77 p/kg) ja interventiohintaa 100 ecua/tonni (70 p/kg). Hehtaarituki määräytyy alueen keskimääräisen hehtaarisadon mukaan ja se on 45 ecua/tonni vuonna 1995/96. Tällöin CAP-reformi on saatettu loppuun. On olemassa paineita jatkaa uudistusta alentamalla edelleen interventiohintaa, koska eräiden arvioiden mukaan GATT-sopimusta ei voida muutoin toteuttaa.

Kesannointi on oleellinen osa hintajärjestelmää. Viljelijän on kesannoitava vuonna 1995/96 17 % perusalastaan (tai 12 %, jos noudattaa kiertävää kesannointia). Perusalaan luetaan korsiviljojen lisäksi öljykasvit, herne ja pavut. Kesannoinnista maksetaan kompensatiota, joka

on keskimääräinen hehtaarisato kertaa 57 ecua/tonni.

Naudanliha

Naudanlihan hallinnollisia hintoja ovat ohjihinta (197.42 ecua 100 elopainokiloa kohti talousvuonna 1994/95) ja interventiohintaa. Ohjihinta vastaa tavoitehintaa, ja sitä käytetään ohjeena johdettaessa eri nautalajien hintoja. Hintojen säätelyssä käytetään lisäksi vientitukimaksua sekä rajasuojaa määrättäessä tullia ja tuontimaksua. Tuontimaksut (tullitariffi) määrätään eläinlajeittain ja ruhonosittain.

Sianliha

Sianlihan hinnan asetannan ja säätelyn perusteena on ajatus, että sianliha on viljan jatkojalostusta. Hinnan tulee periaatteessa riippua rehun hinnasta. Siihen vaikuttaa puolestaan huomattavasti rehuviljan hinta.

Sianlihan osalta määrätään perushintaa ja sulkuhintaa. Perushintaa vastaa *käsitteenä* viljan ja maidon tavoitehintaa, ja se määrätään satovuodeksi tuotantokustannusten perusteella. Varsinaista interventiohintaa ei ole, mutta yhteisö voi puuttua markkinoiden toimintaan ostamalla varastoihin lihaa, jos hinta putoaa liian alas.

Tuontisuoja lasketaan periaatteessa yhteisön rehukustannusten avulla. Käytännössä se kuitenkin jaetaan kahteen komponenttiin: sulkuhintaa ja tuontimaksuun. Sulkuhintaa on laskennallinen sianlihan maailmanmarkkinahintaa, joka määräytyy rehun maailmanmarkkinahinnan mukaan. Tuontimaksu (tullitariffi) lasketaan yhteisön rehuviljan hinnan ja rehuviljan maailmanmarkkinahinnan erotuksen avulla. Näin yhteisön sianlihantuottaja saatetaan samalle viivalle tehokkaimman kilpailijan kanssa.

Kun viljan hintaa laskee CAP-reformin myötä, sianlihan tuontimaksu laskee myös pudottamalla sianlihan sisämarkkinahintaa.

Sianlihan perushintaa on 1 300 ecua/tonni vuonna 1994/95 (9.13 mk/kg). Tuottajahintaa jää tavallisesti selvästi alle perushinnan.

Kananmunat

Kananmunien osalta hintajärjestelmä on sama kuin sianlihan hintajärjestelmä. Rehun käytöstä aiheutuu suurimmat kustannukset, joten rehun (rehuviljan) hinnan tulee vaikuttaa kananmunien tuottajahintoihin.

12. Suomen ja EU:n maatalouspolitiikka

Liittyminen EU:iin ei tule oleellisesti muuttamaan Suomen maatalouspolitiikan peruslinjaa, eikä Suomella tule siten olemaan periaatteellisia vaikeuksia sopeutua EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Suomen harjoittama maatalouspolitiikka on monilta osin yhdenmukainen EU:n maatalouspolitiikan kanssa. Molemmat suojaavat maataloutta ulkopuoliselta kilpailulta tuontimaksujen avulla ja tukevat ylituotannon vientiä vientisubventioiden avulla. Viljelijöiden tulotason kehittämiseksi käytetään lisäksi monenlaisia tukimuotoja. Säätely- tai supistamistoimet ovat tyypillisiä tuotantopolitiikalle niin Suomessa kuin EU:ssakin.

Suomen markkinajärjestelmä uudistettiin vuoden 1994 alussa vastaamaan EU:n järjestelmää, joten siltäkin osin politiikat ovat samantlaisia. Oleellisin ero Suomen ja EU:n maatalouspolitiikassa on, että hinta- ja tukitaso on Suomessa selvästi korkeampi kuin EU:ssa.

Seuraavassa on verrattu Suomen harjoittamaa maatalouspolitiikkaa EU:n vastaavaan maatalouspolitiikkaan niiltä osin kuin ne koskettavat erityisesti Suomea.

12.1. Tavoitteet ja keinot

Suomen maatalouspolitiikan tavoitteena on ollut

- omavaraisuus elintarvikkeiden suhteen
  - viljelijöiden tulotason turvaaminen ja kehittäminen pitäen samalla maataloustuotteiden vähittäishinnat kohtuullisella tasolla
  - maatalouden rakenteen kehittäminen
  - maaseudun asutuksen säilyttäminen
- Rooman sopimuksen 39. artiklan mukaan

EU:n maatalouspolitiikan tavoitteita ovat

- maatalouden tuottavuuden lisääminen
- oikeudenmukaisen elintason turvaaminen viljelijöille
- markkinoiden tasapainottaminen
- maataloustuotteiden tarjonnan turvaaminen
- kohtuulliset elintarvikkeiden vähittäishinnat.

Molemmissa on oikeastaan vain kaksi tavoitetta: turvata elintarvikkeiden saanti ja viljelijöiden tulotaso. Muut listoissa mainitut kohdat ovat pikemminkin keinoja kuin tavoitteita.

Maatalouspolitiikkaa luotiin erityisesti 1950-luvulla, jolloin kaikkien mielissä oli sodan aikainen elintarvikkeiden niukkuus ja suoranaisten nälänhätä. Ruoan saanti voitiin turvata vain elinvoimaisella maataloudella.

Tulotason turvaaminen vaatii useimmiten tuottajahintojen nostamista. Tällöin joudutaan ristiiriitaan kohtuullisten kuluttajahintojen takia. Tätä ongelmaa yritetään korjata parantamalla maataloustuotannon rakennetta ja subventoimalla eri tavoin suoranaisesti tai välillisesti elintarvikkeiden vähittäishintoja.

Omavaraisuustavoite on toteutunut niin Suomessa kuin EU:ssakin. Itseasiassa tavoite on ylittynyt ja niin ylituotannosta on muodostunut ongelma, joka on hallinnut maatalouspolitiikkaa jo pitemmän aikaa. Markkinoiden tasapainottaminen on vaatinut ulkomaisen kilpailun eliminoimista ja kotimarkkinoiden sääätelyä kiintiöiden ja erilaisten tuotannonrajoitustoimien avulla.

Tuottajahinnan ja vähittäishinnan välinen yhteys on vähitellen katoamassa. Suora tulotuki on tästä esimerkkinä. Vähitellen lähestytään entisten sosialististen maiden esimerkkiä. Siellähän vähittäishinta oli jopa alempi kuin tuottajien saama lopullinen hinta.

Ympäristönäkökohdat puuttuvat vielä maatalouspolitiikan tavoitelistoilta, mutta ne ovat tulleet osaksi käytäntöä. Runsas lannoitteiden ja torjunta-aineiden käyttö on aiheuttanut vesistöjen rehevöitymistä, pohjavesien pilaantumista ja jäämien kertymistä elintarvikkeisiin. Tuotannon intensiivisyyttä pyritään alentamaan, mikä palvelee niin ympäristönäkökohtia kuin tuotannonrajoittamista. Vaikka ongelmat eivät olekaan niin mittavia Suomessa kuin eräissä

EU-maissa, ympäristöpolitiikat ovat yhteneväiset, eikä Suomella ole suuria vaikeuksia omaksumaa EU:n ympäristöpolitiikkaa ja panna se täytäntöön.

12.2. Hintapolitiikka

Vuonna 1994 Suomi jatkoi kansallista maatalouspolitiikkaansa aikaisempien linjausten mukaisesti. Hintapolitiikan pohjana oli laki maatalouden markkinajärjestelmistä. Hintaneuvotteluja käytiin vuoden alussa, mutta kuitenkin niin, että hintaratkaisun tekeminen oli vähemmän kaavamaisista kuin aikaisemmin. Kustannusten kompensointi ei ollut automaattista kuten aikaisemmin. Hintojen korottamiseen ei ollut mahdollisuuksia vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi, mutta toisaalta inflaatiokehitys on ollut hyvin hidasta, joten paineita hintojen korotuksiin ei ole ollut.

Hintojen säätely ei myöskään ollut vuonna 1994 niin merkittävää kuin aikaisemmin. Yli-tuotantoa tosin vietiin samassa määrin kuin aikaisemminkin, mutta tavoitehintojen alittumiseen ei kiinnitetty erityistä huomiota.

Periaatteeltaan EU:n hintajärjestelmä on sama kuin Suomessa käytössä ollut hintajärjestelmä. Viljelijät eivät kuitenkaan pääse yhtä aktiivisesti vaikuttamaan EU:ssa kuin Suomessa. Ministerineuvosto päättää hinnoista komission ehdotuksen pohjalta. Viljelijät voivat vaikuttaa kansallisia virkateitä myöten tai suoran lobbauksen kautta Brysselissä.

12.3. Tuotantopolitiikan vertailu

Suomen maatalouspolitiikan tuotantotavoitteena on ollut kotimaista kulutusta vastaava tuotanto. Maatalous 2000 -komitea hyväksyi kausivaihtelun takia tuotantotavoitteeksi lievän yli-tuotannon erityisesti maidontuotannossa. Tuotantohan on yleensä ylittänyt kulutuksen, mutta tuotannon vähentäminen on ollut varsin vaikeaa kaikista tavoitteista huolimatta.

Omavaraisuustavoitteen taustalla on ollut pyrkimys turvata elintarvikehuolto kaikissa oloissa. Maataloustuotannon säilyttämisestä on pidetty tärkeänä myös työllisyys- ja aluepolitiikan

sekä maaseudun asutuksen takia. Tätä pidetään tärkeänä vielä EU:n jäsenyydessäkin.

EU:ssa Suomi joutuu jatkamaan tuotannon rajoittamispolitiikkaa. Maidontuotannon kiintiöinti jatkuu entisellään. Naudanlihan tuotantoa säätelee tuotantotukeen oikeuttava sonnilihan kiintiö ja emolehmäkiintiö. Lampaanlihan tuotantoa säätelee myös vastaavanlainen palkkiokiintiö. Viljanviljelyä rajoittaa puolestaan CAP-reformiin oikeuttava vilja-ala. Sianlihan ja kananmunien tuotanto vapautuu kaikista rajoituksista, mutta toisaalta tukea ei ole saatavissa muuhun kuin siirtymäkauden aikaiseen rakennekehitykseen, joskin sekin on rajattu nykyisen tuotannon puitteisiin.

EU:n tuotantopolitiikka ei pakota vähentämään tuotantoa tämän hetkisestä tasosta välittömästi. On kuitenkin odotettavissa, että maidon kiintiöitä supistetaan joskus tulevaisuudessa. Koko maatalouspolitiikan reformi voi olla myös edessä. EU:n tuotannon pelätään ylittävän ne rajat, jotka GATT-sopimus sallii. Sen takia viljan hintaa jouduttaneen alentamaan tulevaisuudessa jopa ilman vastaavaa suoran tuen lisäystä. Mahdollisesti myös maidontuotannon kiintiöitä alennetaan.

12.4. Maatalouden ympäristökysymykset

Fosforikuormituksen lisääntyminen ja vesistöjen rehevöityminen on todettu ongelmaksi ja maataloutta pidetään teollisuuden ja asutuksen ohella merkittävänä päästölähteenä. Myös tyyppilannoitteet vaikuttavat vesistöjen rehevöitymiseen. Voimaperäisestä lannoituksesta peräisin olevat ravinteet ovat paikoin aiheuttaneet happikatoa merenlahdissa.

Karjasuojista ja lantaloista sekä lannanlevityksen yhteydessä haihtuu ammoniakkia 30 000 - 38 000 tn/v eli 90 % maan ammoniakkipäästöistä. Ammoniakkikaasu palaa saateen mukana maahan ja happamoittaa maaperää. Liikenteestä peräisin olevat tyyppikaasut nostavat ilman otsonipitoisuutta, minkä on todettu alentavan viljojen satoja.

Maaseutumaisema on nousemassa huomion kohteeksi. Maataloutta on pidetty Suomessa

tärkeänä kulttuurimaiseman ylläpitäjänä, ja myös sen takia maatalouden harjoittamista kaikkialla maassa halutaan tukea. Nykyaikainen maatalousteknologia aiheuttaa toisaalta ekologisia ongelmia. Kasvinsuojeluaineiden käyttö, salaojitus ja niittyjen häviäminen ovat aiheuttaneet monien kasvilajien katoamisen ja eräiden lintulajien populaatioiden harvenemisen.

Ympäristöongelmat keskittyvät veteen ja maaperään. Suomalainen ruoka sen sijaan on puhdasta. Raskasmetallitkaan eivät ole suuri ongelma. Hyvän raaka-aineen takia lannoitteissa on suhteellisen vähän kadmiumia. Muita kadmiumlähteitä ovat atmosfäärinen laskeuma ja puhdistamoliete, jonka käyttöön maatalous suhtautuu torjuvasti. Elintarvikkeiden sisältämät kasvinsuojeluaineiden jäämät ovat varsin vähäisiä. Kasvinsuojeluaineiden kokonaistehoa-aineiden kilomäärissä on sitä paitsi tapahtunut lievää laskua kuten myös muualla Euroopassa.

Keinot

Ympäristöongelmia on pyritty ratkaisemaan monin eri tavoin. Lannoitevero on kerätty jo pitemmän ajan maatalouden vientikustannusosuuden kattamiseksi, mutta samalla vero on toiminut ympäristöpoliittisena keinona. Vuoden 1990 alusta tuli voimaan fosforivero, joka oli puhdas ympäristövero.

Lannoitevero ja fosforivero yhdistettiin vuoden 1992 alussa. Vero määräytyy lannoitteen typpi- ja fosforisisällön mukaan. Veron määrä oli 2.60 mk typpikiloa kohti ja 1.70 mk fosforikiloa kohti vuonna 1994. Nämä verot poistettiin heinäkuun alusta 1994.

Typpilannoitteiden käyttöä on rajoitettu epäsuorasti, sillä lannoitevero on kerätty maataloudelta ylituotannon viennin ja kesannoinnin rahoittamiseen. Päätaavoite on tosin ollut tuotannon rajoittaminen, eikä pohjavesien nitraattipitoisuuden nousu ole vielä aiheuttanut erityistoimia.

Fosforilannoitusta on vähennetty tehokkaasti alentamalla lannoitteiden fosforisisältöä. Lannoitus-suosituksia on muutettu fosforin osalta, sillä fosforia on kertynyt riittävästi maaperään.

Fosforin sekä typen huuhtoutumista vesistöihin pyritään estämään suojakaistoilla ja viher-

kesannoilla, joista maksetaan erityiskorvausta.

Maataloustuottajat ovat oma-aloitteisesti ryhtyneet kiinnittämään huomiota ympäristötekijöihin. Maataloustuottajain keskusjärjestö on hyväksynyt ympäristöpoliittisen ohjelman. Se antaa yleisiä ohjeita sellaisista viljely- ja muista tuotantotekniikoista, joilla voidaan vähentää mm. lannoitteiden, lannan, kasvinsuojeluaineiden ja muiden ympäristöä rasittavien tekijöiden aiheuttamia ongelmia. Myös maatalouden neuvontajärjestöt ovat vahvistaneet ympäristöneuvontaansa.

Suomen ympäristöohjelma EU:ssa

Suomen liittymissopimus EU:iin sisältää mittavan ympäristötuen. Tukea maksetaan hehtaari-korvauksena kaikille niille tiloille, jotka tekevät ympäristönhoitosopimuksen. EU:n ympäristöohjelmien mukaan tukea maksetaan niille ohjelmille, joiden tarkoituksena on vähentää maatalouden ympäristölle aiheuttamaa kuormitusta ja edistää maaseutumaiseman ylläpitämistä.

Suomessa tehtävien ympäristön hoito-ohjelmien tarkoituksena on estää ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin ja pohjavesiin, vähentää karjanlannasta peräisin olevia ammoniakkipäästöjä sekä pitää maataloustuotteet mahdollisimman puhtaina. Maatalousmaiseman hoitoon kiinnitetään myös huomiota.

Perustuen saamiseksi maatilalla tulee käyttää lannoitteita annettujen perustasojen mukaan. Lannoituksen perustana tulee olla riittävän usein tehty viljavuustutkimus ja lannan ravinneanalyysi sekä kirjallinen viljelysuunnitelma. Kasvinsuojeluaineiden käyttöä tullaan säätelemään niin, että ruiskutuksia saa tulevaisuudessa tehdä vain koulutuksen saanut henkilö testatulla laitteistolla. Valtaojien varsille tulee jättää noin metrin levyiset pientareet sekä purojen ja vesistöjen varsille ja talousvesikaivojen ympärille vähintään viiden metrin levyiset monivuotisen kasvillisuuden peittämät suojakaistat. Lannan levittäminen on kielletty maan ollessa roudassa. Tilan pelloista on vähintään kolmannes pidettävä kasvipeitossa myös kasvukauden ulkopuolella huuhtoumien minimoimiseksi.

12.5. GATT-ratkaisu

Joulukuussa 1993 saavutettu GATT-ratkaisu on varsin merkittävä maatalouden osalta. Sopimus tuli voimaan vuoden 1995 alussa ja päätökset on toteutettava kuuden vuoden aikana. Sopimuksen pääsisältö on:

- sisäistä tukea alennetaan 20 %
- tuontisuoja alennetaan keskimäärin 36 % ja vähintään 15 % kutakin tuotetta kohti
- vientitukea vähennetään 36 % ja tuetun viennin määrää 21 % vuosien 1986-90 tasosta
- vähintään kolmen prosentin tuonnin salliminen peruskauden alussa ja viiden prosentin tuonnin salliminen peruskauden lopussa.

Tukea ja tuontisuoja on alennettava portaittain vuoteen 2000 mennessä. Kun Suomi liittyi EU:iin, sen GATT-ratkaisu siirtyi EU:n vastattavaksi. Tuotantomääriä ja kiintiöitä myönnettäessä Suomea koskevat vaatimukset otettiin implisiittisesti huomioon, eivätkä ne enää vaikuta Suomen tukimääriin tai vientitukiin. Tois-taiseksi on kuitenkin avoinna, miten EU:n GATT-ratkaisu tulee sopeuttaa uusien jäsen-maiden osalta.

13. Tuotantopolitiikka

Tuotantopolitiikka on muodostunut tuotanto-tavoitteista ja niiden saavuttamiseen tarkoite-tuista keinoista. Maamme tuotantotavoitteet on johdettu huoltovarmuudesta. Taustalla on ollut ajatus, että maan tulisi olla omavarainen kaikissa olosuhteissa. Omavaraisuus on kuitenkin ylittynyt ja ylituotannosta on muodostunut tuotantopolitiikan vaikein ongelma. Tuotanto-politiikka on ollut ennen muuta tuotannonra-joittamista.

Vuosi 1994 oli Suomessa tuotantopolitiikan osalta siinä mielessä merkittävä, että voimassa ei ollut mitään kollektiivisia, koko maataloutta koskevia tuotanto- tai vientikattoja, joiden avulla tuotantoa olisi säädelty. Niiden avulla määri-tettiin vuoteen 1993 saakka ne meijerimaito-määrät tai viljan, lihan ja kananmunien vienti-määrät, joiden osalta maatalous sai täyden tuot-tajahinnan. Ylimeneviltä osin maatalous sai

vain joko maailmanmarkkinahinnan tai alenne-tun tuottajahinnan. Maatalous osallistui täten ylituotannosta aiheutuviin vientikustannuksiin.

Vaikka vuonna 1994 ei enää ollut tarkoin määrättyjä rajoja kuten aikaisemmin, vienti-vastuu oli määritetty valtion tulo- ja menoarvi-ossa markkamääräisenä. Valtion budjetissa oli varattuna vientitukeen 2 950 milj. mk, josta maatalouden osuus oli 1 160 milj. mk. Näiden raamien rajoissa vientitukea maksettiin samal-la tavoin kuin edellisinäkin vuosina. Vuonna 1993 vientitukeen käytettiin 3 332 milj. mk. Tästä maatalouden osuus oli 1 490 milj. mk.

Tuotantoa ovat ohjanneet myös maidon ja kananmunien kaksihintajärjestelmät, kesanointi ja kotieläinyritysten perustamislupa-järjestelmät. Maatalouden vientikustannusvas-tuun kattamiseksi kerätyt lannoite- ja rehuverot sekä markkinoimismaksut ovat epäsuorasti ra-joittaneet tuotantoa.

13.1. Tuotantotavoitteet

Tuotantopolitiikan tehtäviin kuuluu määrittää tuotantotavoitteet ja ohjata tuotantoa niin, että tavoite saavutetaan. Tuotantotavoitteet määräytyivät 1950-luvulta saakka maataloustulolaeissa säädettyjen tuotanto- ja vientikattojen avulla. Vuonna 1994 voimassa ollut maataloustulolaki (laki maataloustuotteiden markkinajärjestel-mästä) ei kuitenkaan enää sisältänyt mitään kiinteitä tuotantokattoja. Tuotantotavoitteet määräytyivät epäsuorasti vientiin käytettävissä olevien määrärahojen perusteella.

Tuotantotavoitteet ovat yleensä määräyty-neet maatalouskomiteoiden tai vastaavien toi-mikuntien esitysten mukaan. Viimeisin tällainen komitea oli ns. Maatalous 2000 -komitea. Sen suositus oli, että pitkällä aikavälillä tuotannon tulisi vastata kulutusta, joskin jonkinasteinen ylituotanto tulisi sallia kausivaihtelujen takia. Tätä 100 %:n omavaraisuutta voitaneen pitää tuotantotavoitteena, johon julkinen valta on pyrkinyt.

Suomen liittyttyä EU:iin, tavoitteet ovat osit-tain muuttuneet. Toki omavaraisuus on edel-leen tavoitteena, vaikka voidaankin kysyä, eikö EU pysty turvaamaan Suomen elintarvike-

huoltoa. Suomi on kuitenkin EU:n periferiassa, joten huoltovarmuus ei ole välttämättä turvattu. Omavaraisuutta ei voida enää kuitenkaan asettaa samalla tavalla tavoitteeksi kuin aikaisemmin. Suomen on sopeuduttava EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan CAP:iin. Se ei kuitenkaan estä ylläpitämästä omaa huoltovarmuutta, joka takaa elintarvikkeiden saannin kaikissa oloissa. Varastointia voidaan jatkaa ja tuotantokiintiöt sallivat pitää kulutusta vastaavan tuotantotason, jopa sitä hieman suuremman.

13.2. Tuotannon rajoittamistoimet

Tuotannon rajoittaminen on hallinnut Suomen maatalouspolitiikkaa jo pitkän ajan. Tuotantotavoitteet ovat yleensä ylittyneet ja siitä on ollut seurauksena kustannuksia niin viljelijöille kuin julkiselle vallalle. Molemmat osapuolet ovat olleet yleensä yhtä mieltä tuotannonrajoittamisen tarpeellisuudesta, mutta käytännön toimet ovat aiheuttaneet arvostelua.

Tuotantoa voidaan ohjata sekä hintapolitiikalla että suorilla rajoittamistoimilla. Koska hintaratkaisut ovat palvelleet ennen muuta tulo- ja tuotantotason kehittämistä, ei niitä ole voitu käyttää tuotannon alentamiseen. Niinpä tuotantopolitiikassa on tyydytty määrällisiin rajoitustoimintoihin, jotka ovat olleet pakollisia tai vapaaehtoisia.

Pakollisia tuotannonrajoitustoimia ovat olleet maidon ja kananmunien kaksihintajärjestelmät ja kesannointi. Vapaaehtoisia järjestelmiä varten säädettiin vuonna 1983 puitelaki (laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta), ja se oli uusittuna voimassa vuoden 1994 loppuun saakka. Sen perusteella hallitus on vuosittain päättänyt erilaisista toimenpiteistä (kuten määräaikaisesta tuotannosta luopumisesta) tuotannon rajoittamiseksi.

Myös monet muut toimenpiteet ovat vaikuttaneet tuotantoon. Tuotantoyksiköiden perustamisen luvanvaraisuus on ollut eräs tärkeimpiä keinoja säädellä tuotantoa. Ylituotannon vieroittamiseksi perityillä vientikustannus- ja markkinomismaksuilla sekä lannoite- ja rehuperuilla on ollut markkinointivastuun kattamisen lisäksi myös tuotantoa rajoittava vaikutus.

Tuotannonrajoittamiseen on pyritty myös pellonraivausmaksulla, joka on lopettanut pellonraivauksen lähes kokonaan.

Eräänä keinona rajoittaa tuotantoa voidaan vielä mainita eläkkeellä olevia maataloustuottajia koskevat toimenpiteet. Eläkkeelle siirtymistä on pyritty nopeuttamaan parantamalla eläkkeitä sekä poistamalla eläkeikäisiltä pinta-alalisät ja maidon lisähinta vuoden 1988 alusta sekä kananmunien lisähinta heinäkuun alusta 1988. Eläkkeelle siirtyminen ja tuotannosta luopuminen on kytketty kiinteämmin toisiinsa. Eläkeläisten kanssa on tehty myös viljelemättömyyssitoumuksia.

Tuotantoa on pyritty myös jossain määrin tukemaan. Naudan- ja lampaanlihan tuotantoa on tuettu lisähinnan avulla ja naudanlihan tuotantoa myös emolehmasopimuksin. Myös muuta tuotantotukea on ollut olemassa.

Tuotannonohjaamistoimia on siis ollut hyvin paljon ja ne ovat hallinneet käytännön maatalouspolitiikkaa. Seuraavassa on lyhyesti tarkasteltu näitä toimenpiteitä, joista osa on aikaisemmin tehtyjä ja osa vain vuotta 1994 koskevia.

13.3. Maataloustuotannon vähentämissopimukset

Maataloustuotannon vähentämiseksi on voitu tehdä sopimuksia, jotka ovat kohdistuneet joko tilan koko tuotantoon tai kotieläintuotantoon tai vain yhteen tuotteeseen kuten maitoon tai kananmuniin. Jos sopimus on ollut osittainen, viljelijä ei ole saanut laajentaa muuta tuotantoaan tilallaan. Kotitarvetuotanto on sen sijaan ollut mahdollista.

Yksittäisiin tuotteisiin kohdistuneista sopimuksista ovat viime vuosina olleet tärkeimmät maidon ja kananmunien tuotantoon kohdistuneet toimenpiteet.

Maidontuotannosta on voinut luopua joko määräajaksi (esim. viideksi vuodeksi) tai lopettaa tuotanto kokonaan eli luopua maidon tuotantokiintiöstä. Näitä sopimuksia on edelleen voimassa.

Kananmunantuotantoa on vähennetty tehokkaasti tuotannon vähentämissopimuksilla, joita

on tehty aika ajoin vuodesta 1976 alkaen. Sopimus on ollut joko määräaikainen tai lopullinen, jolloin valtio on ostanut pois tuotantokiintiöitä. Sopimuksia on vielä jossain määrin voimassa.

Vuonna 1991 tulivat käyttöön kananmunantuotannon tuotantotauot. Tuottaja sai kananmunista lisähinnan vain, jos hän piti tuotantojaksojen välissä vähintään kymmenen viikon tuotantotauon. Alle 20 viikon ikäisiä kanoja on saanut kasvattaa tämän tauon aikana.

Kananmunantuotantoa on pyritty supistamaan myös rajoittamalla haudontoja. Sitä varten on annettu yleismääräyksiä haudottavien kananpoikasten määrästä. Hautomojen laajentaminen ja perustaminen on ollut viime vuosina kiellettyä. Vuodesta 1992 alkaen haudontojen rajoituksia ei kuitenkaan enää ollut.

Aiemmin tehtiin sekä sianlihan tuotannon että porsastuotannon vähentämissopimuksia. Sopimukset ovat viisivuotisia, joten niitä on vielä voimassa. Korvaus määräytyi myyntitulojen mukaan. Näitä sopimuksia ei ole kuitenkaan tehty vuoden 1992 jälkeen. Markkinoimismaksujen porrastamisella on ollut myös sianlihan tuotantoa vähentävä vaikutus.

Tuotannon vähentämissopimuksia on voitu tehdä myös viljanviljelyn osalta. Viljellyn pellon pysyvästä poistamisesta maataloustuotannosta saa korvausta 1 500 - 2 700 mk/ha vuodessa viiden vuoden ajan. Mikäli kyseessä on määräaikainen (eli kuuden vuoden) sopimus, korvaus on 900 - 1 600 mk/ha vuodessa viiden vuoden ajan.

Peltoalaa on pyritty vähentämään maksamalla viljelijöille korvausta, mikäli he ovat metsittäneet peltojaan. Toisaalta uuden pellon raivaaminen on tehty -käytännössä kannattamattomaksi pellonraivausmaksulla, joka on 50 000 mk hehtaarilta uudelta pelloilta.

Maatalouden ylituotantotilannetta ryhdyttiin jo vuoden 1986 elokuussa hoitamaan myös eläkejärjestelyin. Viljelijällä on ollut mahdollisuus siirtyä eläkkeelle ennen varsinaista eläkeikää ja saada siitä korvausta. Viljelijän tuli sitoutua pitämään pellot viljelemättöminä kuuden vuoden ajan.

Vuoden 1993 alusta tuli voimaan laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta. Sopimuk-

sen on voinut tehdä 55 vuoden ikäinen viljelijä ja se lakkaa 65 vuoden iässä. Luopumiskorvaus muodostuu perusmäärästä ja luopumislisästä. Perusmäärä on MYEL:in työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen. Luopumislisä määräytyy peltohehtaarien ja kotieläinten määrän mukaan. Maataloustuotannosta on luovuttava vähintään kuuden vuoden ajaksi.

EU:iin liittymisen myötä luopumiskorvauslaki ja sukupolvenvaihdoslaki korvataan lailla luopumistuesta. Nykyiset lait ovat voimassa kuitenkin vuoden 1995 loppuun. Luopumistuella voi toteuttaa sukupolvenvaihdoksen, tilan maiden luovutuksen lisämaiksi tai tehdä viljelemättömyysitoumuksen. Pellot voi luovuttaa myös 10 vuoden vuokrasopimuksella.

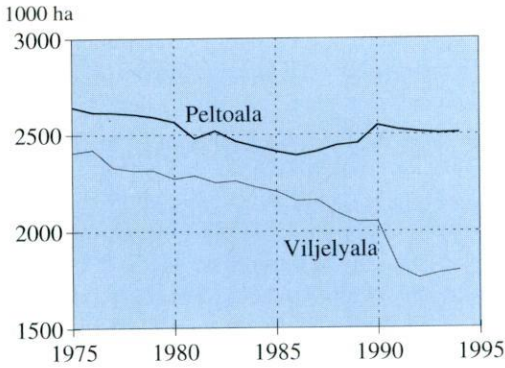
13.4. Kesannointi

Viljan ylituotanto on noussut vaikeaksi ongelmaksi. Se on ollut seurausta kotieläintuotannon vähenemisestä ja satotason noususta. Viljan ylituotantoa on pyritty vähentämään lannoiteverolla ja kesannoinnilla. Viljan vientikustannusmaksut ovat myös vaikuttaneet tuotantopäätöksiin.

Vuonna 1991 tuli käyttöön pakollinen kesannointi. Vuonna 1994 viljelijän oli kesannoitava 15 % peltoalastaan. Mikäli viljelijä ei halunnut kesannoida, hän joutui maksamaan vientikustannusmaksua 1 000 mk/ha koko peltoalasta. Kesannoinnista vapautettiin alle kolmen peltohehtaarin tilat ja ne tilat, joiden nurmiala oli vähintään 85 % peltoalasta. Kesannointi on myös ehtona pinta-alatuen (hehtaarituen) saamiseksi. Velvoitekesannoinnista ei maksettu palkkiota.

Pakollisella 15 %:n kesannoinnilla saatiin tuotannosta pois noin 300 000 ha. Tavoitteena on ollut kuitenkin kesannoida vuosittain 450 000 - 500 000 ha. Tämän takia on maksettu velvoitteen ylittävältä kesannolta peruspalkkiota, joka oli vuonna 1994 1 800 - 2 900 mk/ha maan eri osissa 30 %:iin saakka. Yli 30 %:n kesannoinnista maksettiin vain 200 - 600 mk/ha. Palkkion saamisen edellytyksenä oli, että kesanto oli viherkesantoa. Ns. sänkikesannon osalta palkkiota alennettiin 400 markalla hehtaarilta. Jär-

Kuvio 12. Pelto- ja viljelyala vuosina 1975 - 1994.

jestelmä toimi hyvin vuonna 1994, sillä kesantoala oli noin 500 000 ha.

Kesannoinnin lisäksi viljelijä voi osallistua muihin tuotannonsupistamisjärjestelmiin.

EU:ssa kesannointi liittyy CAP-reformiin. Viljan interventiohintaa on alennettu vuosittain, mutta kompensationsa maksetaan hinnan alennuskorvausta edellyttäen, että viljelijä kesannoi 12 % perusalastaan (17 % pysyvässä kesannoinnissa). Mikäli tilan laskennallinen sato vuonna 1995 jää alle 92 tonnin, kesannointi ei ole pakollinen. Kesantokorvaus on 57 ecua/tonni alueellisen keskisadon mukaan. Suomen viljatilat ovat pieniä. On arvioitu, että kesannointiala jäisi noin 5 %:iin koko vilja-alasta.

13.5. Vientikustannusmaksut

Maatalouden vientikustannusosuuden kattamiseksi kannettiin viime vuonna vientikustannusmaksuja seuraavasti:

- Lannoitevero oli 1.70 mk/fosforikilo ja 2.60 mk/typpikilo 15.6. saakka, minkä jälkeen verot poistuiivat kokonaan.
- Viljan vientikustannusmaksua perittiin 20 p/kg kaikilta viljoilta, rukiilta kuitenkin 70 p/kg. Maksut poistettiin 1.7. alkaen.
- Sianlihan vientikustannusmaksu oli 30 p/kg alle 76 kilon, 100 p/kg 76-80 kilon ja 150 p/kg yli 100 kilon teurailta 20.3. saakka, jonka jälkeen se oli 30 p/kg kaikenkokoisista sioista.

- Valkuaisrehuveroa kannettiin 1.60 mk/kg rasvasta ja raakavalkuaisesta, ei kuitenkaan viljan valkuaisesta. Kunkin rehuseoksen vero määräytyi rasva- ja valkuaisisällön mukaan. Vero poistui 12.11.1994.
- Maidon ylituotannon vientikustannusten peittämiseksi on peritty vientikustannusmaksua ("rasvasakkoa"), joka oli vuonna 1994 0.4 penniä rasvakymmenykseltä maidon 3.7 prosentin rasvapitoisuuden ylittävältä osalta.
- Vuonna 1994 ei enää kannettu aikaisemmin voimassa ollutta suurten sikaloiden ja kanaloiden markkinoimismaksua.

13.6. Maidon kaksihintajärjestelmä

Maidon kaksihintajärjestelmä tuli voimaan vuoden 1985 alussa. Kullekin tilalle asetettiin kiintiö, jonka suuruus määräytyi vuosien 1981/82 ja 1982/83 meijerimaidon tuotantomäärien mukaan (niistä suurimman mukaan). Kukin vuoden 1985 alussa maitoa tuottanut tila voi kuitenkin tuottaa vapaasti 30 000 litraan saakka vuodessa. Vapaakiintiön suuruus nousi 40 000 litraan vuoden 1990 alussa. Kiintiöitä ei ole voinut ostaa eikä myydä, mutta vuoden 1994 alusta se tuli mahdolliseksi.

Mikäli tilan meijeriin lähettämä maitomäärä ylittää kiintiön, yli menevältä osalta peritään kiintiömaksua, jonka suuruus oli 1.65 mk litralta vuonna 1994. Periaatteena on, että kiintiön yli menevältä osalta tilalle maksetaan vain maailmanmarkkinahinta. Kiintiön ylitykset ovat olleet vuosittain yhteensä noin 10 milj. litraa.

Aikaisemmin käytössä ollut meijerikohtainen kiintiöinti poistettiin jo vuonna 1993.

Kiintiöinti on toiminut tavoitteen mukaisesti. Se on estänyt tuotannon lisäämisen. Järjestelmän ongelmana on, että se jähmettää rakennekehityksen, koska yritys koon kasvuun ei ole mahdollisuutta. Tuotostason noustessa on jopa jouduttu vähentämään lypsylehmiä, jolloin navetan käyttö on jäänyt vajaaksi. Kiintiömaksun pieneneminen on helpottanut kiintiöiden käyttämistä täysimääräisesti. Lievä tuotannon ylityminen ei ole ollut suuri taloudellinen ongelma. Marginaalituotannosta on ehkä saatu täysi korvaus.

Kiintiöntivuosi on ollut kalenterivuosi, mutta se muuttui vuonna 1992 talousvuodeksi syyskuun alusta elokuun loppuun.

Tuotantorakenteen parantamiseksi 75 % lakautetusta kiintiöstä on palautettu heti maaseutupiirin päätöksellä, ellei vähennys ole johtunut tuotannon vähentämisen- tai luopumissopimuksesta. Pohjois-Suomessa lisäkiintiö on 100-prosenttinen.

Luonnonmukaisesta tuotannosta sopimuksen tehnyt saa hakemuksesta luvan aloittaa maidontuotannon. Tuotanto saa olla korkeintaan vapaa-kiintiön eli 40 000 litran suuruinen.

EU:ssa jatketaan maidontuotannon kiintiöintiä maakohtaisella kiintiöllä. Miten kiintiöinti toteutetaan lopullisesti on vielä avoin. Ongelmana on mm. se, että EU-neuvotteluissa saavutettu kiintiö on noin 100 milj. litraa pienempi kuin voimassa oleva kiintiö. Ratkaisuksi on esitetty, että kiintiöitä leikataan tasaisesti, mutta valtio maksaa kiintiön menetyksestä korvauksen. Koska kiintiöiden kauppa on mahdollinen, korvauksen avulla on mahdollista pitää kiintiö ennallaan ostamalla vapautuvia kiintiöitä.

Maidon suoramyyntikiintiö (10 milj. kg) on uusi asia Suomessa. Se aiheuttaa käytännön ongelmia, koska tämä myynti täytyy rekisteröidä ja sitä pitää myös valvoa. Se koskee mm. kotijuustojen tekijöitä.

Kiintiömaksu on EU:ssa 115 % ohjehinnasta, joten kiintiöiden ylittäminen ei ole kannattavaa missään oloissa.

Maidontuotannon vähentämissopimuksia tehneillä on lisäksi mahdollisuus palata tuotantoon 200 milj. kilon kiintiön täyttymiseen asti (ns. SLOM-kiintiö).

13.7. Kanamunantuotannon kaksihintajärjestelmä

Vuoden 1986 alusta tuli voimaan kanamunantuotannon kiintiöjärjestelmä. Kullekin kanamunantuottajalle määrättiin tuotantokiintiö, joksi tuli suurin vuosien 1982, 1983 tai 1984 myyntimäärästä. Erityisistä syistä kiintiölle saattoi saada muutoksen.

Tuotannon säätely perustuu järjestelmässä

lisähintaan, jota maksettiin vuonna 1994 Oulun ja Lapin läänissä 3.89 mk/kg ja muualla maassa 3.49 tuotannon ollessa enintään 10 000 kg ja koko maassa 2.59 tai 3.04 mk/kg markkinointikanavasta riippuen tuotannon ollessa enintään 80 000 kg.

Tuottajalle maksetaan tavoitehintaa ja kiintiön osalta lisähintaa. Lisähintaa saa enintään 80 prosentille tuotantokiintiöstä ja 50 000 kiloa ylittävältä kiintiön osalta vain 70 prosentille kiintiöstä. Sitä maksetaan vain 80 000 kiloon saakka.

Hintaporrastuksen takia kananmunien tuotanto laski aluksi, mutta siihen vaikutti myös tuotannon vähentämissopimukset. Nyt kananmunantuotanto on kuitenkin kääntynyt nousuun.

13.8. Perustamislupajärjestelmä

Tuotantoyksiköiden perustamisen säätely perustui alun perin tavoitteeseen estää teollisuusmaisen maatalouden syntyminen. Tuotanto haluttiin säilyttää viljelijöiden omistuksessa. Yrityksen perustamisen ehtona on ollut, että viljelijä asuu tilalla ja että yrityksen koko ei ylitä annettuja rajoja.

Luvanvaraisuudesta muodostui vähitellen tehokas tapa ehkäistä tuotannon laajentaminen. Kotieläintuotantoa ei voinut ryhtyä harjoittamaan tai entistä yritystä laajentamaan ilman viranomaisten lupaa.

Ilman maaseutupiirin lupaa ei saanut aloittaa naudanlihan tuotantoa, jos muita nautaeläimiä oli enemmän kuin 30, sianlihan tuotantoa, jos lihasikoja oli yli 25, kananmunan tuotantoa, jos kanoja oli enemmän kuin 100 ja siipikarjanlihan tuotantoa, jos siipikarjaeläimiä oli enemmän kuin 1 000.

Lupaa ei saanut myöntää yrityksille, joilla olisi nautaeläimiä enemmän kuin 120, sikoja enemmän kuin 400, kanoja enemmän kuin 4 000 ja broilereita enemmän kuin 30 000. Lupa voitiin myöntää maatilalle vain yhtä kotieläinyritystä varten.

Maitokiintiöiden takia maidontuotannossa ei ole ollut näitä rajoituksia, koska kiintiölaki säätelee erikseen maidontuotantoa. Emolehmiin

perustuvaa naudanlihan tuotantoa ei myöskään ole säädelty. Päin vastoin sitä on tuettu erityisellä emolehmpalkkiolla.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi ollut, että tilalta voidaan saada kaksi kolmasosaa rehuntarpeesta. Jos yrityksen koko on ollut suurempi kuin 60 nautaeläintä, 200 sikaa tai 1 000 kanaa, rehuomavaraisuuden on oltava vähintään kolme neljäsosaa. Broilerikanaloilta on vaadittu 1/5 rehuomavaraisuus. Emolehmiä ei ole enää pariin vuoteen ole otettu huomioon rehuomavaraisuutta laskettaessa.

Lupia on yleensä myönnetty vain sukupolvenvaihdossa tai erityisistä syistä myös muulloin yrittäjän vaihtuessa, ja tällöin lähinnä tuotannon jatkamiseen vakiintuneessa laajuudessa.

13.9. Tuotannon tukeminen

Tuotantopolitiikka on ollut maassamme pääasiassa tuotannonrajoittamista. On olemassa kuitenkin eräitä toimia, jotka tähtäävät tuotannon lisäämiseen. Tärkein niistä on naudanlihan tuotantotuki, jonka avulla on pyritty nostamaan teuraspainoja. Tämä katsottiin tarpeelliseksi 1970-luvun puolivälissä, jotta kotimaisista naudanlihaa olisi riittävästi.

Tuotantotuki toteutettiin siten, että naudanlihalle maksettiin lisähintaa teuraspainen ylittäessä annetut rajat (ks liitetaulukon 7 alaviite). EU:ssa maksetaan sonninihan tuotantopalkkiota 90 ecua sonnia kohti kaksi kertaa eläimen elinaikana, 10 ja 22 kuukautisina. Lisäksi on mahdollisuus laajaperäisyystukeen, joka on 30 ecu/sonni.

Varsinaista lihakarjan pitoa tuettiin maksamalla ns. emolehmpalkkiota. Sen suuruus oli 1 700 mk/lehmä vuonna 1994 enintään 30 lehmältä. EU:ssa emolehmpalkkiota voidaan maksaa niille tiloille, jotka tuottavat pelkästään naudanlihaa tai alle 120 000 kg maitoa vuodessa. Palkkion suuruus on 120 ecu/emolehmä vuonna 1995. Kansallisista varoista voidaan maksaa lisäksi 25 ecua/emolehmä.

Lampaanlihalle maksettiin myös ylimääräistä tuotantotukea 9.50 - 21.40 mk/kg vuonna 1994. EU:ssa maksetaan tukea 18 - 23.5 ecu/uuhi. Suoranaista viljan tuotantotukea ei ollut

olemassa. Rehuviljan tuotantopalkkiot sovittiin lakkauttaviksi kevään tuloneuvotteluissa.

Luonnonmukaista viljelyä ryhdyttiin tukemaan vuonna 1990. Luonnonmukaiseen tuotantoon voi siirtyä kolmen vuoden aikana, jolloin viljelijä saa tukea. Viljelijä sitoutuu harjoittamaan luonnonmukaista viljelyä sopimuskauden loppuun. Tämä ns. luomutuki oli 1 800-2 200 mk/ha vuonna 1994. Sopimukset voi tehdä 6, 7 tai 8 vuoden ajaksi. EU:ssa luomutukea maksetaan siirtymäkaudella 1 400 - 1 800 mk/ha ympäristötuen lisäksi. Siirtymäkauden jälkeen tuki on koko maassa 600 mk/ha ympäristötuen lisäksi.

14. Maatalouden tuki

14.1. Tuki yleensä

Maatalouden tuki voidaan ymmärtää ja määrittää monella tavalla. Tavallisesti sillä tarkoitetaan valtion budjetin kautta maksettavaa tukea. Hintatuki, vientituki ja tuotantoavustukset ovat esimerkkejä tästä tuesta. Tuki voidaan määrittää myös tuottajahinnan ja maailmanmarkkinahinnan välisenä erona, kuten OECD tekee laskiessaan ns. PSE-tukea. Tällöin ajatellaan, että ilman julkisen vallan tukea tuottajahinta olisi sama kuin maailmanmarkkinahinta.

Maamme tukipolitiikan tärkein tehtävä on ollut tuottajahintatason pitäminen maataloustuloneuvotteluissa sovitulla tasolla. Suurin osa tuesta on liittynyt saumattomasti hintajärjestelmäämme ja sen toteuttamiseen. Jossain määrin on ollut myös hintajärjestelmän ulkopuolista tukea. Kehittämisrahaston kautta myönnetty investointituki ja rakennekehityksen rahoitustuki ovat olleet tällaista tukea. Valtio on tukenut myös maatalouden neuvontaa ja jalostustyötä budjettivaroin.

Tukea on käytetty viennin subventoimiseen, tuloerojen kaventamiseen, tuotannon tukemiseen ja erikoiskasvien, kuten sokerijuurikkaan ja öljykasvien, hintatason toteuttamiseen. Osa tuesta on ollut ns. suoraa tukea, jota kansainväliset järjestöt suosittelevat käytettäväksi hintatuen sijasta.

Taulukosta 19 käy ilmi tuen jakaantuminen eri tarkoituksiin. Tuki on jaettu kolmeen osaan: maataloustuotannon tukeen, markkinointitukeen ja elintarvikkeiden tukeen. Tuotannon tukemiseen käytetään ns. hintapoliittista tukea, rakennetukea ja monenlaista muuta tukea. Hintapoliittista tukea tarkastellaan tarkemmin kappaleessa 14.2 ja rakennetukea luvussa 15.

Markkinointituki jakaantuu raaka-aineiden ja jalosteiden vientitukeen. Valtio on maksanut vientipalkkioita ja hinnanerokorvauksia, jotta ylituotannon vienti ei alentaisi viljelijöiden saamaa tuottajahintaa. Laskennallisista syistä liikevaihtoveron palautus vientituotteiden osalta näkyy myös viennin tukemisena. Kolmas taulukossa 19 esitetty tukimuoto liittyy elintarviketeollisuuteen. Sokerin ja öljykasvien kohdalla on tasoitettu kotimaisen ja ulkomaisen hintatason eroja erityisillä tuontimaksuilla ja valmisteveroilla, joiden takia budjetissa on ollut myös tukimaksuja elintarvikkeille. Suurin osa tästä on palautunut valtiolle tuontimaksuina ja kuluttajien maksamina valmisteveroina.

Taulukko 19. Maatalouden tuki, milj. mk.

	1991	1992	1993
Maataloustuotanto	6 047	6 247	5 506
- hintapol. tuki	3 564	3 782	3 594
- rakennetuki	1 104	1 180	1 011
- muut	1 380	1 285	901
Markkinointi	5 079	4 261	3 952
- vientituki	3 838	3 134	2 689
- liikevaihtovero	885	748	712
- jalostevienti	355	379	551
Elintarvikkeet	911	734	814
- hintatuki	874	690	710
- muut	37	44	104
Yhteensä, brutto	12 037	11 243	10 272
Yhteensä, netto ¹⁾	9 896	8 700	8 043

¹⁾Nettomenot on laskettu vähentämällä bruttomenoista valtion kantamat vero- ja maksutulot (mm. maatalouden osuus vientikustannuksista).

Lähde: Taloudellinen katsaus 1994.

PSE-tuki

Maatalouden tuki voidaan määrittää myös viljelijän saaman hinnan ja maailmanmarkkinahinnan välisenä erona. Tätä määritelmää on soveltanut mm. OECD selvittäessään eri maiden maatalouden saamaa tukea.

OECD:n tutkimuksessa käytetään tuen mittana PSE-mittaria (producer subsidy equivalent, tuottajatuki), joka lasketaan karkeasti sanottuna tuottajahinnan ja maailmanmarkkinahinnan välisenä erotuksena. Tuottajan saamaan hintaan lasketaan periaatteessa kaikki maataloudelle maksetut tuet kuten hinta- ja vientituki, tuotantoavustukset, investointituki sekä tutkimus- ja neuvontakulut. Tämä menettely on katsottu tarpeelliseksi, jotta kaikki mahdollinen piilotukikin tulisi mukaan laskelmaan.

OECD:n laskema tuki muodostuu hyvin suureksi, koska se lasketaan lähtien maailmanmarkkinahinnoista, jotka ovat matalat. Tuki on hyvin herkkä markkinoilla esiintyvälle häiriölle, ennen muuta ylitarjonnalle. Eräät näin määritetyt maailmanmarkkinahinnat (kuten kulutusmaidon hinta) ovat ilmeisesti selvästi aliarvioituja. Suomen markan devalvaatio on muuttanut huomattavasti hintasuhteita muihin maihin verrattuna. Sen seurauksena Suomen PSE-tuki on alentunut huomattavasti aikaisemmista korkeista arvoista.

14.2. Hintapoliittinen tuki

Hintapoliittinen tuki on ollut keskeinen hintajärjestelmäämme liittyvä tukimuoto. Hintapoliittisen tuen suuruudesta on päätetty maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Korotustarpeesta siirrettiin nimittäin osa hintapoliittiseen tukeen. Hintapoliittisella tuella tasoitettiin maatalouden sisäisiä tuloeroja, mutta se toimi myös inflaation hidastamiskeinona 1970-luvun puolivälissä, jolloin osa maidon hinnan korotuksesta siirrettiin ns. maidon lisähintana budjetin kautta maksettavaksi.

Hintapoliittisen tuen tärkeimmät erät ovat olleet:

- 1) pinta-alalisä
- 2) hehtaarituki
- 3) aluetuki
- 4) maidon lisähinta.

Pinta-alalisä

Tuloerojen tasaamiseksi on maksettu viljelmäkoon mukaista tukea (ns. pinta-alalisää), joka on ollut sidottu tilan pinta-alaan ja kotieläinten määrään eli ns. jakoyksiköihin (1 hehtaari on yksi jakoyksikkö, samoin 1 lypsylehmä, lihotus-sika 0.2 jakoyksikköä, jne.). Suurimmillaan tuki on ollut 7 - 8 hehtaarin tiloilla. Yli 50 hehtaarin peltoalasta ei muodostu lainkaan jakoyksiköitä. Vuosittain on vahvistettu maksu jakoyksikköä kohti. Se on ollut porrastettuna viljelijän ja puolison yhteenlaskettujen tulojen ja alueen mukaan (taulukko 20).

Pinta-alalisän maksamista varten maa on jaettu viiteen alueeseen, joista kaksi on Etelä-Suomessa ja kolme Pohjois-Suomessa. Se on lisäksi porrastettu tulojen mukaan. Jakoyksikön perushinta oli 450 mk vuonna 1994. Jaettava summa aleni hieman siitä syystä, että sitä käytettiin suoraan maatalouden vientivastuun kattamiseen. Alle 39-vuotiaat tuottajat (ikäraja oli aikaisemmin 35 vuotta) saavat pinta-alalisän 40 %:lla korotettuna, mikäli heidän tulonsa jäävät alle 90 000 markan. Lisäksi tilan tulee olla hankittu vuoden 1983 jälkeen.

Pinta-alalisää on pitänyt hakea viljelijän kotikunnan maatalouslautakunnalta. Suuri osa tiloista on saanut pinta-alalisää.

Hehtaarituki

Vuonna 1990 tuli käyttöön pinta-alaperusteinen tuki, kun osa hintojen korotuksesta maksettiin suorana tukena pinta-alaan mukaan. Tämä tuli välttämättömäksi, kun GATT-sopimus kielsi nostamasta maatalouden tukea, jota markkina-hintojen korottaminen olisi merkinnyt. Hehtaarituki oli 450 mk/ha vuonna 1994. Niille alle 39 vuotiaille viljelijöille, jotka ovat hankkineet tilansa vuoden 1983 jälkeen, hehtaarituki oli 750 mk. Alle kolmen hehtaarin tilat eivät ole saaneet hehtaaritukea lainkaan.

Aluetuki

Alueellisten tuloerojen tasaamiseksi on maksettu maidon ja lihan tuottajille tuotantotukea. Tätä varten maa on jaettu kaikkiaan 10 (lihan osalta 9) alueeseen, joille kullekin on erikseen määrätty maidon ja lihan tuotantotuki. Alueella on huomattava merkitys Pohjois-Suomen viljelijöille, sillä esim. Oulun läänissä maidon tuotantotuki on 11 - 60 p/l, sianlihan tuki 40 - 55 p/kg ja naudanlihan tuki enimmäkseen 13.30 mk/kg (ks liitetaulukko 8). Tällä tuella on pystytty tasoittamaan tuloeroja hyvin paljon.

Kotieläinten lukumäärän perusteella on maksettu avustusta maan pohjoisosassa ja saaristossa. Avustusta on maksettu alueittain porrastettuna 140 - 1 650 mk kotieläinyksikköä kohti. Avustus on ollut kaksinkertainen tukialueen eteläisimmissä osissa 15 ensimmäisen lypsy-

Taulukko 20. Pinta-alalisät jakoyksikköä kohti vuonna 1994.

Tuloluokka	Etelä-Suomi	Keski-Suomi	Pohjois-Suomen		
			etelä-vyöhyke	keski-vyöhyke	pohjois-vyöhyke
Alle 90 000	450	495	540	585	675
90 001 - 110 000	338	371	405	439	506
110 001 - 130 000	225	248	270	293	338
130 001 - 150 000	113	124	135	146	169
alle 39-vuotiaat	630	693	756	819	945

lehmän osalta ja kolminkertainen maan pohjoisosissa.

Maidon lisähinta

Maidon lisähintaa ruvettiin maksamaan vuonna 1974 inflaation hidastamiseksi. Aluksi se oli tasasuuruinen, mutta myöhemmin sitä on porastettu maitomäärän mukaan (ks. liitetaulukko 8), joten siitä on tullut maatalouden sisäinen tulonjakoväline.

Yli 65-vuotiaat eivät saaneet enää hintalisää. Eläkeläisten toivotaan yleensä luopuvan maataloudesta. Tällöin voi osa pelloista jäädä pois viljelyksestä, mikä vähentää ylituotantoa. Yli 65-vuotiaat eivät myöskään ole saaneet enää pinta-alalisää. Nämä kaksi mainittua seikkaa ovat lisänneet halukkuutta siirtyä eläkkeelle, mitä toisaalta on tukenut luopumiseläkejärjestelmien parantuminen.

14.3. Uudet EU-tuet

Suomen käyttämä hintapoliittinen tuki jouduttiin lopettamaan kokonaan vuoden 1994 lopussa ja tilalle tulivat EU:n järjestelmän mukaiset tuet. Yli 65-vuotiaat viljelijät eivät saa LFA-eikä ympäristötukea ja kansallisesta tuesta maksetaan vain 50 % vuonna 1995. Tämä merkinnee sitä, että eläkeikäiset viljelijät joutuvat luopumaan tuotannosta ja joko myymään tai vuokraamaan tilansa kevään kuluessa.

LFA-tuki

Suomi sai neuvotteluissa oikeuden maksaa epäedullisten alueiden (LFA-alueiden) tukea 85 %:lle viljelyalasta (B- ja C-alueet). Sen suuruus on 146 ecua hehtaaria tai/ja eläinyksikköä kohti. Nautakarja- ja lammastiloilla tuki maksetaan pääasiassa eläinyksikköiden mukaan, kun taas sika-, kana- ja viljatiloilla se maksettaaneen hehtaaritukena. Tukea maksetaan enintään 120 yksiköstä ja 60 yksikön jälkeen tuki putoaa puoleen.

CAP-reformituki

CAP-reformitukea maksetaan viljalle alueellisen keskisadon mukaan 45 ecua/tonni markkina-vuonna 1995/96. Keskisato lasketaan sato-vuosien 1986/87 - 1990/91 keskiarvona siten, että huonoin ja paras vuosi jätetään pois. Maa on jaettu alueisiin, joista A-alueen keskisadoksi viljalla tulee 3 400 kg/ha, B- ja C1-alueiden 2 800 kg/ha ja C2 - C4 2 300 kg/ha. Hinnan-alennuskorvausta maksetaan vilja-, valkuais- ja öljykasvien viljelyalan mukaan kaikille tiloille. Nurmikasveille sitä ei makseta.

Öljykasvien hehtaarituki

Öljykasvit ovat merkittävä tekijä EU:n hintapolitiikassa ja se on aiheuttanut paljon neuvotteluja erityisesti USA:n kanssa. Aikaisemmin tuki maksettiin öljynpuristamoiden kautta, mutta nyt on siirrytty suoraan viljelijöille maksettavaan tukeen. Tavoitteena on 359 ecun hehtaarituki EU:n keskimääräisellä satotasolla. Viljelijöille maksettava tuki määräytyy periaatteessa alueen keskisadon ja EU:n keskisadon (2.36 tn/ha) perusteella. Vertailukohtana voidaan käyttää myös viljan keskisatoa (4.6 tn/ha EU:ssa). Suomessa tämä tuki tulee olemaan noin 1 700 mk/ha, mikäli tila kesannoi. Ellei tilalla ole kesannointivelvoitetta tai se ei vapaaehtoisesti kesannoi, on öljykasvituki sama kuin viljan hinnanalennuskorvaus.

Kansallinen tuki

Kansallinen tuki on oleellinen osa liittymis-sopimusta ja kansallista päätöstä liittyä EU:iin. EU:n normaalit tuet eivät ole riittävät korvaamaan sitä tulomenetystä, joka aiheutuu markkinahintojen alenemisesta. Siirtymäkauden päätyttyä tarvitaan 3,8 mrd. mk kansallista tukea, jotta tulotaso säilyisi vuoden 1993 tasolla.

Pohjoista kansallista tukea saa maksaa kaikilla C-alueilla nautakarjalle sekä peltohehtaareille C2 - C4-alueilla (ks. liitetaulukko 10).

Tuki maksetaan siirtymäkauden jälkeen hehtaari- ja eläinyksikköperusteisena. Se on porrastettu alueittain tuotantokustannusten mukaisesti.

Siirtymäkaudella saa maksaa kansallista tukea myös hintatukena. Tämän avulla pyritään lieventämään sitä tulomenetystä, joka aiheutuu hintojen alenemisesta ennen muuta tehokkaille tuottajille. He tulevat eniten kärsimään siirtymästä hehtaari- ja eläinkohtaiseen tukeen.

Ympäristötuki

Ympäristötuki koostuu perustuesta ja erityistukimuodoista. Perustukea maksetaan alueellisesti porrastettuna koko maassa. Perustuki alenee siirryttäessä etelästä pohjoiseen. Syynä on se, että perustuen kriteerit (esim. lannoitustason alentaminen ja kasvipeitteisyys) aiheuttavat suurempia tulomenetyksiä Etelä-Suomessa kuin maan pohjoisemmissa osissa. Erityistukea maksetaan alueellisesti rajattuihin toimenpiteisiin ja muihin erityistoimiin, jotka kohdistuvat rajoitettuun osaan maatiloista. Lisäksi tuetaan ympäristönhoitoon liittyvää viljelijöiden neuvontaa, koulutusta ja kokeiluhankkeita.

Siirtymäkauden tuet

Vuonna 1995 viljelijöille maksetaan kompensatiota varastojen arvojen alenemisesta. Lisäksi maksetaan korvausta tuotantokustannuksista, joita siirtyy aikaisemmilta vuosilta investoinneista sekä mm. lihakarjan kasvattamisesta ja maidontuotannosta.

15. Rakennetuki

Maamme maatalouden ongelmana pidetään pientä tilakokoa. Tuotantokustannukset muodostuvat tällöin korkeiksi. Rakennepolitiikan tehtävänä on nostaa tilakokoa ja muutoinkin rationalisoida tuotantoa tuotantokustannusten alentamiseksi.

Julkinen valta tukee maatalouden rakennerrationalisointia. Sitä varten on olemassa vuonna 1991 voimaan tullut *maaseutuelinkeinolaki*.

Se antaa yleispuitteet valtion tukemalle maatalojen kehittämiseksi. Sen puitteissa myönnetään maatiloille investointi- ja rahoitustukea sekä suoranaisia avustuksia. Lain tarkoituksena on luoda yhtenäinen lainsäädäntö maatalouden ja maaseutuelinkeinojen edistämiseksi. Siihen on yhdistetty aikaisemmin käytössä ollut maatilalaki ja eräitä muita lakeja.

Maaseutuelinkeinolain keskeinen työväline on kehittämisrahasto. Sen kautta julkinen valta tukee maatalouden investointeja antamalla halpakorkoisia lainoja ja suoranaisia avustuksia. Edellytyksenä tuen saantiin on tilan kannattavuus. Tavoitteena on parantaa tilarakennetta ja nostaa keskimääräistä tilakokoa.

Maaseutuelinkeinolaki on uudistettuna voimassa edelleen ja sen myötä myös kehittämisrahasto, jonka kautta hallinnoidaan myös EU:n kautta tuleva rakennetuki.

Kehittämisrahaston pääoma on muodostunut valtion vuosittain tekemistä siirroista rahastoon sekä lainojen ja maankäyttötoiminnasta syntyneiden kauppahintasaamisten koroista ja takaisin maksuista. Siirrot rahastoon on kuitenkin lopetettu. Rahaston oma pääomakanta on noin 8 mrd. mk. Lainojen korko on alueesta riippuen 4 - 7 %. Kehittämisrahasto on myöntänyt lainoja erityisesti sukupolvenvaihdoksiin.

Valtion varoin voidaan myös alentaa yksityisten rahalaitosten myöntämien lainojen korkoja, mikäli nämä lainat täyttävät lain edellytykset. Korkotuki on puolet luottolaitoksen korosta. Korkotukilainat ovatkin yhtä merkittäviä kuin varsinaiset valtion myöntämät lainat. Lähes kaikki muut kuin sukupolvenvaihdoslainat myönnetään korkotukilainoina.

Jatkossa maatalojen investointitukijärjestelmän mukaisesti myönnettävä tuki on joko EU:n osarahoittamaa tai kokonaan kansallisesti rahoitettavaa. EU:n tuki kohdistuu pääasiassa päätoimisille viljelijöille, mutta tietyin ehdoin myös osa-aikaisille. EU:n osarahoittamaa tukea voidaan myöntää mm. tuotteiden laadun parantamiseen, tilan toiminnan monipuolistamiseen, tuotantokustannusten alentamiseen, elin- ja työolosuhteiden kohentamiseen, karjarakennusten hygienian ja eläinten hyvinvoinnin parantamiseen sekä ympäristön suojeluun. Maanhankintaa

ja asuinrakennusinvestointeja tuetaan kansallisesti.

Investointitukea voidaan Suomen saaman poikkeuksen mukaan myöntää siirtymäaikana sikatalouden laajennusinvestointeihin, siipikarjatalouden sekä kananmunantuotannon investointeihin, ellei kyseisten alojen kokonaistuotantokapasiteetti kasva eikä tuen määrä ylitä EU:n investointitukijärjestelmän enimmäismääriä.

Maaseutuelinkeinojen tukeminen

Maataloustuotannon rationalisointi ja alentuminen vähentävät maaseudun asutusta ja uhkaavat autoittaa sitä. Sen tähden on pyritty kehittämään yleensä maaseutuelinkeinoja. Maaseutuelinkeinoina pohjalta avustetaan kuitenkin vain perustuotantoa ja siihen läheisesti liittyvää yritystoimintaa. Muu maaseudun pienimuotoinen yritystoiminta jää vielä sen ulkopuolelle.

Varsinaisen maatalouden ulkopuolisten ns. maaseutuelinkeinojen tukemiseen voidaan myöntää avustuksia ja lainoja. Tukea on annettu maatalouden yhteyteen perustettavaa, viljelijöiden harjoittamaa yritystoimintaa varten. Rahoitusta saavat yritykset, joita hoidetaan joko oman perheen työllä tai joihin on palkattu enintään 2 - 3 vuosityöpaikkaa vastaavasti ulkopuolista työvoimaa. Tärkeimpiä tuettuja toimialaryhmiä ovat olleet pienteollisuusyritykset ja erilaiset työliikkeet (noin kolmannes hankkeista), puutarha-, kasvihuone- ja muu erikoisviljely (runsaat 20 %), maatilalomailu-, hevostalous- ja muuhun vapaa-ajan toimintaan liittyvät yritykset (noin viidennes) sekä turkistarhaus, kalanviljely ja mehiläistenhoito.

Investointitukijärjestelmään kuuluu myös ns. *käynnistystuki*.

Nuoret, alle 35-vuotiaat viljelijät voivat saada valtion apua ryhtyessään viljelemään hankkimaansa maatilaa. Avustuksen määrä oli viime vuonna enintään 62 500 mk ja sitä sai käyttä mm. koneiden ja laitteiden tai esim. lannoitteiden ostoon. Starttirahoja oli käytettävissä yhteensä noin 65 milj. mk vuonna 1993.

16. Sosiaalipolitiikkaa

EU:iin liittyminen ei muuta juuri lainkaan maataloustuottajia koskevaa sosiaalipoliittista lainsäädäntöä. Unionilla ei ole mitään yhtenäistä sosiaalipoliittista ohjelmaa, ainoastaan jossain määrin minimiluonteisia määräyksiä, jotka eivät vaikuta maamme sosiaalipolitiikkaan. Niinpä viljelijöiden sosiaaliturvan kehittäminen on edelleen maamme oma tehtävä.

Viljelijä on sekä yrittäjä että työntekijä. Yleiset työntekijää koskevat sosiaalipoliittiset lait eivät koske häntä, minkä takia on kehitetty omaa viljelijäväestön sosiaalilainsäädäntöä. Siitä on päätetty tavallisimmin maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Vastuu sosiaaliturvan kustannuksista jakautuu valtion ja viljelijöiden kesken. Tärkeimmät lait koskevat eläketurvaa, sairaus- ja tapaturmakorvausta, vuosilomaa ja sijaisapua.

Maatalousyrittäjien työeläke (MYEL) on lakisääteinen ja verrattavissa muiden sektoreiden työeläkkeisiin. Viljelijä maksaa vakuutusmaksua MYEL-työtulonsa perusteella, joka muodostuu pääasiassa tilan pinta-alan mukaan. MYEL-vakuutetuilla on oikeus mm. vanhuus-, varhennettuun vanhuus-, osa-aika-, työkyvyttömyys-, työttömyys- sekä yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Eläkkeen suuruus määräytyy viljelijän maksamien vakuutusmaksujen perusteella. Valtio osallistuu viljelijöiden eläkkeiden rahoitukseen. Koska vakuutettujen lukumäärä on vähentynyt ja eläkkeitä saavien määrä on kasvanut, valtion osuus MYEL-eläkemenoista on nykyisin noin 80 prosenttia.

Sukupolvenvaihdoseläke täydentää varsinaista eläkelakia. Sen tarkoituksena on pääasiassa edistää maatalousyrittäjien keski-ikä alentamista ja saada ammatin piiriin ammattitaitoisia viljelijöitä.

Sukupolvenvaihdoseläkettä voi saada 55 vuotta täyttänyt viljelijä. Eläkkeen saannin ehtona on edelleen, että tilan toiminnan katsotaan olevan kannattavaa. Eläkkeen suuruus määräytyy käytännössä samoin kuin työkyvyttömyyseläke ja siihen sovelletaan samoja määräyksiä kuin muihinkin varhaiseläkkeisiin. Kauppahinta vai-

kuttaa myös eläkkeen suuruuteen. Tällä pyritään estämään kauppahintojen nousua ja saamaan ne vastaamaan tilan tuottoarvoa.

Eläkejärjestelmiin voidaan lukea myös luopumisjärjestelmä, joka tuli voimaan vuoden 1993 alussa ja joka korvasi aikaisemman luopumiseläkelain. Sen tavoitteena on maatalouden rakenteen parantaminen ja maataloustuotannon supistaminen, sillä eläkkeen saannin ehtona on tuotannon lopettaminen.

Viljelijä saa sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä korvausta yleisen *sairausvakuutuslain* mukaan.

Vuonna 1982 tuli voimaan maatalousyrittäjien *tapaturmavakuutuslaki* (MaTa). MaTa-vakuutus liitetään automaattisesti MYEL-vakuutukseen. Vakuutetuilla on oikeus tapaturman ja ammattitautien seurauksena kulukorvauksiin, päivärahaan ja eläkkeisiin. Lakisääteisesti vakuutetuilta peritään vakuutusmaksu.

Vuonna 1988 sovittiin *ryhmähenkivakuutuksen* toteuttamisesta viljelijäväestölle. Se parantaa omaisten toimeentuloturvaa edunjäntäjän kuollessa.

Kotieläintaloutta harjoittavat viljelijät voivat saada *vuosilomaa* 22 päivää. Kunnan velvollisuus on järjestää viljelijälle lomittaja loman ajaksi. Valtio hoitaa järjestelmän rahoituksen.

Viljelijä voi saada *sijaisapua* mm. sairauden, tapaturman, kuntoutuksen, asevelvollisuuden tai synnytyksen takia. Äitiysloman aikaista sijaisapua on saanut 320 päivää vuoden 1991 alusta alkaen. Viljelijältä peritään sijaisavusta maksu, joka määräytyy hänen tulojensa ja perheen koon perusteella.

Karjataloustyö ei salli viikonlopun pitämistä samalla tavalla kuin muissa ammateissa, joten työviikko on seitsenpäiväinen. *Viikkovapajärjestelmä* on tarkoitettu vapauttamaan viljelijä jatkuvasta työsidonnaisuudesta. Viljelijä voi saada viikkovapaa enintään 12 päivää vuodessa. Viikkovapaa on viljelijälle maksullinen ja maksu määräytyy hänen kotieläinmääränsä mukaan. Vain noin 20 prosenttia viikkovapaaseen oikeutetuista viljelijöistä on käyttänyt palveluja hyväkseen.

Viljelijöiden *työterveyshuolto* aloitettiin vuonna 1980. Työterveyshuolto on ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa ja siihen kuuluvat työpaikkaselvitykset ja terveystarkastukset. Viljelijä maksaa 50 prosenttia terveystarkastuksesta aiheutuvista kustannuksista ja Kansaneläkelaitos ja valtio vastaavat lopuista.

Sosiaaliturvamaksut maksetaan valtion budjetin kautta kokonaisuudessaan.

IV YHTEENVETO

Jo toisena vuonna peräkkäin kesä oli suosiollinen viljelijöille. Hehtaarisadot olivat lähes yhtä suuret kuin edellisenä vuonna ja osittain jopa kaikkien aikojen korkeimpia. Kesäkuu oli viileä, mutta se edisti viljojen orastumista. Vaikka heinäkuu oli hyvin kuiva ja lämmin, viljasato ei siitä kärsinyt paljoakaan. Keskimääräinen hehtaarisato oli 3 201 ry/ha ja koko sato 5 260 milj. ry eli noin 3 % pienempiä kuin vuonna 1993, mutta selvästi trendiarvon yläpuolella. Viljelty peltoala oli 1.67 milj. ha eli 1.0 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Kesannoituna pellosto oli noin puoli miljoonaa hehtaaria.

Kotieläintuotanto kääntyi lievään nousuun viime vuonna. Voimakkaita tuotannonrajoitustoimia ei ollut käytössä, ja kun aikaisempia sopimuksia purkautui jossain määrin, niin maidon ja kananmunien tuotanto kasvoi hieman.

Meijeriin tullut maitomäärä kasvoi noin 2 %. Maidonlähettäjien määrän väheneminen oli paljon pienempi kuin aikaisemmin, joskin runsas 1 000 maidontuottajaa lopetti tuotannon. Lehmien lukumäärä on hieman alentunut, mutta keskituotosten kasvu nosti tuotantoa. Vuoden loppupuolella ei ollut varsinaisesti mitään kiintiöintiä, mikä osaltaan selittää tuotannon kasvua.

Lihantuotanto säilyi suurin piirtein ennallaan. Sianlihan tuotanto oli sama kuin vuonna 1993. Teuraspainoja rajoitettiin edelleen markkinoimismaksulla. Keskimääräiset teuraspainot nousivat kuitenkin hieman ja vaikka eläinmäärät alenivat hieman, kokonaistuotanto säilyi edellisvuoden tasolla. Naudanlihan tuotanto kasvoi jonkin verran.

Siipikarjanlihan tuotanto on kasvanut tasaisesti lukuunottamatta vuoden 1993 pientä taan-

tumaa. Vuonna 1994 tuotanto kasvoi huomattavasti, noin 11 %.

Kananmunien tuotanto kasvoi runsaan prosentin. Ylituotannon vaikeudet paljastuivat heti vuoden 1995 alussa tuottajahintojen pudottua hyvin voimakkaasti.

Maataloustuloratkaisut menivät viime vuonna lähes huomaamatta. Käytössä oli ensimmäistä (ja viimeistä vuotta) uusi markkinajärjestelmälaki, jolla korvattiin aikaisempi maataloustulolaki. Uusi markkinajärjestelmä muistuttaa EU:n käyttämää hintajärjestelmää. Päätuotteille asetettiin tavoitehintaa ja minimihintaa, joista jälkimmäinen oli pohjana päätettäessä vientituesta. Tuontia suojattiin tuontimaksulain avulla.

Uuden lain mukaan kustannusten kompensointi ei ollut enää yhtä automaattinen kuin aikaisemmin, vaan siitä päättäminen jäi neuvottelijoiden tehtäväksi. Koska taloudellinen tilanne oli vakava, eikä muillakaan kansantalouden sektoreilla nostettu palkkoja, maatalouskin jäi ilman maataloustulon korotuksia. Hintapoliittista tukea nostettiin hieman, mutta se liittyi yleensä tuen maksamista koskeviin järjestelyihin, eikä ollut todellinen tulokorotus.

Maataloustulo nousi noin 26 % vuonna 1994. Syynä oli erityisesti viljan markkinoille tulleiden määrien kasvu. Myös maidontuotannon kasvu vaikutti myönteisesti tulokehitykseen. Tuottajahinnat alenivat vajaan prosentin, mutta toisaalta myös tuotantopanosten hinnat alenivat, jopa noin 6 %. Maataloustulo putosi vuonna 1993 huomattavasti, joten nousu palautti maataloustulon normaalille tasolle.

Vuoden tärkeä asia oli liittyminen EU:iin. Neuvottelutulos kiinnosti aivan vuoden alku-

puolella. Sopimuksen mukaan Suomi voi maksaa kansallista tukea 62. leveysasteen pohjoispuolella ja siihen läheisesti liittyvillä alueilla. Ympäristötuen avulla on mahdollista osittain korvata tulomenetyksiä myös aivan maan eteläisissä osissa.

Siirtymäkaudella maksetaan aluksi kompensatio varastojen arvon alenemisesta. Sen lisäksi kompensoidaan aikaisemmin aiheutuneita kustannuksia vielä parin siirtymävuoden aikana. Paljon polemiikkia aiheuttaneen siirtymäkauden hintatuen osalta päädyttiin tulokseen, jonka mukaan hintatukea maksetaan lähes kaikille tuotteille vuonna 1995. Tuen kokonais-

määrä pysyy kuitenkin liittymissopimuksen yhteydessä hyväksytyyn kansallisen tukipaketin puitteissa.

Maatalous siirtyi vuoteen 1995 hyvin odotavissa ja epävarmoissa tunnelmissa. Markkinahinnat alenivat uuden vuoden alkupäivinä jopa enemmän kuin oli odotettu. Useimmissa arvioissa on tultu siihen tulokseen, että maidon tuottajat voisivat selviytyä parhaiten integraatiosta, kun sen sijaan sianlihan ja kananmunien kannattavuus näytti ensi tietojen valossa hyvin huonoilta. Myös viljanviljelijöitä näyttää odottavan melkoinen tulojen pudotus.

Kurssit:

1 ecu = 5.82 mk

1 vihreä ecu = 7.02 mk

Taulukoissa käytetyt symbolit:

e Ennakko

- Ei mitään ilmoitettavaa

.. Tietoa ei ole saatu

Lähteitä:

Maataloustilastolliset kuukausikatsaukset, Tietopalvelukeskus

Tilastokatsauksia, Tilastokeskus

Tilastollinen vuosikirja 1994, Tilastokeskus

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tilastot

Taloudellinen katsaus 1994, Valtiovarainministeriö

Elintarviketieto - Food Facts Oy:n tilastot

Maatalous 2000. Komiteamietintö 1987:24.

Suomen säädöskokoelma

Kettunen, L. & Niemi, J. 1994. Suomen EU-maatalousratkaisu ja kansalliset tuet. MTTL.

Pyökkönen, P. 1994. Maatilatalouden pääomahuolto ja rahoitusongelmat. PTT.

Liitetaulukko 1. Maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi ja maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi alaindekseineen (1970=100).

	Tuottaja-hintaindeksi	Tuotantopanosten hintaindeksi			Rakennuskustannusindeksi
		Yhteensä	Tarvikehintaindeksi	Kone- ja kalustokustannusindeksi	
1977	229.4	273.6	267.3	258.1	281.4
1978	242.5	285.4	273.8	282.2	294.9
1979	257.2	304.3	282.8	308.7	325.6
1980	288.2	341.7	318.0	341.2	372.1
1981	324.5	394.0	384.9	374.6	400.8
1982	370.0	427.5	423.2	404.0	424.2
1983	394.8	464.2	461.3	445.7	454.3
1984	419.6	501.7	504.0	474.1	479.2
1985	448.4	527.0	531.4	495.9	499.6
1986	456.5	518.6	506.4	517.7	517.1
1987	463.7	522.8	499.5	534.1	535.1
1988	480.7	537.5	496.9	561.9	563.4
1989	500.0	566.5	518.1	590.2	602.5
1990	500.0	607.6	557.4	630.4	647.2
1991	481.5	634.9	600.9	632.3	656.9
1992	478.0	652.6	616.5	656.2	639.4
1993	476.5	658.6	626.5	712.4	638.1
1994 ^{e)}	476.5	638.0	639.3	723.0	653.6

Liitetaulukko 2. Eräitä lukuja maatalouden rakenteesta.

	Tilojen ¹⁾ määrä 1000 kpl	Tilojen ¹⁾ keskikoko, ha	Maidon- lähettäjien lkm 1000 kpl	Maatalouden työlliset ²⁾ 1000 henkeä	% koko työvoimasta
1977	237.7	10.43	112	278	12.5
1978	232.8	10.60	104	261	11.9
1979	229.3	10.78	98	251	11.1
1980	224.7	10.96	91	251	10.8
1981	218.9	11.16	85	250	10.6
1982	212.6	11.42	78	255	10.7
1983	208.2	11.63	74	246	10.3
1984	203.9	11.85	70	242	10.0
1985	200.5	12.07	66	228	9.4
1986	195.4	12.38	63	218	9.0
1987	192.2	12.59	58	206	8.5
1988	189.0	12.77	53	197	8.1
1989	..	..	48	179	7.2
1990	199.4	12.76	45	170	6.9
1991	200.0	12.90	40	166	7.1
1992	197.6	13.05	36	157	7.2
1993	191.9	13.46	35	146	7.2
1994 ^{e)}			34		

¹⁾yli 1 pelto ha.

²⁾Lähde: Työpoliittinen Aikakauskirja, Työministeriö Suunnittelusihteeristö

^{e)}ennakko

Liitetaulukko 3. Eläinten lukumäärä kesäkuun laskennan mukaan sekä lehmien keskituotos.

	Lehmiä 1000 kpl	Keskituotos l/lehmä	Sikoja 1000 kpl	Kanoja 1000 kpl
1974	818.5	3856	1048.9	5803.2
1975	773.2	3997	1036.1	5943.3
1976	763.1	4200	1053.9	6333.2
1977	751.6	4197	1143.3	6245.1
1978	742.0	4260	1244.7	6046.4
1979	730.1	4336	1288.7	6029.4
1980	719.5	4478	1410.2	6040.7
1981	700.8	4450	1467.1	5200.2
1982	689.2	4493	1475.3	5291.5
1983	663.1	4778	1440.7	5440.4
1984	659.5	4799	1381.8 ¹⁾	6025.3
1985	627.7	4812	1295.2 ¹⁾	5922.4
1986	606.8	4935	1322.7 ¹⁾	5532.1
1987	589.0	4905	1341.9 ¹⁾	5341.6
1988	550.6	4990	1305.1 ¹⁾	5237.6
1989	506.6	5246	1290.7 ¹⁾	4923.3
1990	489.9	5547	1394.1 ¹⁾	4844.8
1991	445.6	5619	1344.3 ¹⁾	4138.0
1992	428.2	5613	1297.9 ¹⁾	3968.9
1993	426.4	5648	1272.7 ¹⁾	4024.9
1994	416.7	.. ^{e)}	1298.3 ¹⁾	4089.8

¹⁾Lukuun sisältyvät myös meijereiden siat.

^{e)}ennakko

Liitetaulukko 4. Lannoitteiden myynti (kg/ha).

	N	P	K
1974-75	85.8	34.2	53.9
1975-76	79.6	29.5	47.6
1976-77	65.4	25.0	41.1
1977-78	69.1	25.8	43.3
1978-79	76.9	27.8	47.4
1979-80	83.3	28.0	50.2
1980-81	82.4	27.8	49.3
1981-82	78.7	26.8	47.5
1982-83	91.4	29.9	53.8
1983-84	90.7	30.9	55.9
1984-85	88.9	30.8	56.5
1985-86	90.0	30.2	55.5
1986-87	94.4	31.0	56.5
1987-88	98.2	32.0	59.3
1988-89	100.3	29.7	56.1
1989-90	111.5	30.7	57.6
1990-91	109.4	26.3	53.4
1991-92	92.8	19.9	39.7
1992-93	94.3	19.4	39.8
1993-94	94.1	19.0	40.0

Liitetaulukko 5. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto käyvin hinnoin, milj. mk.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ^{e)}
Kasvinviljelytuotto						
- Ruis	163.3	448.5	430.8	492.6	121.5	89.8
- Vehnä	659.6	1028.5	1415.0	954.7	938.4	577.6
- Ohra	1266.0	1435.8	1552.8	1510.9	1730.6	1409.8
- Kaura	571.8	901.6	1377.3	997.3	865.5	887.3
- Ruokaperuna	517.9	457.9	313.4	359.7	489.7	331.2
- Teollisuusperuna	223.7	260.9	226.2	164.8	163.1	180.4
- Siemenperuna	10.7	10.8	9.3	6.2	7.9	6.9
- Sokerijuurikas	489.2	555.2	545.8	472.2	475.3	475.6
- Öljykasvit	461.7	515.5	526.6	439.9	326.3	416.5
- Herne	13.6	16.3	19.3	28.4	32.7	23.9
- Nurmikasvien siemenet	44.3	47.1	62.4	44.7	21.3	13.1
YHTEENSÄ	4422.0	5678.2	6478.8	5471.4	5172.4	4412.1
Puutarhatuotto						
- Juurikasvit	126.9	93.3	94.0	110.5	76.8	86.2
- Vihannekset	533.9	604.7	571.2	554.4	561.5	560.5
- Marjat	119.7	164.0	192.9	155.0	187.7	181.8
- Hedelmät	44.2	53.3	20.0	21.2	22.9	24.5
YHTEENSÄ	824.7	915.3	878.1	841.1	848.9	853.0
Kotieläintuotto						
- Maito	7638.3	8170.6	8439.2	7730.4	7391.6	7615.6
- Naudanliha	3411.1	3520.9	3794.7	3582.6	3522.6	3117.6
- Pikkuvassikanliha	1.1	0.8	0.5	0.5	0.3	0.3
- Sianliha	2924.5	3141.2	3302.0	2942.3	2869.9	2751.1
- Lampaanliha	36.3	37.1	43.2	38.1	41.6	43.7
- Hevosenliha	14.6	15.6	17.3	18.5	21.3	17.9
- Siipikarjanliha	365.4	392.6	438.6	494.8	449.9	423.1
- Kananmunat	848.3	889.1	902.3	793.4	806.9	807.4
- Villa	1.6	2.4	2.4	2.5	3.1	3.6
- Eläinten vienti	10.6	6.6	9.9	1.2	2.5	2.0
YHTEENSÄ	15251.7	16177.0	16950.2	15604.2	15109.6	14782.3
TUOTANTO YHTEENSÄ	20498.4	22770.6	24307.1	21916.8	21130.9	20047.4
Vuokratulot						
- Tuotantovälineistä	469.4	511.7	581.1	461.5	460.4	465.1
- Rakennuksista ja maasta	166.9	175.1	184.9	175.1	180.7	169.8
YHTEENSÄ	636.3	686.8	766.0	636.6	641.1	634.9
Tuet						
- Viljelmäkoon mukainen tuki	644.6	1340.9	961.5	840.3	758.6	678.6
- Kotieläinluvan mukainen tuki	145.3	180.5	191.8	188.8	206.9	203.7
- Rehuviljan tuotantopalkkio	39.6	42.0	45.7	33.6	27.4	25.2
- Käynnistystuki	132.0	116.0	107.0	97.2	85.3	61.4
- Emolehmäpalkkiot		10.0	20.3	27.0	37.8	47.5
- Hehtaarituki			564.1	827.0	1116.3	959.3
YHTEENSÄ	961.5	1689.4	1890.4	2013.9	2232.4	1975.6
Tuotannon tasapainott. toimenpiteistä aih. korvaukset						
- Tuotannon muutossopimukset (4a§)			7.8	5.1	3.1	1.7
- Maidontuotannon vähent.sop.	142.8	141.2	140.5	335.9	330.8	197.6
- Kananmunatuotannon vähent.sop.	0.8	12.8	41.8	61.4		
- Kotieläintalouden vähent.sop.	31.8	22.7				
- Naudanlihan tuotantosopimukset	5.3	2.2				
- Kesannoimissopimukset	209.3	375.5	347.3	729.3	567.8	457.9

Liitetaulukko 5, jatkoa.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ^{e)}
- Luomusopimuspalkkiot			16.5	29.4	40.5	32.0
- Herneen tuotantosopimus				23.5	27.4	13.1
- Viherheinän tuotantosopimus				0.3	0.9	1.1
YHTEENSÄ	390.0	554.4	553.9	1184.9	970.5	703.3
Satovahinkokorvaukset	1541.4	128.9	8.1	4.6	15.0	133.0
KOKONAISTUOTTO YHTEENSÄ	24027.5	25830.1	27525.5	25756.8	24989.9	23494.3
Kustannukset						
- Väkilannoitteet	1605.9	1674.1	1681.7	1509.9	1579.6	1691.9
- Maatalouskalkki	119.0	130.4	146.3	118.6	85.2	145.5
- Väkirehut						
- seokset	3069.4	3488.5	3056.3	2966.0	2655.5	2584.0
- muut	122.0	126.2	87.8	38.7	42.0	39.3
- Rehunsäilöntäaineet	145.2	152.1	162.3	142.8	122.6	93.2
- Kasvinsuojeluaineet	291.9	342.6	308.6	328.4	289.1	289.2
- Ostosiemenet	601.9	520.6	388.7	317.2	260.9	304.4
- Poltto- ja voiteluaineet	492.2	564.3	709.6	633.3	663.4	792.6
- Sähkö	369.5	348.3	386.2	411.7	434.3	477.0
- Maatalouden poltto- ja tarvepuu	126.9	131.8	140.5	77.9	67.7	61.1
- Eläinten välityskustannus	45.8	47.3	53.6	55.6	55.4	52.7
- Yleismenot	1342.2	1416.4	1526.1	1639.7	1681.9	1757.1
- Palkkakustannus						
- palkat	363.2	406.4	418.2	456.5	441.7	400.0
- sosiaalikulut	204.3	247.7	273.1	283.2	280.4	282.2
- Kone- ja kalustokustannus						
- poistot	3056.0	3189.0	3380.0	3269.0	3193.0	3224.0
- kunnossapito	807.8	868.5	936.0	876.8	961.2	1029.4
- Työvälineet ja laitteet	144.4	156.4	168.4	154.3	157.1	167.3
- Rakennuskustannus						
- poistot	919.0	991.0	1082.0	1120.0	1108.0	1114.0
- kunnossapito	255.9	279.7	318.9	326.7	304.2	305.7
- Salaojat, sillat, yms.						
- poistot	235.0	257.0	282.0	285.0	301.0	259.0
- kunnossapito	177.8	198.9	169.2	163.4	161.2	132.5
- Velkojen korot	1338.0	1540.4	1688.5	1882.1	1896.0	1784.7
- Eläinten tuonti	3.1	4.0	6.7	5.5	5.7	6.0
- Vuokramenot						
- tuotantovälineistä	298.3	316.2	358.5	297.0	289.4	286.8
- rakennuksista ja maasta	270.0	308.0	346.0	335.2	339.3	350.8
- Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus						
- tapaturmavakuutusmaksusta	34.9	45.9	58.9	48.5	42.9	40.0
- sijaisavusta	17.1	16.5	20.1	25.6	25.0	36.7
- viikkovapaasta	12.6	12.4	13.7	17.2	17.0	12.6
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	16469.2	17780.6	18168.0	17785.7	17460.5	17719.7
TUOTTO	24027.5	25830.1	27525.5	25756.8	24989.9	23494.3
KUSTANNUS	16469.2	17780.6	18168.0	17785.7	17460.5	17719.7
MAATALOUSTULO	7558.3	8049.5	9357.5	7971.0	7529.4	5774.6

^{e)}ennakko

Liitetaulukko 6. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto vuoden 1990 hinnoin, milj. mk.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ^{e)}
Kasvinviljelytuotto						
- Ruis	172.4	434.1	430.8	533.2	140.6	132.5
- Vehnä	752.3	1008.4	1415.0	1108.8	1105.5	683.3
- Ohra	1294.5	1399.9	1552.8	1657.5	1849.5	1526.5
- Kaura	597.2	872.0	1377.3	1107.8	962.9	989.6
- Ruokaperuna	269.1	328.9	313.4	337.6	304.4	290.2
- Teollisuusperuna	233.9	263.8	226.2	146.1	174.4	190.6
- Siemenperuna	10.9	10.8	9.3	6.1	7.4	7.7
- Sokerijuurikas	487.2	512.4	545.8	532.9	509.5	469.8
- Öljykasvit	481.4	512.5	526.6	465.2	381.7	520.0
- Herne	15.2	15.9	19.3	34.0	37.8	28.3
- Nurmikasvien siemenet	29.3	43.0	62.4	50.1	20.6	15.2
YHTEENSÄ	4343.6	5401.8	6478.8	5979.3	5494.3	4853.8
Puutarhatuotto						
- Juurikasvit	126.3	116.5	94.0	108.1	76.5	84.3
- Vihannekset	538.3	563.0	571.2	552.7	569.9	529.6
- Marjat	166.0	177.6	192.9	171.4	209.2	164.6
- Hedelmät	37.2	44.1	20.0	25.4	31.5	28.5
YHTEENSÄ	867.8	901.2	878.1	857.6	887.1	807.0
Kotieläintuotto						
- Maito	8260.8	8272.8	8439.2	7615.6	7388.3	7341.6
- Naudanliha	3578.8	3442.3	3794.7	3908.1	3767.1	3415.5
- Pikkuvasikanliha	1.1	0.8	0.5	0.5	0.3	0.3
- Sianliha	2988.9	3078.6	3302.0	3126.5	3109.2	2987.8
- Lampaanliha	41.3	38.1	43.2	40.6	47.3	51.4
- Hevosenliha	215.5	15.8	17.3	20.6	27.3	25.9
- Siipikarjanliha	367.6	400.2	438.6	493.6	473.6	458.2
- Kananmunat	905.8	892.8	902.3	790.1	797.2	823.2
- Villa	2.6	2.3	2.4	2.3	2.4	2.8
- Eläinten vienti	11.6	6.8	9.9	1.3	2.6	2.1
YHTEENSÄ	16174.1	16150.6	16950.2	15999.2	15615.2	15108.9
TUOTANTO YHTEENSÄ	21385.5	22453.6	24307.1	22836.1	21996.6	20769.7
Vuokratulot						
- Tuotantovälineistä	513.5	534.6	581.1	446.3	448.8	446.0
- Rakennuksista ja maasta	180.8	180.8	184.9	174.1	175.8	158.2
YHTEENSÄ	694.2	715.4	766.0	620.4	624.6	604.2
Tuet						
- Viljelmäkoon mukainen tuki	698.1	1384.3	961.5	835.6	738.0	632.3
- Kotieläinluvun mukainen tuki	157.4	186.3	191.8	187.8	201.3	189.8
- Rehuviljan tuotantopalkkio	42.9	43.4	45.7	33.4	26.7	23.4
- Käynnistystuki	143.0	119.8	107.0	96.6	83.0	57.2
- Emolehmäpalkkiot		10.3	20.3	26.9	36.8	44.3
- Hehtaarituki			564.1	822.4	1086.0	893.9
YHTEENSÄ	1041.3	1744.1	1890.4	2002.7	2171.8	1840.9
Tuotannon tasapainott. toimenpiteistä aih. korvaukset						
- Tuotannon muutossopimukset (4a§)			7.8	5.1	3.0	1.6
- Maidontuotannon vähent.sop.	154.7	145.8	140.5	334.0	321.8	184.1
- Kananmunatuotannon vähent.sop.	0.9	13.2	41.8	61.1		
- Kotieläintalouden vähent.sop.	34.4	23.4				
- Naudanlihan tuotantosopimukset	5.7	2.3				
- Kesannoimissopimukset	226.7	387.7	347.3	725.3	552.4	426.7

Liitetaulukko 6, jatkoa.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ^{e)}
- Luomusopimuspalkkiot			16.5	29.2	39.4	29.8
- Herneen tuotantosopimus				23.4	26.7	12.2
- Viherheinän tuotantosopimus				0.3	0.9	1.0
YHTEENSÄ	422.4	572.3	553.9	1178.3	944.2	655.4
Satovahinkokorvaukset	1669.4	133.1	8.1	4.6	14.6	123.9
KOKONAISTUOTTO YHTEENSÄ	25212.8	25618.5	27525.5	26642.1	25751.8	23994.1
Kustannukset						
- Väkilannoitteet	1754.7	1802.2	1681.7	1209.2	1148.1	1226.7
- Maatalouskalkki	129.2	133.7	146.3	111.5	81.0	136.2
- Väkirehut						
- seokset	3370.0	3647.4	3056.3	2966.3	2729.4	2626.4
- muut	141.2	138.4	87.8	40.0	42.7	39.2
- Rehunsäilöntäaineet	150.6	157.4	162.3	139.4	143.3	106.6
- Kasvinsuojeluaineet	305.3	357.1	308.6	308.7	241.7	229.7
- Ostosiemenet	648.3	542.6	388.7	327.6	289.0	338.0
- Poltto- ja voiteluaineet	689.4	678.2	709.6	613.1	609.2	600.0
- Sähkö	405.9	373.8	386.2	404.1	417.6	425.0
- Maatalouden poltto- ja tarvepuu	145.9	140.0	140.5	82.4	82.4	80.0
- Eläinten välityskustannus	51.1	52.3	53.6	51.6	50.9	46.5
- Yleismenot	1455.1	1426.6	1526.1	1634.8	1632.9	1630.0
- Palkkakustannus						
- palkat	442.0	438.6	418.2	408.0	385.2	356.7
- sosiaalikulut	248.6	267.3	273.1	253.1	244.5	251.7
- Kone- ja kalustokustannus						
- poistot	3388.0	3375.0	3380.0	3322.0	3143.0	2907.0
- kunnossapito	917.0	939.9	936.0	826.4	855.9	850.0
- Työvälineet ja laitteet	162.1	167.0	168.4	153.8	150.9	148.1
- Rakennuskustannus						
- poistot	1055.0	1064.0	1082.0	1103.0	1121.0	1130.0
- kunnossapito	293.9	300.4	318.9	321.9	307.9	310.0
- Salaojat, sillat, yms.						
- poistot	270.0	276.0	282.0	285.0	291.0	293.0
- kunnossapito	204.0	213.7	169.2	163.4	156.0	150.0
- Velkojen korot	1692.8	1788.5	1688.5	1717.3	1734.5	1583.4
- Eläinten tuonti	3.4	4.1	6.7	5.6	5.7	6.4
- Vuokramenot						
- tuotantovälineistä	326.4	330.4	358.5	287.2	282.1	275.0
- rakennuksista ja maasta	292.4	318.0	346.0	333.3	330.1	326.9
- Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus						
- tapaturmavakuutusmaksusta	37.8	47.4	58.9	48.2	41.7	37.3
- sijaisavusta	18.5	17.0	20.1	25.5	24.3	34.2
- viikkovapaasta	13.6	12.8	13.7	17.1	16.5	11.7
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	18612.2	19009.7	18168.0	17159.7	16558.4	16155.7
TUOTTO	25212.8	25618.5	27525.5	26642.1	25751.8	23994.1
KUSTANNUS	18612.2	19009.7	18168.0	17159.7	16558.4	16155.7
MAATALOUSTULO	6600.6	6608.8	9357.5	9482.3	9193.4	7838.4

^{e)}ennakko

Liitetaulukko 7. Maataloustuotteiden tavoitehinnat vuosina 1972 - 1994.

	Ruis ¹⁾ (Etelä- alue) p/kg	Vehnä ¹⁾ p/kg	Maito ²⁾ p/l	Naudan- liha ⁴⁾ (kaikki) mk/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat ³⁾ mk/kg	Rehu- ohra ¹⁾ p/kg	Rehu- kaura ¹⁾ p/kg	Lampaan- liha ⁵⁾ mk/kg
1.4.1972	66.00	62.00	59.00	6.48	4.42	3.50			
1.4.1972 ⁶⁾	68.85	65.00	65.67	6.54	4.44	3.50	(44.09)	(39.89)	(5.23)
1.5.1973	72.85		71.67	7.54	5.01	3.85	46.09	41.89	7.54
1.4.1974	78.85	70.50	80.00	8.51	5.55	4.25	53.09	48.89	9.04
1.9.1974			84.67		5.88	4.48			
1.4.1975 ⁷⁾	94.85	85.00	87.67	9.76	7.21	5.38	68.09	63.89	11.04
1.9.1975			92.67		7.46	5.52			
1.12.1975				9.85		5.38			
1.3.1976	97.85	87.00	108.70	10.35	8.01	5.52	72.09	65.89	12.04
1.3.1977 ⁸⁾		90.00	119.20	11.75	8.78		76.09	69.89	14.04
1.9.1977			123.20	13.65	9.11				15.94
1.5.1978			126.20						
1.9.1978	104.85	96.00	130.90	14.05	9.36	5.87	78.59	72.39	16.54
1.2.1979 ⁹⁾	114.85	106.00	134.60	14.40	9.66	6.17	83.59	77.39	17.04
1.9.1979	124.85	114.00		14.90		6.30			17.54
1.4.1980	159.00	148.00	146.60	16.40	10.31	6.85	101.00	94.50	19.10
1.9.1980	161.00	150.00	152.60	17.14	10.91	7.25	103.00	96.50	20.00
1.3.1981	177.00	164.00	160.60	18.69	11.86	7.85	123.00	114.50	21.50
1.9.1981	187.00	172.00	171.90	19.44	12.31	8.20	128.00	119.50	22.30
1.3.1982	207.00	190.00	182.90	20.44	13.01	8.75	142.00	133.50	23.40
1.9.1982			188.90	20.73	13.14	8.88			23.80
1.9.1982 ¹⁰⁾	202.70	185.80					138.00	129.50	
1.3.1983			197.20	21.56	13.68	9.23			24.80
1.4.1983	220.70	204.80	202.70	22.01	13.98	9.46	151.00	141.50	25.30
1.9.1983			205.70	22.31	14.18	9.60			
1.3.1984	231.00	211.00	212.70	23.01	14.68	9.90	156.00	146.00	
1.4.1984	245.00	218.00	216.70	23.31	14.98	10.05	161.00	150.00	25.60
1.9.1984			221.60	23.91	15.38	10.20			26.15
1.3.1985	264.00	231.00	228.60	24.67	16.05	10.50	170.00	158.00	
1.9.1985			230.10						
1.1.1986						9.00			
1.4.1986	270.00	233.00	232.00	24.97	16.25	8.80			25.15
1.3.1987			234.50	25.10	16.30				24.65
1.4.1988	300.00	243.00	244.50	26.10	17.00	9.10	175.00	166.00	25.90
1.1.1989			259.50						
1.3.1989	310.00	251.00	269.00	27.80	17.95	9.20	178.00	176.00	27.45
1.3.1990 ¹¹⁾			277.00	28.22	18.06	9.20	180.00	175.00	27.88
1.3.1991			282.00	28.42			182.00	172.00	
1.9.1991	290.00	231.00							
1.5.1992				27.92					
1.7.1993	285.00	226.00					177.00	167.00	
1.7.1994	306.20	249.60	282.00	27.92	18.06	9.20	192.10	182.40	27.88
1.7.1994 ¹²⁾ t	286.00	229.00	282.00	27.92	18.06	9.20	172.00	162.00	27.88
v	266.00	213.00	276.00	25.40	17.15	8.83	160.00	151.00	-

Viittaukset ks. seuraava sivu

Alaviitteet liitetaulukoon 7.

¹⁾ Viljan hinta 1.4.72 alkaen tammikuun hinta, sitä ennen syyskuun hinta. Voimassa satokauden alusta lukien. Sato-
vuodesta 1983/84 alkaen viljan tavoitehinnat tilatasolla. Tätä ennen VV:n tukkuostohintoja.

²⁾ Maidon hinta 4 %:sta maidosta p/kg ja vuodesta 1973 alkaen keskirasvaisesta maidosta p/l ilman tuotantoavustusta.
Maidon tavoitehintaa nostettiin 1.1.1989 alkaen siirtämällä 15 p/l jälkittilistä.

Maidolle maksettu valtion varoista lisähintaa meijerien vastaanottamasta maidosta

1.9. 1988 alkaen	23.5 p/l	37 000 litraan asti, sen yli menevältä osalta	12.0 p/l	150 000 litraan asti
1.3.1989 alkaen	30.0 p/l	37 000 "	15.0 p/l	150 000 "
1.9.1989 alkaen	30.0 p/l	50 000 "	15.0 p/l	150 000 "
1.4.1991 alkaen	ks. liitetaulukko 8.			

Porrastetun lisähinnan maksamisen perustana oleva maitomäärä lasketaan vuosijaksoittain 1.9. alkaen.

³⁾ Vuoden 1988 syyskuun alusta lukien maksetaan kananmunista lisähintaa seuraavasti:

a) Tuotantokiintiö 0 - 10 000 kg

	Lapin ja Oulun läänit	Muulla maassa
1.9.1988 alkaen	2.90 mk/kg	2.55 mk/kg
1.3.1989 alkaen	3.35 mk/kg	2.95 mk/kg
1.3.1990 alkaen	3.74 mk/kg	3.34 mk/kg
1.10.1990 alkaen	3.94 mk/kg	3.54 mk/kg
1.1.1991 alkaen	4.24 mk/kg	3.84 mk/kg
1.1.1993 alkaen	4.19 mk/kg	3.79 mk/kg
7.4.1993 alkaen	3.89 mk/kg	3.49 mk/kg

b) Tuotantokiintiö 1.1.1988 alkaen 10 001 - 100 000 kg ja 1.1.1991 alkaen 10 001 - 80 000 kg

1.9.1988 alkaen	2.05 mk/kg	2.05 mk/kg
1.3.1989 alkaen	2.50 mk/kg	2.50 mk/kg
1.3.1990 alkaen	2.89 mk/kg	2.89 mk/kg
1.10.1990 alkaen	3.09 mk/kg	3.09 mk/kg
1.1.1991 alkaen	3.39 mk/kg	3.39 mk/kg
1.1.1993 alkaen	3.34 mk/kg	3.34 mk/kg
7.4.1993 alkaen	3.04 mk/kg	3.04 mk/kg

⁴⁾ Lisäksi maksettu valtion varoista tuotantopalkkiota

1.4.1988 alkaen	4.00 mk/kg	sonni yli 260 kg
	3.10 mk/kg	sonni 210-260 kg
	2.00 mk/kg	sonni 180-210 kg
1.3.1989 alkaen	3.10 mk/kg	hieho yli 160 kg
	1.00 mk/kg	hieho 130-160 kg
	2.00 mk/kg	sonni 190-219 kg
	3.50 mk/kg	sonni 220-269 kg
	5.00 mk/kg	sonni yli 270 kg
	1.00 mk/kg	hieho 140-169 kg
	3.50 mk/kg	hieho 170-259 kg
5.00 mk/kg	hieho yli 260	

1.5.1991 alkaen ks. liitetaulukko 9.

⁵⁾ Lisäksi maksettu tuotantopalkkiota lampaanlihasta

1.3.1989 alkaen	8.80 mk/kg	16 kg ja yli
	6.70 mk/kg	13-15 -kiloinen

1.5.1991 alkaen ks. liitetaulukko 9.

⁶⁾ Naudanlihalle ja sianlihalle uusi tilastopohja

⁷⁾ Lihan tavoitehintoja sovellettiin 1.3. alkaen

⁸⁾ Lihan tavoitehintoja sovellettiin 1.2 ja kananmunien tavoitehintaa 1.4. alkaen

⁹⁾ Lihan tavoitehintoja sovellettiin 12.1. alkaen

¹⁰⁾ Viljan hinta tilahintatasossa 1982 alkaen

¹¹⁾ Naudan-, sian- ja lampaanlihan hinta kuumapainovähennyksen poistumisen jälkeen. Kananmunilla 1A-luokan hinta.

¹²⁾ t=tavoitehintaa, v=vähimmäishintaa. Viljan hinta ostajan varastolla 1.7.1994 alkaen.

Aikaisempia vuosia koskevat alaviitteet katsauksessa Suomen maatalous vuonna 1988.

Liitetaulukko 8. Maidon tuotantotuki (p/l).¹⁾

Alue	Maitomäärä litraa								
	0 - 50 000			50 001 - 150 000			yli 150 000		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
1	99.0	95.0	97.0	84.0	80.0	82.0	69.0	65.0	67.0
2	73.0	69.0	71.0	58.0	54.0	56.0	43.0	39.0	41.0
3	62.0	58.0	60.0	47.0	43.0	45.0	32.0	28.0	30.0
4	55.0	51.0	53.0	40.0	36.0	38.0	25.0	21.0	23.0
5	46.5	42.5	45.0	31.5	27.5	30.0	16.5	12.5	15.0
6	43.0	39.0	41.0	28.0	24.0	26.0	13.0	9.0	11.0
7	36.5	32.5	35.0	21.5	17.5	20.0	6.5	2.5	5.0
8	34.5	30.5	33.0	19.5	15.5	18.0	4.5	-	3.0
9	55.0	51.0	53.0	40.0	36.0	38.0	25.0	21.0	23.0
10	30.0	26.0	28.0	15.0	11.0	13.0	-	-	-

A = 1.4.-30.9.1991 ja 1.9.1992-31.5.1993

B = 1.10.1991-31.8.1992

C = 1.6.1993 alkaen

¹⁾ Sisältää aikaisemman lisähinnan ja aluetuen.

Liitetaulukko 9. Lihan tuotantotuki (p/kg).¹⁾

Eläinlaji painolaji	Alue								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>1.5.91-30.4.1992</i>									
Sonni ja hieho 260 kg ja yli	1460	1350	1130	840	780	660	550	950	500
Sonni 220 - 259.9 kg ja hieho 170 - 259.9 kg	1310	1200	980	690	630	510	400	800	350
Sonni 190 - 219.9 kg	1160	1050	830	540	470	360	250	650	200
Kerran poikunut lehmä	350	350	350	350	350	350	350	350	350
Lammas 16 kg ja yli	2140	2000	1790	1580	1280	1280	1280	1740	950
Sika	85	75	55	40	-	-	-	40	-
<i>1.5.-31.12.1992</i>									
Sonni ja hieho 240 kg ja yli	1610	1500	1280	990	930	810	700	1100	650
Sonni 210 - 239.9 kg ja hieho 170 - 239.9 kg	1460	1350	1130	840	780	660	550	950	500
Sonni 190 - 209.9 kg	1310	1200	980	690	620	510	400	800	350
Kerran poikunut lehmä	500	500	500	500	500	500	500	500	500
Lammas 16 kg ja yli	2140	2000	1790	1580	1280	1280	1280	1740	950
Sika	85	75	55	40	-	-	-	40	-
<i>1.1.-31.5.1993</i>									
Sonni ja hieho 220 kg ja yli	1610	1500	1280	990	930	810	700	1100	650
Sonni 190 - 219.9 kg ja hieho 170 - 219.9 kg	1460	1350	1130	840	780	660	550	950	500
Kerran poikunut lehmä	400	400	400	400	400	400	400	400	400
Lammas 16 kg ja yli	2140	2000	1790	1580	1280	1280	1280	1740	950
Sika	85	75	55	40	-	-	-	40	-

Liitetaulukko 9, jatkoa.

Eläinlaji painolaji	Alue								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>1.6.1993 alkaen</i>									
Sonni ja hieho 220 kg ja yli	1660	1550	1330	1040	980	860	750	1150	700
Sonni 190 - 219.9 kg ja hieho 170 - 219.9 kg	1510	1400	1180	890	830	710	600	1000	550
Kerran poikinut lehmä	400	400	400	400	400	400	400	400	400
Lammas 16 kg ja yli	2140	2000	1790	1580	1280	1280	1280	1740	950
Sika	85	75	55	40	-	-	-	40	-

¹⁾ Sisältää aikaisemman tuotantopalkkion ja aluetuen.

Liitetaulukko 10. Siirtymäkauden lisähinnat ja tuet.

	A - C4 -alueet	Ulkosaaristo
Vuonna 1995 maksettavat lisähinnat, mk/kg		
Lehmä	1.60	1.60
Nauta, (170-220 kg)	7.31	10.84
Nauta, (yli 220 kg)*	8.81	12.80
Sika	2.81	3.31
Kananmunat	2.56	3.16
Broilerit	2.25	2.25
Kalkkuna, muu siipikarja (ei kana)	2.69	2.69
Lammas	8.53	13.00
Ruokaherne	0.24	0.24
Sokerijuurikas	0.049	0.049
Maito	0.64	0.92
Vehnä	0.24	0.24
Ruis	0.26	0.26
Mallasohra	0.17	0.17
Tärkkelysperuna	0.031	0.031

^{*) Tammi-huhtikuussa 1995 maksetaan lisäksi 2.35 mk/kg lisähintaa sonnipalkkion puuttumisen vuoksi.}

Liitetaulukko 10, jatkoa.

vuosi satovuosi	1995 1995/96	1996 96/97	1997 97/98	1998 98/99	1999 99/2000
Vuosina 1996 - 1999 maksettavat lisähinnat, mk/kg					
Maito	-	0.54	0.37	0.22	0.11
Maito (ulkosaaristo)	-	0.64	0.48	0.27	0.11
Vehnä	-	0.24	0.18	0.13	0.07
Ruis	-	0.26	0.19	0.13	0.07
Mallasohra	-	0.17	0.13	0.09	0.05
Tärkkelyseruna	-	0.028	0.021	0.013	0.008
Siirtymäkauden kotieläin- ja pinta-alaperusteiset tuet, mk/eläin, mk/ha					
Alueet A - C4, ulkosaaristoa lukuunottamatta					
Maito	Maksetaan kokonaan lisähintoina				
Hieho, sonni (12 kk ja yli)*	-	1020	650	390	180
Sonni (16 kk ja yli)*	-	1850	1280	790	510
Lehmä*	-	150	50	-	-
Uuhi, vuohi	-	340	220	150	70
Sika	-	610	460	290	160
Kana	-	35.60	26.20	16.90	8.50
Broileri	-	14.30	10.70	7.20	3.20
Kalkkuna, muu siipikarja	-	34.80	25.10	16.80	7.70
Tärkkelyseruna	Maksetaan kokonaan lisähintoina				
Sokerijuurikas	-	1650	1240	830	410
Mallasohra	Maksetaan kokonaan lisähintoina				
Vehnä	“				
Ruis	“				
Ruokaherne	-	630	460	310	160
<i>Hehtaarituet, mk/ha</i>					
Viljat, valkuaiskasvit ja öljykasvit	290	200	140	80	30
<i>Nuorten viljelijöiden tuki, mk/ha</i>					
A- ja B-alueet	200	200	150	100	50
<i>Eläinkohtaiset tuet, mk/eläin</i>					
Kaikki alueet					
Emolehmät	600	600	500	350	200
Emakot	1620	1620	1200	750	350
Broileremot	61.20	61.20	45.90	30.60	15.30
Kalkkunaemot ja muut siipikarjaemot	90	90	67.50	45.00	22.50
Vuohet, maidontuotanto	700	650	600	550	500
Kananpojat	2.59	2.59	1.95	1.30	0.65
Hevoset (mk/eläinyks.)	3500	3100	2800	1800	1000

* Teurastuksen yhteydessä, mk/teurastettu eläin.

Liitetaulukko 10, jatkoa.

	C1	C2	C2 pohj.	C3	C4
Pohjoinen tuki 1995, mk/eläinyksikkö, mk/ha					
Emolehmä	100	150	600	1050	2150
Lypsylehmä	650	700	1150	1600	2700
Sonni, yli 6 kk	650	700	1150	2900...3400	4500...6000
Muu lihakarja, yli 6 kk	650	700	1150	1600	2700
Uuhi, vuohi	650	700	1150	3100...3700	4800...6400
Hevonen	0	0	0	0	0
Sika	0	0	590	590	900
Siipikarja	0	0	590	900	1900
					(v. 1996 2400)
Vehnä, ruis	0	0	0	-	-
Mallasohra	0	0	0	-	-
Sokerijuurikas	500	500	500	-	-
Tärkkelysperuna	400	400	400	-	-
Avomaanvihannekset	0	0	0	0	0
Muut viljelykasvit	0	0	0	-	-
Omenat	0	0	0	-	-
Hehtaarituki, koko peltoala	-	200	200	400	800
Nuorten hehtaarituki	200	200	200	200	200
Maidon tuotantotuki	-	-	-	0.07-0.32	0.32-0.84
Pohjoinen tuki 2000, mk/eläinyksikkö, mk/ha					
Emolehmä	1900	1950	2400	2850	3950
Lypsylehmä	2450	2500	2950	4300	4500
Sonni, yli 6 kk	2450	2500	2950	4700...5200	6300...7800
Muu lihakarja, yli 6 kk	2450	2500	2950	3400	4500
Uuhi, vuohi	2450	2500	2950	4900...5500	6600...8200
Hevonen	2500	2500	2500	2500	2500
Sika	2450	2500	2950	2950	3400
Siipikarja	2450	2500	2950	3400	4500
Vehnä, ruis	800	800	800	-	-
Mallasohra	400	400	400	-	-
Sokerijuurikas	2000	2000	2000	-	-
Tärkkelysperuna	1000	1000	1000	-	-
Avomaanvihannekset	2350	2350	2350	2350	2350
Muut viljelykasvit	300	300	300	-	-
Omenat	920	920	920	-	-
Hehtaarituki, koko peltoala	-	200	200	400	400
Nuorten hehtaarituki	200	200	200	200	200
Maidon tuotantotuki	-	-	-	0.07-0.32	0.32-0.84

Liitetaulukko 10, jatkoa.

mk/ha tai mk/eläinyksikkö satotaso, tn/ha	A	B	C1	C2	C2 pohj.	C3	C4
	3.4	2.8	2.8	2.3	2.3	2.3	2.3
EU:n kokonaan tai osittain rahoittamat tuet							
CAP-tuki, viljat	1074	884	884	727	727	727	727
CAP-tuki, öljykasvit ¹⁾	1700	1700	1700	1700	1700	1700	1700
CAP-tuki, valk.kasvit ¹⁾	1551	1278	1278	1049	1049	1049	1049
CAP-tuki, kesanto	1360	1120	1120	920	920	920	920
CAP-tuki, emolehmät ²⁾	1018	1018	1018	1018	1018	1018	1018
CAP-tuki, sonnit	632	632	632	632	632	632	632
CAP-tuki, uuhet	126	165	165	165	165	165	165
LFA-tuki	0	847	847	847	847	847	847
Ympäristötuki							
- vilja, öljykasvit, valkuaiskasvit, tärkkelysperuna	1130	600	400	250	250	250	250
- nurmi, peruna, sokerijuurikas	1730	850	850	850	850	850	850
¹⁾ Kesannoivilla tiloilla, muilla sama kuin viljan CAP-tuki. ²⁾ Sisältää kansallisen lisän 25 ecu/eläin.							
Siementuotannon tuki mk/100 kg							
- timotei, nurminata				250			
- puna-apila				1400			
- monivuotinen raiheinä				400			
- koiranheinä				1200			
- vehnä, ruis, ohra, kaura				15			
		1995	1996	1997	1998	1999	
Pitkäaikainen kansallinen tuki, mk/ha							
Ruokateollisuusperuna							
- A- ja B-alueet		2700	2700	2700	2700	2700	
- C1, C2 ja C2 pohj. -alueet		2900	2900	2900	2900	2900	
Muu ruokaperuna ja siemenperuna							
- Koko maa		2700	2400	2400	2400	2400	
Mehiläiset, mk/pesä		290	270	240	240	240	
Pinta-alalisä							
- maksu % vuoden 1993 pinta-alalisästä		70	40	30	20	10	
- milj. mk/v (koko maan rahasumma)		476	272	204	136	68	

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja Publications of the Agricultural Economics Research Institute

- No 60 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1989. 52 s. Helsinki 1990.
- No 60a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1989. 52 p. Helsinki 1990.
- No 60b KETTUNEN, L. Finlands lantbruk 1989. 52 s. Helsinki 1990.
- No 61 FAMILY FARMING POSSIBILITIES. Finnish-Baltic Common Seminar, Helsinki, Finland 1990. 121 p. Helsinki 1990.
- No 62 PUURUNEN, M. A comparative study on farmers' income. 114 p. Helsinki 1990.
- No 63 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1990. 56 s. Helsinki 1991.
- No 63a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1990. 56 p. Helsinki 1991.
- No 64 KOLA, J. Production control in Finnish agriculture. 134 p. Helsinki 1991.
- No 65 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1991. 59 s. Helsinki 1992.
- No 65a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1991. 59 p. Helsinki 1992.
- No 66 STRATEGIES AND TACTICS FOR FAMILY FARMING. Finnish-Baltic joint seminar Riga Latvia 1991. 91 p. Helsinki 1992.
- No 67 TUTKIMUKSIA SUOMEN MAATALOUDEN KANNATTAVUUDESTA. Tilivuodet 1988-1990. Summary: Investigations of the profitability of agriculture in Finland in business years 1988-1990. 154 s. Helsinki 1992.
- No 68 STATE REGULATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION. Finnish-Baltic joint seminar Vilnius Lithuania 1992. 104 p. Helsinki 1992.
- No 69 TORVELA, M. Maatalousekonomian tutkimukseen liittyviä ajatuksia. Some thoughts on the Research of Agricultural Economics in Finland. 36 p. Helsinki 1992.
- No 70 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1992. 59 s. Helsinki 1993.
- No 70a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1992. 59 p. Helsinki 1993.
- No 71 KETTUNEN, L. (ed.). Finnish Agriculture and European Integration. 119 s. Helsinki 1993.
KETTUNEN, L. General conditions of agriculture and problems of integration. s. 7-20.
KOLA, J. Principles of agricultural policy in Finland in relation to the CAP of the EC. s. 21-36.
AALTONEN, S. Agriculture and food industries in the Finnish national and regional economy. s. 37-52.
MARTTILA, J. Grain production and the CAP - The competitive consequences of the CAP reform. s. 53-68.
NIEMI, J. Challenges facing the Finnish livestock sector as regards to the integrated European market. s. 69-88.
KUHMONEN, T. The LFA-scheme in Finland - poor criteria or good regions? s. 89-100.
VESANTO, T. & LEHTIMÄKI, S. Horticulture in Finland. s. 101-117.
- No 72 AGRICULTURAL DEVELOPMENT PROBLEMS AND POSSIBILITIES IN BALTIC COUNTRIES IN THE FUTURE. Finnish-Baltic Joint Seminar Saku Estonia 1993. 87 s. Helsinki 1993.
- No 73 KETTUNEN, L. Suomen maatalous 1993. 61 s. Helsinki 1994.
- No 73a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1993. 62 p. Helsinki 1994.
- No 73b KETTUNEN, L. Finlands lantbruk 1993. 63 s. Helsinki 1994.
- No 74 SUMELIUS, J. Controlling nonpoint source pollution of nitrogen from agriculture through economic instruments in Finland. 66 s. Helsinki 1994.
- No 75 KETTUNEN, L. & NIEMI, J. Suomen EU-maatalousratkaisu ja kansalliset tuet. 88 s. Helsinki 1994.
- No 75a KETTUNEN, L. & NIEMI, J. The EU Settlement of Finnish Agriculture and National Support. 91 p. Helsinki 1994.

ISBN 952-9538-51-0
ISSN 0788-5393